

AJOJAHTIA VAI RAPORTOINTIA?
Median valta Helsingin Sanomien teksteissä

Riina Sydänmaanlakka
Journalistiikan pro gradu -tutkimus
Kevät 2012
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department Viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Riina Sydänmaanlakka	
Työn nimi – Title Ajojahtia vai raportointia? Median valta Helsingin Sanomien teksteissä	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu -tutkimus
Aika – Month and year Kesäkuu 2012	Sivumäärä – Number of pages 93
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä tutkimuksessa tutkitaan, miten ja millaisena median valta representoituu Helsingin Sanomien teksteissä.</p> <p>Aineisto koostuu 43 tekstistä. Tekstit on julkaistu 15.9–15.10.2009 välisenä aikana, jolloin vaalirahakohu vauhditti keskustelua median vallasta. Aineisto sisältää pääkirjoituksia, mielipidekirjoituksia, kolumneja, keskustelupalstan tekstejä, uutisia sekä reportaaseja.</p> <p>Tutkimus on laadullinen, ja tutkimusmetodina on käytetty kriittistä diskurssianalyysia. Analyysi pohjautuu osittain M.A.K. Hallidayn systeemis-funktionaaliseen kielioppiin. Teksteistä on analysoitu, miten median toimintaa kuvataan, millaisia nimityksiä mediasta käytetään ja miten poliitikkojen, median ja yleisön suhteita toiminnan kautta määritellään.</p> <p>Vaalirahakohua voidaan pitää suomalaisen politiikan journalismin käytänteiden murroskohtana, mikä näkyy aineistossa mediakriittisyytenä sekä median ja poliitikkojen valtakamppailuna. Aineistosta on eriteltävissä neljä toistuvaa diskurssia, jotka ovat ajojahtidiskurssi, demokratiadiskurssi, valtakamppailudiskurssi ja taloudellisen hyödyn diskurssi. Ajojahtidiskurssissa valta on medialla. Poliitikkojen ja median suhde näyttäytyy median ajojahtina ja poliitikkojen asettumisenä uhrin rooliin. Ajojahtidiskurssi kuuluu vahvimmin poliitikkojen äänessä. Valtakamppailudiskurssissa poliitikot ja media kamppailevat vallasta ja yleisö jää ulkopuoliseksi. Valtakamppailudiskurssi on vallitseva uutisissa, reportaaseissa ja pääkirjoituksissa. Demokratiadiskurssissa media ei käytä valtaa vaan hoitaa tehtäviään demokratian ylläpitämiseksi. Demokratiadiskurssi on vallitseva kolumneissa. Taloudellisen hyödyn diskurssissa uutisia tehdään rahan takia ja valta on markkinoilla sekä yleisöllä. Taloudellisen hyödyn diskurssia on ainoastaan yleisön teksteissä.</p>	
Asiasanat – Keyword Median valta, kriittinen diskurssianalyysi, systeemis-funktionaalinen kielioppi, vaalirahakohu	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja – Additional information Suomen kielen sivuainegradu	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
1.1	Kiistelty valta	5
1.2	Vaalirahakohusta aineiston valintaan.....	8
1.3	Pro graduni tutkimuksen kentällä.....	10
2	TEHTÄVÄT TUOVAT VALTAA	14
3	KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI	18
3.1	Lähtökohdat ja perusolettamukset.....	18
3.2	Diskurssi ja diskurssit	21
3.3	Kriittinen diskurssianalyysi ja vallan kysymykset.....	23
3.4	Aineiston analyysin kolme tasoa.....	25
4	AINEISTO JA METODIT	29
4.1	Tutkimusaineisto	29
4.1.1	Aineiston esittely	29
4.1.2	Aineiston genrejen määrittely.....	31
4.1.3	Aineiston riittävyys.....	32
4.2	Metodit	33
4.2.1	Mikrotason tekstianalyysi	33
4.2.2	Diskurssikäytänteiden analyysi.....	36
4.2.3	Analyysin linkittäminen sosiaaliseen maailmaan	39
5	DISKURSSIEN LUOKITTELU JA ANALYYSI	40
5.1	Ajojahtidiskurssi	41
5.1.1	Media myllyttää	42
5.1.2	Poliitikot syyttävät mediaa.....	46
5.1.3	Poliitikot uhreina.....	48
5.1.4	Yleisö seuraa sivusta.....	50
5.2	Demokratiadiskurssi.....	51

5.2.1	Media hoitaa tehtäviään.....	51
5.2.2	Yleisö uskoo mediaansa	56
5.2.3	Poliitikot työllistävät journalisteja.....	57
5.3	Valtakamppailudiskurssi.....	60
5.3.1	Hyökkääjinä media ja poliitikot	61
5.3.2	Ulkopuolinen yleisö.....	65
5.3.3	Media uutisten osapuolena	66
5.3.4	Toimijana valta.....	72
5.4	Taloudellisen hyödyn diskurssi	74
5.4.1	Yleisö ostavana osapuolena.....	75
5.4.2	Media olosuhteiden armoilla	75
6	PÄÄTÄNTÖ.....	78
6.1	Tuloksien yhteenveto	78
6.2	Pohdintaa valtasuhteiden representaatiosta	80
6.3	Arvio omasta työstä	85
	KIRJALLISUUS.....	87
	MUUT LÄHTEET.....	91
	AINEISTOLÄHTEET.....	91

1 JOHDANTO

1.1 Kiistelty valta

En pysty muistamaan mitään valheenomaista asetelmaa. Jos sallit, niin voidaan tämä ottaa vakuuttavammin tai uudestaan, kun mä sen kuitenkin kiellän.
(Urnilla, Ajankohtainen Kakkonen 1981.)

Näin ohjaili Ylen toimittajaa kansanedustaja Ilkka Kanerva, kun häneltä vuonna 1981 kysyttiin, onko hän joutunut koskaan turvautumaan tai törmännyt poliittiseen valheeseen. Kolmannella otolla Kanerva pystyi kieltämään asian mielestään tarpeeksi vakuuttavasti.

30 vuotta myöhemmin, 18.4.2012, käräjäoikeus tuomitsi Ilkka Kanervan vuoden ja kolmen kuukauden ehdolliseen vankeuteen törkeästä lahjuksen ottamisesta ja virkavelvollisuuden rikkomisesta. Samaisesta vaalirahasotkusta kuusi vuotta ehdotonta vankeutta saanut Nova-yhtiöiden liikemies Arto Merisalo totesi Ylen uutisille julkisuuden paineen olevan niin kova, että tuomioilla pyritään saamaan kasvot koko vaalirahakohulle. (Ks. esim. Uutisjuttuja 2012; Uutisjuttuja 2012 b.) Merisalons mielestä media siis vaikuttaa nykyään jopa oikeuden päätöksiin. Merisalo ei suinkaan ole ainut, joka pitää median valtaa jo liian suurena.

Suomen poliittinen järjestelmä on alkanut avautua yleisölleen 70-luvulta lähtien. Vielä 70-luvulla puolueilla oli omat luottotoimittajansa, jotka olivat poliitikkojen kanssa kunnioittavan maltillisissa väleissä. Poliitikkojen ja toimittajien suhteissa vallitsi konsensus, jossa poliitikko useimmiten päätti suunnan. Poliitikkojen sallittiin valvoa median toimintaa ja poikkeuksetta tarkastaa omat haastattelunsa. (Ks. esim. Kantola – Vesa 2011: 45–46.) Nyt eletään täysin erilaista aikaa. Viime vuosina mediassa on ruodittu ahkerasti poliitikkojen virheitä ja puutteita. Vaalirahoituksen ja varsinaisen poliittisen päätöksenteon lisäksi muun muassa

poliitikkojen tekstiviestit, ihmissuhteet, alkoholinkäyttö ja Facebook-päivitykset ovat olleet keskeisessä osassa politiikan uutisointia.

Eliittiin kohdistuvat skandaalit ovatkin lisääntyneet merkittävästi 2000-luvulla. Skandaalien määrän kasvu liittyy Suomessa paitsi journalistien toimintatapojen muutokseen, myös demokratisoitumiseen ja poliittisen järjestelmän läpinäkyvyyden parantumiseen. Toimittajat ruotivat eliittien toimintaa rohkeammin, ja vuosikymmeniä säilynyt hillitty julkisuus on muuttunut osittain myös kilpailuksi yleisön huomiosta. (Kantola – Vesa 2011: 43.) Suomessa tutkijat ovat puhuneet 1980-luvulta lähtien politiikan medioitumisesta. Tällä tarkoitetaan sitä, että median toimintatavat ovat alkaneet määrätä poliittisen järjestelmän toimintaa. Mauno Koiviston presidenttikausia vuosina 1982–1994 pidetään aikana, jolloin median vaikutus alkoi kasvaa ja poliitikkojen ja median välille kertyi vähitellen jännitettä. Yleisö puolestaan on riippuvainen median politiikasta tarjoamasta uutisannista, sillä vain pieni osa ihmisistä on ollut poliitikkojen kanssa tekemisissä kasvotusten. (Herkman 2011: 22–25.)

Vuonna 2007 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan median valta on suomalaisten mielestä kasvanut ja sitä on jopa liikaa. Median vallasta tai politiikan ja mediajulkisuuden suhteesta ei voi kuitenkaan julistaa yhtä ainutta totuutta. Juha Herkman toteaa *Politiikka ja mediajulkisuus* -kirjansa johdannossa, että mediakentän rakennemuutos ja viestintävälineiden kiristynyt kilpailu 90-luvulla kiihdyttivät median halua saada aikaan poliitikkoihin liittyviä skandaaleita. Poliitikot ovatkin alkaneet 2000-luvulla säädellä omaa toimintaansa niin, etteivät he joutuisi mediakohujen kohteeksi. Poliitiikan medioituminen kuitenkin vaikuttaa harvemmin varsinaiseen päätöksentekoon. Poliitikot toimivat median kanssa suunnitellun strategian mukaan ja pyrkivät pitämään yllä hyvää julkisuuskuva. Poliittisen journalismin aiheet lähtevät harvoin mediasta itsestään. (Herkman 2011: 11–13, 26–28.)

Ei ole olemassa tarkkaa mittapuuta, jolla median valtaa päätöksentekoon ja poliitikkojen toimintaan voisi määrittää. Median valta ei ole lainsäädännöllä perusteltua päätösvaltaa, vaan se saa pontta julkisuuden voimasta ja median

nauttimasta arvostuksesta. Median valtaan vaikuttavat myös päättäjien asenne mediaa kohtaan sekä koko yhteiskunnan moraalinen tila. Muun muassa päättäjien jatkuva kritiikki on merkki median kasvavasta vallasta. (Uimonen 2009: 18–19.) Kritiikkiä onkin riittänyt. Kun toimittajat ovat toteuttaneet työtään vallan vahtikoirana, on osasta poliitikkoja tullut melko mediavastaisia, eivätkä he kaihda tämän mainitsemista julkisuudessa. Median ja poliitikkojen suhde näyttäytyy päivän uutisannissa yhä useammin valtakamppailuna. Konkreettisia esimerkkejä tästä kamppailusta nähtiin muun muassa presidentinvaaleissa 2012, kun presidenttiehdokas Paavo Väyrynen mainitsi vaalilähetysten aikana useaan otteeseen Ylen vääristelevistä gallupeista ja perussuomalaisten kansanedustaja Juha Väättäinen tarttui Ylen toimittajan mikrofoniiin ja väitti hänen puhuvan ”täyttä puppua”. Tapauksia myös uutisoidaan tiuhaa tahtia:

2000-luvulla aseman menetykseen tai eroon johtaneita skandaaleita on ollut 28. Se on miltei kaksi kertaa enemmän kuin 90-luvulla (Kantola – Vesa 2011: 43). Viimeistään ulkoministeri Ilkka Kanervan ja pääministeri Matti Vanhasen erottua tehtävistään keskustelussa alkoi liikkua kritiikkiä siitä, että media erottaa poliitikkoja tehtävistään. Vaikka joissakin tapauksissa mittasuhteet paisuvat järjettömiksikin, media harvemmin tekee skandaaleita täysin tyhjästä. Journalismin tehtävä on toimia vallan vahtikoirana, eivätkä toimittajat tee asioita poliitikkojen puolesta. Skandaaleista ei myöskään tule skandaaleja, jos ne eivät yleisöä lankaan kiinnosta. Median vallassa onkin pitkälti kyse median, poliitikkojen ja yleisön välisistä suhteista, ja tässä tutkimuksessa pureudutaan näihin suhteisiin. Ihmiset poimivat suuren osan omista tiedoistaan ja todellisuuskuvastaan mediasta, ja siksi on mielenkiintoista kysyä, millaista kuvaa median toiminnasta ja vallasta mediassa luodaan.

Tutkimukseni vastaa seuraaviin kysymyksiin:

Miten median valta representoituu Helsingin Sanomissa?

Miten median toimintaa kuvataan?

Miten median, poliitikkojen ja yleisön suhteet määritellään?

1.2 Vaalirahakohusta aineiston valintaan

Keskustan puheenjohtaja Timo Kalli myönsi 2008 A-studion haastattelussa, ettei hän eritellyt vaalirahoitustaan oikeusministeriölle jätetyssä ilmoituksessa, kuten laki kehottaa. Hän kertoi jättävänsä rahoittajat luettelematta, sillä vaalirahalaki ei ole sanktioitu. Näistä sanoista alkoi yksi Suomen suurimmista poliittisista skandaaleista, niin sanottu vaalirahakohu. Keskustelu vaalirahoituskäytännöistä ja poliitikkojen moraalista käynnistyi myös Helsingin Sanomissa. Aluksi huomion keskiössä oli poliitikkojen suurpiirteinen suhtautuminen vaalirahoitukseen, jonka jälkeen alkoi liikemiehien perustamien tukiyhdistysten, kuten Kehittyvien Maakuntien Suomen, toiminnan ruotiminen. Kehittyvien Maakuntien Suomen kautta poliitikoille ohjattiin kymmenien tuhansien avustuksia. Vaalirahakohun niin sanottu toinen kierros käynnistyi kesäkuussa 2009, jolloin alettiin uutisoida Nova-yhtiöiden poliitikoille ohjaamista tuista. Syksyllä 2009 vaalirahakohu sai vakavamman sävyn, kun paljastui, että poliitikot olivat osallisina Raha-automaattiyhdistyksen myöntämien järjestöavustusten ohjaamisessa puolueiden tukemiseen. (Ks. esim. Railo 2009: 22, 29–30.)

Oman ulottuvuutensa poliitikkojen toiminnan penkomiseen teki Ylen Silminnäkiä-ohjelma, joka väitti Matti Vanhasen saaneen erikoishöylättyä puutavaraa ilmaiseksi omakotityömaalleen rakennusliikkeeltä, joka urakoi kerrostaloja Nuorisosäätiölle. Vanhanen toimi tuolloin Nuorisosäätiön hallituksen puheenjohtajana. (Ks. esim. Kantola ym. 2011: 226.) Tuppeen sahatusta laudasta nousi mittava kohu. Vanhanen ei myöntänyt Ylen väitteitä todeksi vaan vaati jämerämpiä todisteita. Syyskuussa Matti Vanhanen järjesti lautakasastaan tiedotustilaisuuden ja asettui Ylen sanaa vastaan. Hän väitti Ylen yrittävän kaataa pääministerin. Silminnäkiä-ohjelmaa käsiteltiin Julkisen sanan neuvostossa, josta se sai vapauttavan päätöksen. Tässä pääministeri ja media olivat kirjaimellisesti vastakkain.

Tämän tutkimuksen aineiston tekstit on julkaistu Helsingin sanomissa 2009, jolloin median vallasta käytiin kiivasta keskustelua vaalirahakohun ja etenkin Vanhasen lautakasan tiimoilta. Koska aineisto on jo useamman vuoden vanha, tarkoitukseni

oli ottaa mukaan myös uudempia tekstejä vastaavilla hakukriteereillä (ks. luku 4.1.1). Suunnittelin tutkivani eduskuntavaalien 2011 aikana julkaistuja tekstejä ja vertailevani niitä vuoden 2009, vaalirahakohun sävyttämiin teksteihin. Yllätyksekseni tekstejä, joiden keskiössä oli nimenomaan median toiminta ja ennen kaikkea sen valta, löytyi Helsingin Sanomien arkistosta eduskuntavaalien ajalta vain vähän. Ensimmäistä aineistoa kerätessäni tekstejä oli niin paljon, että jouduin karsimaan niitä ankarallakin seulalla. Tämä kertonee syksystä 2009: median valta harvemmin nousee avoimen keskustelun keskiöön niin vallitsevasti, että sitä pohtivat päivittäin yhdessä tiedotusvälineessä toimittajat, poliitikot sekä yleisö.

Vaalirahakohu on esimerkki siitä, miten skandaalit heijastavat laajempia yhteiskunnallisia muutoksia. Kohun taustalla vaikuttivat poliittisen järjestelmän muutokset: järjestelmän avautuminen, puolueiden kriisi ja median kiristynyt kilpailutilanne. Samaan aikaan muuttuivat myös journalismin toimintatavat. 2000-luvulle saakka vaalirahoitusta ei pidetty julkisena asiana. Journalismilla ei myöskään ollut keinoja selvittää rahoitusta, sillä rahoittajia ei pääsääntöisesti ilmoitettu. Suomessa säädettiin vaalirahoituksesta viimeisten Euroopan neuvoston maiden joukossa laki, joka edellytti, että ehdokkaat selvittävät ja julkistavat vaalirahoituksensa. Lain rikkomuksesta ei kuitenkaan seurannut rangaistusta, eikä rahanlähteitä kovinkaan tunnollisesti paljastettu. Euroopan neuvoston korruption vastainen elin Greco (Group on States against Corruption) suositteli vuonna 2007, että vaalirahoitusta valvottaisiin Suomessa paremmin. Vanhasen toinen hallitus kirjasi hallitusohjelmaansa arvioivansa lain muutostarpeita. Timo Kalli möläytti samaan aikaan möläytyksensä maan tavasta, jonka jälkeen ainoastaan Helsingin Sanomat julkaisi kolmen vuoden aikana kaikkiaan 1900 vaalirahajuttua. Miksi vallasta ja median toiminnasta sitten keskusteltiin niin paljon? Vaalirahakohua voitaneen sanoa murroskohdaksi sekä poliitikkojen että median toiminnassa. (Kantola – Vesa – Hakala 2011: 66–71.) Tästä syystä aineisto on valtanäkökulmasta edelleen tutkimisen arvoinen.

Tarkastelen tutkimuksessani kahta eri valta-asetelmaa. Se, miten median vallasta tutkimissani teksteissä puhutaan ja millaisiksi median ja poliitikkojen suhteet niissä muodostuvat, on eri asia kuin se, miten media vaikuttaa teksteistä syntyneisiin

mielikuviin ja sosiaaliseen todellisuuteen. Jälkimmäistä asetelmaa sivuan tutkimukseni pohdintaosiossa. En myöskään tutki vaalirahakohua ilmiönä, vaan tapaa, jolla median toiminnasta kohun aikana kirjoitettiin. Analyysini linkittäminen kontekstiinsa, aikaan, jolloin skandaali vaalirahoituksesta oli käynnissä, on kuitenkin välttämätöntä.

1.3 Pro graduni tutkimuksen kentällä

Vaikka keskustelu median vallasta on ajankohtainen, en ole löytänyt tutkimusta, jossa ensisijaisesti kiinnitettäisiin huomiota siihen, miten median, poliitikkojen ja yleisön suhteista lehdissä kirjoitetaan ja miten valta näistä suhteista representoituu. Tutkimusongelmani on moniulotteinen ja haastavakin, sillä läheskään kaikissa aineiston teksteissä ei puhuta suoranaisesti vallasta, vaan valta kytkeytyy suurilta osin esittelemieni osapuolten suhteisiin ja toimintaan. Kriittinen diskurssianalyysi on keino tällaisten asetelmien avaamiseen. Esimerkiksi pelkällä sisällönanalyysillä en olisi päässyt erittelemään kattavasti merkitysten muodostumista ja tekstien tuottamaa representaatiota vallasta.

Lähestyn tutkimusongelmaani kriittisen diskurssianalyysin (CDA) avulla. CDA on lähtökohdiltaan lingvististä tutkimusta. Se ei kuitenkaan tutki kieltä itsenäisenä systeeminä vaan korostaa kielen sosiaalisuutta ja sen yhteyksiä ympäröivän maailman ilmiöihin. Kriittinen diskurssintutkimus -termi kattaa monia erilaista sosiologisia ja lingvistisiä diskurssintutkimuksen lähestymistapoja. Kaikkia sen sisäisiä suuntauksia kuitenkin yhdistää kiinnostus kielen ja sosiaalisen maailman suhteeseen. Kielen ajatellaan olevan erittäin keskeisellä sijalla muun muassa ihmisten identiteettien, kokemusten ja suhteiden rakentumisessa. (Pietikäinen 2000: 65–66.) Tutkimuksessani tarkastelun kohteena eivät ole pelkästään median ilmiöt tai tekstit sellaisenaan, vaan myös median kielen vaikutus ympäröivään maailmaan. Vaikuttaminen tapahtuu usein ihmisten sitä tiedostamatta, ja siksi on hyvä pysähtyä tarkastelemaan, mitä tapahtumista mediassa oikeastaan kerrotaan, millä tavalla ja miksi. CDA on keino tällaisten kysymysten selvittämiseen.

Valtonen (1998: 96) kutsuu kriittistä diskurssianalyysia teoreettismetodologiseksi viitekehykseksi, jonka avulla voi tutkia median kielenkäyttöön liittyviä kysymyksiä. Kriittinen diskurssianalyysi tarjoaa välineitä kielenkäytön ja sen merkitysten tarkasteluun. Diskurssianalyysin keinoin pystytään avaamaan median rutiineita sekä niiden funktioita ja seurauksia yksittäisten tekstien tasolla. Sen avulla voidaan kyseenalaistaa vallitsevia käytänteitä. (Valtonen 1998: 118.)

Median ja poliitikkojen väliset valta-asetelmat ovat saaneet paljon huomiota CDA-tutkimuksissa: toisaalta median on ajateltu hallitsevan poliitikkojen toimintaa ja toisaalta taas poliitikkojen on ajateltu käyttävän mediaa hyväkseen omiin tarkoituksiinsa (Fairclough & Wodak 1997: 272). Useimmiten median valtaa tai vaikutusta poliitikkoihin tutkitaan jonkin muun asetelman, kuten poliitikon julkisuuskuvan tai jonkin poliittisen ilmiön uutisoinnin, kautta. Esimerkkinä tällaisesta tutkimuksesta mainittakoon Markus Mattlarin (2009) journalistiikan lisenssiaatintyö, jossa on tutkittu suomalaisen poliittisen journalismin suhdetta radikaaliin oikeistopopulismiin Tony Halmeen vaalivoittoa käsittelevien Helsingin Sanomien tekstien perusteella. Mattlar ei siis tutki sitä, miten median ja Halmeen suhteesta kirjoitetaan, vaan sitä, millaisen kuvan Helsingin Sanomat antaa Tony Halmeen vaalivoitosta. Mattlar pohtii valtakysymyksiä sekä median ja Halmeen suhdetta median tuottamien representaatioiden kautta.

Median tutkimuksessa kriittistä diskurssianalyysia on sovellettu paljon myös etnisten ryhmien ja sitä kautta epätasa-arvon tutkimiseen. Etenkin etnisille vähemmistöille mediassa rakentuvat sosiaaliset identiteetit sekä niitä muodostavat tekstuaaliset piirteet ovat usein diskurssianalyttikoiden kiinnostuksen kohteena. (Pietikäinen 2000a: 205.) Esimerkiksi vastaavasta suomalaisesta tutkimuksesta nostettakoon Sari Pietikäisen (2000) väitöskirja, jossa on tutkittu kriittisen diskurssianalyysin ja transitiivisuusanalyysin keinoin Helsingin Sanomien tapaa käsitellä etnisiä identiteettejä ja rakentaa eroavaisuuksia vähemmistöjen ja valtaryhmien välillä. Tästä tutkimuksesta sain joitakin ideoita pro gradu -työni teoreettiseen viitekehykseen ja metodivalintoihin.

Mediatekstien diskurssien tuottamia representaatioita ja epätasa-arvoa on tutkittu paljon myös esimerkiksi feministisessä tutkimuksessa, jossa sukupuolijärjestelmään liittyviä valtarakenteita pyritään purkamaan diskurssianalyysin keinoin (Ojajärvi 1998: 177–179).

Kriittinen diskurssianalyysi on siis keino kielessä tuotettujen valta-asetelmien erittelyyn ja purkamiseen. Diskurssien sisäisen vallan (power in discourse) lisäksi on kiinnostavaa tutkia, keillä on valta diskursseihin (power over discourses). Tässä on lähinnä kyse menestyksestä ja totutuista toimintamalleista. Esimerkiksi pääministerin oletetaan pääsevän käyttämään median diskursseja laajalti omiin tarkoituksiinsa. (Fairclough – Wodak 1997: 273.) Aineistoni teksteissä esitetyissä poliitikkojen ja median suhteissa on kyse tekstin osapuolten suhteista ja vallasta mediadiskurssin sisällä, kun taas median valta laajemmin liittyy pohdintaan siitä, miten Helsingin Sanomien teksteissä käytetyt diskurssit vaikuttavat sosiaaliseen todellisuuteen. Medialla on valtaa puhua median vallasta ja vaikuttaa siihen, miten median vallasta puhutaan – aivan kuin mihin tahansa muuhunkin mediassa käsiteltyyn aiheeseen.

Median ja poliitikkojen suhteita ovat Suomessa tutkineet viime vuonna muun muassa Anu Kantola, Salli Hakala, Juho Vesa ja Jari Väliaverronen (2011). He tutkivat 2000-luvun julkisen elämän muutoksia. Keskeisenä osana tutkimusta on vaalirahaskandaali, joka on näkyvillä tämänkin tutkimuksen aineistossa. Tutkimuksessa haastateltiin 53 poliitikkoa ja journalistia sekä tehtiin kaksi laajaa mielipidekyselyä kansalaisille. Tutkimuksen pohjalta tehdystä kirjasta *Hetken Hallitsijat* sain apuja analyysini liittämiseen laajempaan, yhteiskunnalliseen kontekstiin. Teoksen mukaan vaalirahaskandaalin laajuutta eivät selitä vain uutisoitujen tapahtumien merkittävyys, vaan ennen kaikkea politiikan journalismin ja median toiminnan muutokset (Kantola – Vesa – Hakala 2011: 82–83.) Nämä ajatukset soveltuvat käsityksiin diskurssijärjestysten muutosten yhteydestä sosiaaliseen todellisuuteen (ks. luku 3.4.). Kantolan ym. tutkimukseen palaan tarkemmin tulosten ja yhteenvedon yhteydessä.

Viime aikoina tehdyistä pro gradu -tutkimuksista aiheeltaan lähellä omaa graduani on Joonas Laitisen (2011) journalistiikan gradu *Vaalirahoituskohti* Helsingin

Sanomien, Aamulehden ja Keski-suomalaisen pääkirjoituksissa. Tutkimuksessa vertaillaan kyseisten tiedotusvälineiden pääkirjoituksia vaalirahakohun aikana. Pro graduissa selvitettiin, mitä aiheita lehdet vaalirahoituksen yhteydessä käsittelivät, keitä toimijoita pääkirjoituksissa nostettiin esiin ja millaisia lähteitä pääkirjoituksissa käytettiin. Tutkimuksen mukaan kaikkien lehtien kirjoittelu käsitteli kriittisesti poliitikkojen toimintaa. Helsingin Sanomat käsitteli eniten vaalirahoitukseen liittyvää lainsäädäntöä, kun taas Keski-suomalainen ajoi eniten keskustalaisten näkemyksiä. Vaikka oman tutkimukseni aineisto osuu vaalirahakohun ajalle, on tutkimusongelma kuitenkin täysin erilainen. En tutki tekstin sisältöä vaan teksteistä representoituvia median, poliitikkojen ja yleisön suhteita ja sitä, mihin valta näissä suhteissa kätkeytyy.

Media ja poliitikot -aihepiiristä metodisesti lähimmin pro graduani vastaa ehkä 2009 valmistunut Karoliina Haverisen suomen kielen pro gradu -työ, jossa tutkitaan vuoden 2007 eduskuntavaalien ehdokkaiden julkisuuskuvien rakentumista blogeissa. Haverinen (2009) tutki aihetta faircloughilaisen diskurssianalyysin välineillä ja tarkastelee erityisesti systeemis-funktionaalisen kieliopin ideationaalista ja interpersonaalista funktioita.

2 TEHTÄVÄT TUOVAT VALTAA

Tutkin erityisesti valta-asemia diskurssien sisällä sekä sitä, miten median vallasta ja toiminnasta aineistossani puhutaan. En siis tutki konkreettisesti sitä, miten media vaikuttaa yleisöönsä. Tutkimuksen kontekstin hahmottamiseksi on kuitenkin syytä esitellä ja avata joitakin tunnetuimpia käsityksiä median vallasta ja tehtävistä.

Joukkoviestinnän tärkeimpinä tehtävinä demokraattisessa yhteiskunnassa pidetään muun muassa tiedon välittämistä yleisölle maailman tapahtumista, sivistämistä, väylän tarjoamista julkiselle poliittiselle keskustelulle, julkisen mielipiteen muodostamista ja toimimista ”vallan vahtikoirana”, eli päätöksenteon julkiseksi tuomista. (McNair 1995: 21–22.) Tällaiset tehtävät kätkevät sisälleen paljon valtaa, sillä joukkoviestimet tulkitsevat asioita asettaen aina jonkin näkökulman edelle.

Herkman (2011: 55) luettelee kolme median tärkeintä tehtävää demokraattisessa, edustuksellisessa yhteiskunnassa: 1) toimia tiedonvälityskanavana poliitikkojen ja yleisön välillä sekä levittää monipuolista informaatiota, 2) kontrolloida poliitikkojen toimintaa ja 3) antaa ääni yleisölle statuksesta riippumatta.

McQuail (2010: 84–88) nostaa teoksessaan Mass Communication Theory esiin metaforia, jotka kuvaavat median roolia yhteiskunnassa. Hänen mukaansa media on peili, joka heijastaa ympäröivää todellisuutta. Toisaalta tämä peili voi vääristää mittasuhteita ja näyttää vain osan totuudesta. Mediaa pidetään myös niin sanottuna todellisuuden portinvartijana: se päästää ihmisten tietoisuuteen vain tiettyjä, valikoituja ilmiöitä ja asioita. Media vaikuttaa maailmankuvaamme laajentamalla sitä ja toisaalta tuo tietyistä ilmiöistä esiin vain suppean osan. Se on myös eräänlainen tulkki, joka kokoaa sirpaleisesta tietomassasta kokonaisuuksia yleisön omaksuttavaksi. Esimerkkeinä median vallasta ja vaikutuksista McQuail muun muassa mainitsee, että media vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen, ihmisten käyttäytymiseen ja toimii osana poliittista ja taloudellista säätelyä.

Media myös antaa ihmisille aiheita, mitä ajatella ja mistä puhua. Agenda Setting -teorian mukaan media ei vaikuta välittömästi siihen, mitä yleisö uutisoiduista aiheista ajattelee, vaan se vaikuttaa enemmänkin siihen, mistä asioista yleensäkin muodostetaan mielipiteitä. Media tuo tapetille ajankohtaiset puheenaiheet, joita pidetään tärkeinä. Yleinen mielipide tärkeinä pidetyistä asioista taas vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. (McQuail 2010: 512–513.) Agenda setting -ilmiössä on kyse prosessista, jossa asiat ja ilmiöt ikään kuin kilpailevat median, yleisön ja poliitikkojen huomiosta. Agendalla tarkoitetaan päivän tärkeimpiä, käsiteltyjä aiheita. Median agendalla voi olla vaikutusta poliittiseen agendaan, mutta ennen kaikkea sillä on vaikutusta julkiseen agendaan eli niihin asioihin, joista ihmiset keskustelevalt ja joista tietoa yleensäkin jaetaan. (Dearing – Rogers 1996: 1–3, 87.)

Politiikka on kielellistä toimintaa ja nykyään yhä enemmän sidoksissa mediaan. Media on poliitikoille kulkuväylä ihmisten olohuoneisiin keräämään kannatusta, ja ihmiset muodostavat käsityksiään poliitikoista pitkälti median rakentamien julkisuuskuvien kautta. Myös epäonnistumisten ja yleisön epäluottamuksen kohteeksi joutumisen riski on median yleistymisen myötä kasvanut. (Fairclough – Wodak 1997: 259.) Medialla itsellään koetaan olevan valtaa esimerkiksi politiikan asialistan määrittäjänä. Toisaalta myös poliitikot pyrkivät, ja onnistuvatkin, edistämään ajamiaan asioita ja pyrkimyksiään median kautta. (Hekman 2011: 12.) Yhteiskunnan medioituminen muuttaa jatkuvasti ihmisten ja instituutioiden toimintatapoja ja sääntöjä, ja julkisuus on entistä tärkeämpi toimintaympäristö muille instituutioille. Esimerkiksi poliitikot tekevät työtään pitkälti julkisuudessa. Tällainen asetelma muuttaa yhteiskunnallisten instituutioiden suhteita, mikä näkyy julkisena valtakamppailuna poliitikkojen ja toimittajien välillä. (Ks. esim. Kunelius 2003: 206–207.) Jos poliitikot haluavat ilmaista mielipiteitään mediasta julkisesti, he käyttävät usein joukkoviestimiä, jotka taas vaikuttavat siihen, mitä poliitikkojen mielipiteistä nostetaan esille ja millaisilla asiayhteyksillä tai vaikkapa referointiverbeillä ne kehystetään. Blogien ja sosiaalisen median myötä tilanne on muuttunut. Esimerkiksi poliitikkojen omat blogit ovat tuoneet uuden mahdollisuuden esittää asioita yleisölle ilman toimittajia. Toisaalta blogeista ja Facebookista irrotetaan usein asioita uutisaiheiksi, jolloin ne asetetaan taas uuteen kontekstiin.

Median valtaan vaikuttaa huomattavasti se, kuinka merkittävänä päättäjät ja vastaanottajat joukkoviestintää pitävät. Suomessa mediakritiikki yleistyi 1990-luvulla ja nykyään kritiikin esittäjiä ovat journalistien ammattikunnan eettisten ohjeistusten ja Julkisen sanan neuvoston lisäksi myös median yleisö ja toimittajat itse (ks. esim. Luostarinen 1996: 11–13, 23–24). Nykyaikaa on kutsuttu muun muassa mediavallan ajaksi. Mediasta on tullut keskeinen vallankäyttäjä muun muassa politiikassa, kulttuurissa ja taloudessa. Yhteiskunta on tullut riippuvaiseksi median tarjoamista arvotuksista ja näkemyksistä. (Salminen 2006: 52.)

Joukkotiedotusvälineiden valtaa voi sanoa yleisesti jaetuksi käsitykseksi. Useimmiten median valtaa lähestytään ongelmakeskeisesti. Median vaikutuksia ympäröivään yhteiskuntaan on kuitenkin ollut vaikea tutkimuksen kentällä konkreettisesti todistaa. Tämä on yksi syy siihen, että joissakin näkemyksissä median valta on jopa kiistetty kokonaan. (McQuail 2010: 454–455.) Vastaava valtakäsitysten välinen kuilu näkyy myös tämän tutkimuksen aineistossa yleisön kirjoituksissa.

Historian saatossa median vallan tutkimuksessa on liikuttu itsenäisestä vallan instrumentista vallan ja vaikutusten totaaliseen kiistämiseen. Tämä tutkimus pohjautuu konstruktivistien käsitykseen median niin sanotusta neuvottelevasta vallasta. Konstruktivismi nousi pinnalle 70-luvulla. Konstruktivismissa median suurin valta piilee sen tavassa käyttää kieltä ja rakentaa merkityksiä. Media rakentaa kuvaa ympäröivästä todellisuudesta asettamalla aina jonkin näkökulman etusijalle. Media rakentaa merkityksiä ja tarjoaa yleisölleen valmiiksi rakennettuja tulkittuja merkityksiä ja totuuksia ympäristöstä. Yleisö ei kuitenkaan ole passiivinen vastaanottaja. On yleisön päätettävissä, hyväksytäänkö median tarjoamat käsitykset omaan todellisuuskuvaan. Valtaa on siis median lisäksi myös ympäröivällä yhteiskunnalla. Toisaalta median tarjoama informaatio on monissa tapauksissa ainut tiedonlähde, joka maailman tapahtumista on saatavilla. Media rakentaa sosiaalista todellisuutta ja jopa historiaa kehystämällä tapahtumia omalla, kaavamaisella mallillaan. (McQuail 2010: 459–460.) Kehystäminen tarkoittaa sitä, että media suosii tiettyjä näkökulmia asioihin. Esimerkiksi politiikka representoituu mediassa usein valtapelinä, jossa pääasiana ovat poliitikot ja heidän henkilökohtaiset valtapyrkimyksensä. (Kunelius 2003: 142–143.)

Myös Faircloughin (1997: 10–13) mukaan joukkotiedotusvälineet tekevät asioita merkitykselliseksi sillä, kuinka ne asioita esittävät. Media representoi ilmiötä valitsemallaan tavalla: kieli ei ole ikkuna maailmaan, vaan toimittaja valitsee, mitä ilmiön kuvaukseen sisällytetään, mitä jätetään pois ja mikä asetetaan ensisijaiseksi. Konstruktivismiin ja konstruktivistiseen kielikäsitteeseen palaan tarkemmin luvussa 3 kriittisen diskurssianalyysin yhteydessä.

3 KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI

3.1 Lähtökohdat ja perusolettamukset

Diskurssintutkimus on laadullista, monitieteellistä tutkimusta. Kielitieteiden lisäksi diskurssintutkimus on myös yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen väline. Kielitieteilijöille diskurssi edustaa kirjoitettua tai puhuttua kieltä, ja lingvistisen tutkimuksen tarkastelun kohteena ovat kielen piirteet. Yhteiskuntatieteilijät käsittävät diskurssin merkityskokonaisuuksiksi, jotka rakentavat ja muokkaavat tietoa ja sosiaalisia käytänteitä ja joiden kautta tarkastellaan laajempia ilmiöitä. Parhaimmillaan nämä näkökulmat täydentävät toisiaan, ja diskurssianalyttisissä tutkimuksissa ne limittyvät usein yhteen. (Luukka 2000: 133–134; Pietikäinen 2000a: 192–193.)

Kriittinen diskurssianalyysi (CDA) on yksi diskurssintutkimuksen versioista, joka yhdistää kielitieteellisen sekä yhteiskuntatieteellisen diskurssintutkimuksen näkemyksiä. Sen yleisimpiä tutkimusalueita ovat muun muassa politiikan diskurssit, ideologiat, rasismi, talouden diskurssit, mainonta, mediat ja eri instituutioiden diskurssit. (Blommaert 2005: 26; Pietikäinen 2000a: 192.)

Kriittinen diskurssianalyysi on sekä metodi että teoreettinen viitekehys, jonka avulla voidaan tarkastella kieltä ja sitä ympäröivää maailmaa. Se on laaja, eri tasoista ja käsitteistä koostuva lähestymistapa, jossa tutkija etsii itse oman polkunsa tutkimusvaiheiden ja käsitteiden joukosta. (Meyer 2001: 14; Fairclough 2001: 121.) Yhteisenä lähtökohtana kaikilla kriittisen diskurssintutkimuksen suuntauksilla on kiinnostus merkitysten sosiaaliseen rakentumiseen ja käsitys siitä, että kielenkäytössä on aina mukana sekä sosiaalinen todellisuus että kieli itsessään (Pietikäinen – Mäntynen 2009: 7).

Kriittisen diskurssintutkimuksen kielikäsitteitys pohjautuu sosiaalisen konstruktivismiin. Sosiaalinen konstruktivismi on teoreettinen suuntaus, joka kieltää oletuksen siitä, että

tieto olisi todellisuuden heijastumaa. Sosiaalisen konstruktivismin mukaan rakennamme kulttuuria ja omaa todellisuuttamme jatkuvasti kielen ja muun kommunikoinnin avulla. Tieto ja ymmärrys maailmasta ei heijastu suoraan todellisuudesta vaan pikemminkin muilta ihmisiltä. Synnymme maailmaan, jossa käsitteitä käytetään ja asioita kategorisoidaan tietyllä historian saatossa muovautuneella tavalla. Tieto on siis sosiaalisesti rakentunutta. Kielenkäytössä ihmiset rakentavat jatkuvasti sosiaalista maailmaa ja tietämystä sen ilmiöistä. Ilmiöt niin sanotusti kielennetään olemassa oleviksi. Sosiaalisessa konstruktivismissa kieli nähdään sosiaalisena toimintana. Kieli on myös sidoksissa käyttötilanteeseen: kielellä ei ole yhtä ainuttakaan pysyvää merkitystä, vaan sen merkitykset muuttuvat tilanteesta riippuen. Kieli ymmärretään käyttäjistään riippuvaiseksi, tilannesidonnaiseksi, seurauksia tuottavaksi ja sosiaalisen elämän kannalta merkitykselliseksi resurssiksi, joka rakentaa ja muokkaa sosiaalista todellisuutta. (Burr 2003: 1–8, 46–47.)

Median tutkimuksessa sosiaalinen konstruktivismi on ollut perinteisesti keskiössä etenkin median vaikutusten ja vallan tutkimisessa. Sosiaalisessa konstruktivismissa ajatellaan, että media tarjoaa materiaalia sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen, eikä voi antaa objektiivista kuvaa todellisuudesta. Yleisö ei kuitenkaan ime itseensä median tarjoamaa totuutta, vaan jokainen rakentaa oman todellisuuskäsityksensä valikoimistaan palasista. Kaikkia aiheita ei pysty käsittelemään mediassa, joten median luomasta todellisuuskuvasta tulee valikoitu. (McQuail 2010: 100–101.)

Käsitys kielen sosiaalisesta luonteesta on ominaista myös systeemis-funktionaaliseen kielitieteelle. Oman tutkimukseni analyysi pohjautuu osittain M.A.K. Hallidayn systeemis-funktionaaliseen kielioppiin, jonka mukaan kielellä on aina useita tehtäviä. Kieli on samanaikaisesti viestinnän väline, maailman kuvaaja ja sosiaalisten suhteiden luoja. Kielenkäyttäjä tekee jatkuvasti valintoja kielen mikrotasolla (kielioppi, rakenteet, sanasto), diskursiivisella tasolla (diskurssit ja genret) sekä laajemmin sosiaalisen maailman tasolla (representaatiot ja identiteetit). Erilaisilla valinnollilla rakennetaan hyvin erilaisia representaatioita samoista ilmiöistä. Kieli vaikuttaa siihen, miten maailma ja sen ilmiöt ymmärretään. (Ks. esim. Pietikäinen – Mäntynen 2009: 11–16.)

Hallidayn systeemis-funktionaalinen (SF) kielioppi perustuu oletukseen, jonka mukaan ihminen on sosiaalinen toimija ja kieli on yksi sosiaalisen toiminnan väline, sosiaalinen ja yhteisöllinen merkityksen tuottamisen resurssi. Käyttäessään kieltä yhteisön jäsenet sosiaalistuvat tiettyihin rooleihin sekä uusintavat tai toisaalta pitävät yllä yhteisön arvoja ja tietämystä. SF-kielioppi on siis lähtökohdiltaan sosiologinen näkökulma kieleen. SF-kielitieteen mukaan kieli koostuu kolmesta peruselementistä: kontekstista, tekstistä ja kielen systeemistä. SF-kielitiede tutkii, miten nämä kolme ulottuvuutta toimivat yhdessä, eli miten kieli toimii osana ihmisten sosiaalista toimintaa ja miten ihmiset merkityksellistävät asioita kielen avulla. SF-kielioppi lähestyy kieltä semanttisesta näkökulmasta, sillä sen mukaan kielen keskeisin tehtävä on merkitysten rakentaminen. (Luukka 2002: 89–90, 98.)

Kieli on funktionaalinen resurssi, joka muodostuu kielenkäyttäjien valinnoista ja jonka avulla merkityksellistetään asioita ja ilmiöitä suhteessa konteksteihin. Kun kieltä tarkastellaan funktionaalisesta näkökulmasta, voidaan muun muassa tutkia, miten ihmiset käyttävät kieltä ja miten merkityksiä tuotetaan. (Egins 2004: 3.) Tässä tutkimuksessa tutkin, millaisia merkityksiä poliitikot, Helsingin Sanomien toimittajat sekä lukijat kielenkäytöllään tuottavat. Esimerkiksi se, miten pääministeristä puhutaan Helsingin Sanomissa, riippuu toimittajan valinnoista ja siitä, missä tekstilajissa hänestä kirjoitetaan. Lehden lukijat taas asemoivat itsensä suhteessa toimittajaan sekä pääministeriin osittain sen perusteella, millaisia kielellisiä valintoja tekstissä on tehty.

SF-kieliopissa kielisysteemi on jaettu kolmeen merkityksellistämisen prosessiin, joita Halliday kutsuu kielen metafunktioiksi. Näitä funktioita ovat ideationaalinen, interpersonaalinen ja tekstuaalinen funktio. Funktiot ovat läsnä kielenkäytössä aina samanaikaisesti. (Halliday 1985: 53.) Ideationaalisten resurssien avulla puhuja jäsentää kokemuksiaan maailmasta, kun taas interpersonaalisten resurssien avulla luodaan vuorovaikutussuhteita ja tuodaan ilmi mielipiteitä ja asenteita. Tekstuaalinen funktio mahdollistaa sekä puhuttujen että kirjoitettujen tekstien rakentamisen järkeviksi rakenteellisiksi kokonaisuuksiksi. (Luukka 2002: 101–102.) Tutkimukseni kannalta oleellisin näistä kielenkäytön funktioista on ideationaalinen funktio, jonka

kautta kieli representoi maailmaa. Ideationaalista funktiota tutkittaessa huomio kiinnitetään lauseen osallistujiin, prosesseihin ja olosuhteisiin, joiden kautta ilmiöt representoituvat. (Halliday 1985: 101.) Tarkastelen ideationaalista funktiota lähemmin metodiluvussa.

3.2 Diskurssi ja diskurssit

Kriittinen diskurssianalyysi ei siis tutki kieltä abstraktina ja irrallisena järjestelmänä, vaan se tutkii diskurssia, kielenkäyttöä sosiaalisessa kontekstissa, ja sitä kautta kielen ja maailman välistä suhdetta. CDA:ssa kritiikki keskitetään kielen ja sosiaalisen maailman leikkauspisteeseen ja tehdään niiden suhdetta näkyväksi. (Blommaert 2005: 24–25). Diskurssi-käsitettä käytetään vaihtelevasti arkikielen ja eri tieteenalojen välillä, ja sen merkitys muuttuu eri yhteyksissä. CDA:ssa tehdään ero diskurssin (discourse) ja diskurssien (discourses) välillä. Kun diskurssi kirjoitetaan englanninkielisessä kirjallisuudessa ilman artikkelia, se tarkoittaa laajaa teoreettista näkemystä kielestä sosiaalisen toiminnan resurssina. Jaollisena käsitteenä (diskurssit, a discourse) se taas tarkoittaa tiettyä, melko vakiintunutta, merkityksellistämisen tapaa. Se on ikään kuin diskurssi-ilmion yksittäinen konkreettinen esiintymä. (Pietikäinen – Mäntynen 2009: 27, 50.) Diskurssi (a discourse) voi olla esimerkiksi haastatteludiskurssi tai kanta-aottava diskurssi. Eri diskursseissa maailmaa katsotaan eri näkökulmista. Jos median valtaa käsitellään taloudellisessa diskurssissa, saa se erilaisia merkityksiä kuin esimerkiksi sosiologisessa diskurssissa. Diskurssi-käsite kuvaa laajempaa ja syvällisempää lähtökohtaa, kun taas diskurssit ovat teoreettisia käsitteitä, joiden avulla voidaan tarkastella merkitysten rakentumista (Pietikäinen – Mäntynen 2009: 51).

Kriittisessä diskurssianalyysissa diskurssit nähdään historiallisina ja aina suhteessa kontekstiinsa (Meyer 2001: 15). Blommaert (2005: 2) määrittelee diskurssin kieleksi toiminnassa (language in action). Diskurssi on Blommaertin mukaan semioottista toimintaa, johon sisältyvät kulttuuriset, historialliset ja sosiaaliset kaavat. Diskurssi ei ole ainoastaan puhetta tai tekstejä, vaan kaikkea ihmisen tuottamaa, jolla on

merkitystä kommunikoinnissa. Esimerkiksi tästä Blommaert nostaa mainoksen, joka koostuu eri fonteilla kirjoitetuista teksteistä, kuvista, logoista, väreistä ja muodoista, jotka ovat kaikki merkityksellisiä mainoksessa, mutta eivät välttämättä yksittäisinä. Diskurssi on kontekstuaalista toimintaa, sillä se saa täyden merkityksen vasta kontekstissaan. Myös Fairclough (1997: 75) käsittää diskurssin sosiaalisena kielenkäyttönä, johon sisältyy sanatonta viestintää ja muuta merkityksen tuottamista, kuten kuvia.

Kontekstit määrittävät, mitä voidaan sanoa ja miten tekstit ymmärretään. Ne ovat resursseja, joiden avulla tuotetaan merkityksiä teksteihin. Diskurssi sijaitsee ikään kuin kielen ja kontekstin välissä: se on toisaalta kieltä ja toisaalta yhden kielenkäyttötilanteen konteksti. (Lehtonen 1996: 165–166.) Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 50) havainnollistavat diskurssin moniulotteisuutta ja sosiaalisuutta ymmärrettävämmäksi vertaamalla diskurssia kaksijalkaisen olennon hahmoon. Olennon toinen jalka on kielen maailmassa, toinen sosiaalisessa maailmassa ja keskivartalo näiden risteymässä. Kielen maailmaan kuuluu kaikki tietyn kielen valinnasta tarkempiin sanavalintoihin ja kieliopillisiin piirteisiin. Pelkällä kielimaailman jalalla diskurssiolento ei kuitenkaan pääse liikkeelle, vaan liikkumiseen tarvitaan myös toista jalkaa, sosiaalista maailmaa, joka sisältää esimerkiksi vuorovaikutustilanteen sääntöineen sekä tietyn hetken historian aikajanalla. Diskurssiolennon molemmat jalat toimivat vartalon, eli kielen ja maailman leikkauspisteen, kautta. Diskurssintutkijat ovat erityisen kiinnostuneita tästä sosiaalisen maailman ja kielen leikkauspisteestä, diskurssista.

Oman tutkimukseni diskurssihahmo on mediadiskurssi, jonka toinen jalka on toimittajien kielellisissä valinnoissa ja yksittäisissä kielen piirteissä ja toinen Helsingin Sanomien tekstilajien ja suomalaisen yhteiskunnan käytännöissä, arvomaailmassa, ajan tapahtumissa sekä lukijan muodostamissa mielikuvissa. Diskurssi käytänteineen vaikuttaa siihen, mitä aiheesta kerrotaan, kuka saa puheenvuoron, miten mielikuvat muodostetaan, mikä on hyväksyttävää ja mitkä asiat aiheuttavat kohua. Esimerkiksi median valta-asetelmat saavuttavat ihmisten tietoisuuden vasta niiden diskurssien kautta, joilla niistä puhutaan. Sen takia ei ole yhdentekevää, missä diskursseissa ja kenen äänellä aiheita mediassa käsitellään.

Kontekstuaalisuuden lisäksi diskurssi on aina sosiaalista. Se tekee asiat merkityksellisiksi ja voi olla sosiaalisten konfliktien lähde. Ongelmat eivät ole ongelmia ennen kuin ne merkityksellistetään diskursseissa ongelmiksi. (Blommaert 2005: 2–4.)

Fairclough (1997: 52, 78–79) korostaa joukkoviestinnän diskurssien sosiokulttuurisen kontekstin tärkeyttä. Jokaista viestintätilannetta ympäröivät sosiaaliset ja kulttuuriset rakenteet, suhteet, käytännöt ja arvot. Nämä vaikuttavat joukkoviestinnän tapaan esittää asioita, mutta toisaalta joukkoviestintä omalta osaltaan muokkaa sitä ympäröiviä arvoja, asenteita ja rakenteita. Diskurssin analyysissa on kyse tilanteen kolmen ulottuvuuden – tekstin, diskurssikäytännön ja sosiokulttuurisen käytännön – suhteiden analyysistä.

3.3 Kriittinen diskurssianalyysi ja vallan kysymykset

Muusta diskurssintutkimuksesta kriittinen diskurssianalyysi eroaa nimensä mukaisesti kriittisyydellään. Se tutkii kielen kautta myös yhteiskuntaa ja sen epäkohtia etenkin vallan näkökulmasta. CDA-tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita muun muassa epätasa-arvosta ja vähemmistöjen asemasta – siitä, miten kieli heijastaa, muodostaa, muuttaa tai uusintaa valta-asetelmia. Kieli on vallan väline, ja diskurssi analyysikohteena auttaa ymmärtämään valtasuhteita. (Blommaert 2005: 2–6.) CDA-tutkijoiden kiinnostuksen kohde on erityisesti valta-asetelmien epäsymmetrisyys ja valtasuhteiden muutokset. (Pietikäinen 2000a: 197.)

Kriittinen diskurssianalyysin juuret juontuvat kriittisestä teoriasta, joka yhdistää monia yhteiskunnallisia epäkohtia tutkivia koulukuntia ja lähestymistapoja. Näistä tunnetuin lienee Frankfurtin koulukunta. Kriittisen teorian keskeisimpänä ajatuksena on, että tarkastelemalla konventionaalisia rakenteita voidaan avata merkityksiä, jotka pitävät yllä yhteiskunnallisia valta-asetelmia. CDA keskittyy vallan ja ideologioiden diskursiiviseen puoleen tutkimalla diskurssien ideologista vaikutusta sosiaaliin

suhteisiin, tiedon ja uskomusten järjestelmiin ja identiteetteihin. Kriittisessä diskurssianalyysissä kielenkäyttöä ja sen vaikutuksia sosiaaliseen todellisuuteen tarkastellaan valtasuhteiden, ideologioiden ja hegemonisen kamppailun perspektiivistä. (Pietikäinen 2000a: 200–201; Fairclough 1992: 12.)

Diskurssin valta perustuu sen kykyyn representoida maailmaa. Representointi tarkoittaa kirjaimellisesti uudelleen esittämistä. Kieli ei vain heijasta maailmaa, vaan representoi sitä tietystä näkökulmasta, tietyissä diskursseissa. Diskursseilla on voima esittää asiat totena, oikeina ja tapahtuneina. Tietokäsitykset ja -rakennelmat muodostetaan diskurssien pohjalle, ja kielenkäyttäjät hyödyntävät diskursiivisia resursseja kuvatessaan tietoa. (Pietikäinen – Mäntynen 2009: 53.) Diskurssit myös sisältävät vallassa olevien ylläpitämiä käytänteitä, joita ihmiset noudattavat: valta ikään kuin kätkeytyy diskurssien sisälle, sillä diskurssit rakentuvat yhteiskunnan valta-asetelmien pohjalle (Valtonen 1998: 104). Toisaalta kaikki kielenkäyttö, pienetkin tekstit mukaan lukien, vaikuttaa ympäröivän maailman rakentumiseen ja sen vuoksi diskursseista kamppaillaan (Fairclough – Wodak 1997: 273).

Representaatioon liittyy läheisesti käsitys kielen ideologisuudesta. Ideologia on keskeinen käsite analysoitaessa esimerkiksi valtasuhteita (Wodak 2001: 10). Diskurssit eivät ainoastaan heijasta epätasa-arvoa, vaan ne myös tuottavat sitä. Koska diskurssit tuotetaan ja tulkitaan historiallisesti tietyssä ajassa ja paikassa, niissä vaikuttavat vallassa olevat ideologiat. Nämä valta-asetelmat jäävät pysyviksi, jos tietyt kielenkäytön tavat muuttuvat kielenkäyttäjien silmissä neutraaleiksi. (Wodak 2001: 3.)

Ideologiat ovat uskomusten ja ajatusten systeemejä. Ne ovat vakiintuneita merkityksellistämisen tapoja, eräänlaisia ajattelun viitekehyksiä, jotka pitävät yllä valtasuhteita. Jäsennämme maailmaa ja kerromme kokemistamme asioista muille vallassa olevien ideologioiden mukaisesti. (Thompson 1990: 5–7; Hall 1992: 266.) Faircloughin mukaan ideologioihin sisältyvät totena ja itsestäänselvyyksinä käsitetyt oletukset, jotka käyvät ilmi teksteistä epäsuorasti. Ideologiat piilevät esimerkiksi tietyn tekstilajin, kuten haastattelun, rakenteessa. (Fairclough 1997: 25–26.) Television katsojat tai lehden lukijat eivät välttämättä osaa kyseenalaistaa

haastattelun asetelmaa ja toimittajan valtaa kysyä haastateltavalta haluamiaan asioita tai liittää haastateltavan puheenvuorot lehtitekstissä haluamaansa asiayhteyteen. Haastattelun kieli on siis ideologista, sillä sitä ohjaavat tekstilajin konventiot, kielenkäytön itsestäänselvyyksinä pidetyt käytänteet.

Media on merkittävä tekijä ideologioiden ylläpitämisessä, sillä se tuottaa jatkuvasti merkityksiä, jotka jaetaan yhteiskunnassa totuuksina ja jotka pitävät yhteiskuntaa koossa. (Hall 1992: 268–273.) Mediadiskurssit vaikuttavat tapaan, jolla maailmasta puhutaan: ne osaltaan määrittelevät, mikä on totta ja normaalia ja luovat samalla todellisuutta. Kunelius nimittää joukkoviestintää ideologiseksi koneistoksi, joka toisaalta ylläpitää olemassa olevia diskursseja hierarkioineen ja toisaalta tuottaa uusia diskursseja. Joukkoviestintä välittää ideologisia kutsuja, sillä kaikissa teksteissä on oletus jonkinlaisesta lukutavasta. Mikään teksti ei synny tyhjiössä, vaan teksteihin sisältyy aina kulttuuriset käytänteet ja sosiaaliset odotukset. (Kunelius 2003: 223 – 225.)

Faircloughin (1997: 26) mukaan ideologisuutta voi selvittää tarkastelemalla mitä tahansa representaatiota tai identiteettien ja suhteiden muodostumista. Ideologioita voi avata pohtimalla, kenen tekemä representaatio on ja kuka sen esittää, mikä mahdollisesti motivoi kielellisiä valintoja ja mitä valinnoista seuraa. Tutkimuskysymykseni median ja poliitikkojen suhteista ja median vallan representoitumisesta liittyvät vahvasti myös kielen ideologisuuden selvittämiseen.

3.4 Aineiston analyysin kolme tasoa

Fairclough (ks. esim. 1997: 78–79) erittelee viestintätilanteen analyysistä kolme ulottuvuutta: teksti, diskurssikäytäntö ja sosiokulttuurinen käytäntö. Diskurssianalyysissa on oleellista analysoida näiden kolmen ulottuvuuden suhteita toisiinsa: sitä, kuinka tekstit linkittyvät diskurssikäytänteiden kautta sosiaalsiin käytänteisiin ja sosiaaliset käytänteet teksteihin. Esittelen nyt lyhyesti nämä

diskurssianalyysin kolme tasoa käsitteinä ja erittelen oman analyysini tasoja tarkemmin tutkimusmetodin yhteydessä.

Teksti on diskurssista se taso, joka on mikrotason lingvistisen analyysin kohteena. (Fairclough 1992: 4). Mikrotason analyysi sisältää muun muassa sanaston, kieliopin ja semantiikan analyysia. Tekstianalyysi kohdistuu sekä tekstien merkityksiin että niiden muotoon, sillä muoto on tärkeä tekijä merkitysten rakentumisessa. Mikrotason tekstianalyysissa voidaan tarkastella kielenkäytön valintoja ja tutkia SF-kieliopin kolmen funktion (ks. luku 4.2.1) kautta tieto- ja uskomusjärjestelmiä sekä sosiaalisia suhteita ja identiteettejä. Kielellisten valintojen analyysissa on tärkeää pohtia sitä, mitä on kirjoitettu sekä toisaalta sitä, mitä on jätetty kirjoittamatta. (Fairclough 1997: 79–81.) Tekstin mikrotason analyysi on siis väylä kohti laajempaa diskurssien analyysia. Oma mikrotason analyysini keskittyy lähinnä kielen ideationaalisen funktion, prosessien ja osapuolten analyysiin. (Ks. luku 4.2.1.)

Diskurssikäytännöt ikään kuin toimivat välittäjinä tekstin ja sosiokulttuurisen käytännön välillä. Diskurssikäytänteisiin kuuluvat diskurssit, genret ja näiden vakiintuneet yhdistelmät. Tekstit ovat sosiaalisia tilanteita siinä missä esimerkiksi keskustelu kaupan kassalla, ja tekstien käytännöt liittävät ne osaksi sosiaalista todellisuutta. (Fairclough 1997: 81–91; 2003: 21–23.) Genret eli tekstilajit voidaan käsittää tapoina käyttää kieltä tiettyjen kulttuurisesti hyväksytyjen tehtävien suorittamiseksi. Tiettyyn genreen kuuluvat tekstit toteuttavat genren kulttuurisia päämääriä ja noudattavat genreen kuuluvia säännönmukaisuuksia. (Eggins – Martin 1997: 236.)

Määrittelen genren Swalesin (1990) tavoin. Swalesin mukaan genre on tietyn yhteisön vakiintunut tapa käyttää kieltä tietyssä yhteydessä, eräänlainen tekstiluokka. Samaan genreen kuuluvilla teksteillä on yhteiset päämäärät. Ne myös muistuttavat toisiaan rakenteellisesti sisällöllisesti, vaikka tekstien välillä on myös eroja. Swalesin mukaan tekstin kommunikatiivinen tavoite on tärkein piirre tiettyyn tekstilajiin luokittelun kannalta, ja kaikki muut tekstilajille tyypilliset piirteet muodostuvat tämän tavoitteen pohjalta. (Shore – Mäntynen 2006: 27; Swales 1990: 48–58.) Funktionaalista ja sosiaalisesta näkökulmasta katsottuna genret ovat kielellisiä ja

tekstuaalisia resursseja, joilla on omat tehtävänsä diskurssiyhteisöissä. Genrejen rajat ovat kuitenkin häilyviä ja ne muuttuvat eri konteksteissa. Genret voidaan näin ollen nähdä kielenkäytön mahdollisuuksina ja toisaalta yksilön kannalta rajoittavina malleina, sillä ne ovat melko vakiintuneita tietyissä instituutioissa. Esimerkiksi lehtiutisen genre rajoittaa kirjoittajan kielenkäyttövalintoja. (Solin 2006: 74–75.)

Yhteisöillä on omat suhteellisen vakiintuneet kielenkäyttötapansa, joihin sisältyvät tietyt genret ja diskurssit konventioineen. Näitä vakiintuneita järjestelmiä kutsutaan diskurssijärjestyksiksi. (Fairclough 1997: 77.) Esimerkiksi julkaistavat tekstilajit sääntöineen ja sopimukset siitä, mitä missäkin yhteydessä on soveliasta mainita, kuuluvat Helsingin Sanomien diskurssijärjestyksiin. Uutisessa ilmiöitä käsitellään eri tyyllillä ja usein myös eri diskursseissa kuin vaikkapa kolumnissa.

CDA selvittää tekstien ja sosiaalisten ja kulttuuristen rakenteiden yhteyksiä. Nämä yhteydet eivät kuitenkaan ole välittömiä ja selkeitä, vaan pikemminkin epäsuoria. Yksi tapa ajatella tätä yhteyttä on käsitys, jonka mukaan yhteys muodostuu diskurssijärjestyksen kautta. Kun sosiaaliset käytänteet muuttuvat, muuttuvat myös diskurssijärjestykset ja niiden sisältämät diskurssit ja genret, joista muutos taas heijastuu tekstin tasolle pieniinkin kielellisiin ilmiöihin. (Fairclough & Wodak 1997: 277.) Esimerkiksi poliitikoista puhutaan nykyään suomalaisessa mediassa eri tavalla kuin vaikkapa Kekkonen presidenttikaudella, jolloin poliitikoilla oli enemmän valtuuksia vaikuttaa median toimintaan. Tämä kertoo siitä, että uutisgenren käytänteet, median diskurssijärjestykset, ovat muuttuneet. Diskurssijärjestyksen muutokset vaikuttavat merkittävästi esimerkiksi siihen, miten poliitikkoja ja heidän toimintaansa kuvaillaan tai miten poliitikot ja lukijat kuvailevat mediaa. Diskurssijärjestykset eivät muutu hetkessä eikä yksittäisen toimittajan suhtautuminen yksittäiseen poliitikkoon muuta niitä välittömästi. Kyse on vallitsevista, hyväksytyistä konventioista, joita joko uusinnetaan tai muutetaan hitaasti diskursseissa.

Fairclough on keskittynyt tutkimaan diskurssijärjestyksiä ja niiden muutoksia suhteessa sosiaalisten järjestysten muutoksiin. Esimerkiksi julkisten diskurssien muuttuminen enemmän keskustelunomaisiksi ja samankaltaisiksi yksityisten

diskurssien kanssa kertoo siitä, että diskurssijärjestykset muuttuvat. Raja yksityisten ja julkisten diskurssien välillä on nykyään melko häilyvä. Myös eri instituutioiden diskurssit sekoittuvat sosiaalisten käytänteiden muuttuessa. (Fairclough – Wodak 1997: 265.)

Kriittisen diskurssianalyysin oletusten mukaan suurin osa sosiaalisesta ja poliittisesta toiminnasta on kielellistä ja diskursiivista. Sosiaaliset ja poliittiset muutokset sisältävät myös kulttuurista ja ideologista muutosta, ja muutokset politiikan ja yhteisön käytänteissä näkyvät diskurssien sekoittumisena ja diskurssijärjestysten muutoksina. (Fairclough – Wodak 1997: 271.) Diskurssijärjestysten muuttuminen on tärkeä näkökulma myös tutkittaessa sitä, miten median vallasta puhutaan, tai asetetaanko poliitikot totutuista median käytänteistä poikkeavaan asemaan.

Jotta viestintätilanteen analyysi olisi kattava, on linkitettävä teksti- ja diskursiiviset käytänteet sosiokulttuurisiin käytänteisiin eli niiden konteksteihin. Faircloughin mukaan analyysiin voi sisältyä tilannekonteksti (esim. genre), institutionaalisten käytäntöjen konteksti (esim. Helsingin Sanomat tai poliitikkojen päätösvalta) tai jopa yhteiskunnan ja kulttuurin kokonaisuus. Fairclough erittelee sosiaalisen kontekstin analyysistä kolme tärkeintä näkökulmaa: taloudellinen, poliittinen (vallan ja ideologian kysymykset) sekä kulttuurinen (arvon ja identiteetin kysymykset). (Fairclough 1997: 85.) Oman tutkimuksen linkki sosiaalisiin käytänteisiin on analyysi siitä, miten median valta tekstin tasolta diskurssien ja genrejen kautta representoituu lukijoille, sosiaaliseen todellisuuteen.

4 AINEISTO JA METODIT

4.1 Tutkimusaineisto

4.1.1 Aineiston esittely

Tutkimuksen aineisto koostuu 43 tekstistä, jotka on haettu Helsingin Sanomien verkkoarkistosta hakusanalla ”media”. Kokeilin hakua myös sanoilla ”tiedotusvälineet” ja ”journalismi”. Median valtaa käsitteleviä tai vaalirahakohuun liittyviä tekstejä löytyi näin kuitenkin vähemmän, ja useissa teksteissä käytettiin edellisten lisäksi myös media-käsitettä. Media tuntui olevan kansanomaisempi sana, sillä löysin sitä käyttämällä aineistooni eniten myös mielipidekirjoituksia ja keskustelupalstan tekstejä. Päädyin selkeyden ja aineiston koon rajaamisen vuoksi käyttämään yhtä hakusanaa, jolla sain kerättyä vaihtoehtoisista hakusanoista eniten aineistoa. Sosiaalisen median käsittelyn rajasin aineistosta pois. Vuonna 2009 ja etenkin vaalirahakohun yhteydessä se ei vielä ollut keskeinen puheenaihe.

Hakutuloksesta on poimittu aineistoon tekstit, joiden sisällössä media on keskeisessä roolissa ja joissa mediasta puhutaan vallan, poliitikkojen ja median välisten suhteiden tai median yhteiskunnallisten tehtävien näkökulmasta. Aineiston kaikki tekstit on julkaistu 15.9–15.10.2009 välisenä aikana, jolloin koku silloisen pääministerin Matti Vanhasen mahdollisesti lahjuksena vastaanottamista rakennustarvikkeista vauhditti keskustelua median vallasta. Tätä keskustelua käytiin kiivaasti myös Helsingin Sanomien palstoilla. Rajasin aineiston kuukauden aikavälille, sillä juuri sinä aikana teksteissä käsiteltiin paljon median toimintaa ja valtaa. Katsoin kuukauden ajan tekstit riittäväksi tähän aineistoon, sillä teksteistä erottui selkeitä toistuvia asetelmia, jotka ovat luokiteltavissa diskursseiksi. Tätä kutsutaan saturaatioksi: aineisto on riittävä silloin, kun tietyt asetelmat alkavat toistua (ks. esim. Pietikäinen–Mäntynen 2009: 160–261). Jos olisin laajentanut aineistoa pitemmälle aikavälille, se olisi

kasvanut liian suureksi analyysiini, sillä halusin pitää näkökulmien monipuolisuuden vuoksi mukana eri tekstilajeja.

Aineistossa on kolme pääkirjoitusta, kymmenen mielipidekirjoitusta, viisi kolumnia, 18 keskustelupalstan tekstiä ja yhteensä seitsemän uutista ja reportaasia.

Vaikka keskustelua median vallasta käydään monissa tiedotusvälineissä, valitsin tutkimuskohteeksi Helsingin Sanomat, sillä se on Suomen laajalevikkisin tiedotusväline ja näin ollen myös vahva mielipidevaikuttaja. Helsingin Sanomat on laajan levikkinsä takia vahva journalismin konventioiden määrittäjä, ja sitä pidetään Suomen eliittilehtenä. Helsingin Sanomat luokittelee itsensä laatujournalismin piiriin, ja laatujournalismi toimii usein suunnannäyttäjänä koko laajalle journalismin kentälle. (Mattlar 2009: 100.) Helsingin Sanomia voidaan pitää Suomen ainoana valtakunnallisena laatulehtenä, ja näin ollen se on myös poliittinen vaikuttaja.

Aineistoon on valittu pääkirjoituksia ja kolumneja, sillä on aiheellista tutkia, millaisia representaatioita toimittajat itse rakentavat puhuessaan median vallasta. Näissä teksteissä toimittajan mielipide saa kuulua. Sanomalehtiin on totuttu suhtautumaan tiedon välittäjänä ja niiden teksteihin ”diskurssien diskurssina”, sillä ne välittävät useimmiten muiden instituutioiden diskursseja (Kunelius 2003: 229). Esimerkiksi pääkirjoitukset ja kolumnit ovat suurilta osin kuitenkin median omien diskurssien tuottamista, ja on erityisen mielenkiintoista tutkia, millaisia diskursseja mediassa tuotetaan, kun puhutaan mediasta itsestään.

Ei voida kuitenkaan olettaa, että lukijat ovat passiivisia tiedon vastaanottajia ja imevät itseensä totuutena kaiken, mitä toimittajat kirjoittavat. Tämän takia tutkin myös yleisön omia foorumeita, keskustelupalstaa ja mielipidekirjoituksia, ja vertailen niissä rakentuneita representaatioita toimittajien diskursseissa rakentuneisiin representaatioihin. Etenkin keskustelupalsta on otollinen foorumi median esittämän ”yleisen mielipiteen” vastustajille. Keskustelupalstan tekstit ovat lukijoiden tuottamia, eivätkä toimittajat ole editoineet niitä. Toimittajien tuottamissa teksteissä yleisön ääni tulee kuuluville ainoastaan toimittajan valintojen perusteella, jos silloinkaan. Keskustelupalstalla yleisö voi sanoa suoraan oman mielipiteensä kenenkään sitä

pilkkomatta, kaunistelematta tai muokkaamatta. Asiattomimmat tekstit toki sensuroidaan. Keskustelupalstan tekstit on poimittu pääkirjoitussivun keskustelusta, jossa ruoditaan median valtaa ja vaalirahakohua käsittelevää pääkirjoitusta *Media raportoi – ei erota* (A1). Tämä keskustelun valitsin aineistoon sen sisällön perusteella: teksteissä käsitellään nimenomaan median valtaa ja vaikutuksia sekä kommentoidaan Helsingin Sanomien pääkirjoituksen kantaa median vallasta.

Poliitikkojen äänen poimin uutisista ja muista teksteistä, joissa heidän puhettaan on siteerattu. Poliitikkojen ääni on siis teksteissä läsnä intertekstuaalisesti. Tätä analysoidessa on otettava huomioon, että poliitikkojen ääni kulkee niin sanotusti toimittajan kautta ja toimittaja päättää, mitkä kommentit hän tekstiin valitsee. Uutisissa ja reportaaseissa kuuluu myös toimittajien oma ääni, mutta eri tavalla kuin vaikuttamaan pyrkivissä teksteissä. Uutisissa pyritään objektiivisuuteen eikä omia mielipiteitä pitäisi tuoda esiin.

4.1.2 Aineiston genrejen määrittely

Tärkein piirre tekstien luokittelussa ryhmiin ennen varsinaista analyysin aloittamista oli se, pyritäänkö teksteissä vaikuttamaan vai onko tekstin tarkoitus neutraalisti raportoida ympäröivän yhteiskunnan tapahtumia. Toimittajien tekstit jaoin kahteen ryhmään: 1. tekstit, jotka pyrkivät vaikuttamaan ja 2. tekstit, jotka pyrkivät neutraaliin uutisointiin. Tarkemmassa analyysissä otin genren huomioon myös tekstikohtaisesti.

Luokittelin toimittajien vaikuttamaan pyrkivät tekstit, kuten kommenttitekstit ja välihuomiotekstit karkeasti kolumneiksi, sillä ne täyttävät kantaaottavuudellaan, ajankohtaisuudellaan ja persoonallisuudellaan kolumnin genren piirteet. Tärkeintä luokituksessa on se, että tekstin kommunikatiivisena tavoitteena on ottaa kantaa ja toimittajan mielipide on niissä tarkoituksellisesti näkyvillä.

Kaikkia toimittajien tuottamia tekstejä, jotka eivät pyri vaikuttamaan, en voinut luokitella uutisiksi, sillä niissä on reportaasityylisesti kuvailtu ympäröiviä

tapahtumia, eivätkä ne vastaa rakenteeltaan perinteistä uutistekstiä. Niissä on kuitenkin selkeä kärki, ja asiasisällöltään ne olisivat luokiteltavissa uutisen genreen. Puhun siis kotimaan uutisista ja reportaaseista yhtenä luokkana. Tärkein yhteinen piirre tähän ryhmään kuuluvilla teksteillä on se, ettei tekstien tavoitteena ole vaikuttaa eikä toimittajan mielipiteen pitäisi tulla niissä esille. Puhun teksteistä yhteisesti myös uutisjuttuina.

4.1.3 Aineiston riittävyys

Aineisto on aina vain ohut siivu yhteiskunnallisesta todellisuudesta ja rajallinen representaatio jostakin ilmiöstä (ks. esim. Pietikäinen – Mäntynen 2009: 157) eikä tämänkään aineiston pohjalta ole tarkoitus tehdä laajoja yleistyksiä tai tyhjentävää todellisuuden kuvausta. Pysin kuitenkin saamaan esille mahdollisimman monipuolisesti näkökulmia median valtaan ja tehtäviin ottamalla mukaan erilaisia tekstilajeja.

Kun tutkittavien diskurssien konteksteina ovat eri tekstilajit, analyysia voi syventää pohtimalla, kenellä on puhevalta ja otetaanko kaikista asemista lausuttu puhe vakavasti sekä vertailemalla, miten eri tekstilajit odotuksineen vaikuttavat diskursseissa rakentuviin representaatioihin (Jokinen ym. 1993: 86). Tällä aineistolla sain kuvan käsityksistä median vallasta suomalaisen journalismin käytänteiden sekä poliitikkojen toimintatapojen murroskohdassa, jolloin etenkin pääministeri kävi näkyväkin valtakamppailua tiedotusvälineiden kanssa. Kyseinen aika on otollinen valta-asetelmien analyysiin, sillä ne on nostettu näkyväksi osaksi monen tekstin sisältöä. Aineistoni teksteissä analyysin kannalta keskeistä on myös se, että osapuolina ovat nimenomaan poliitikot ja media.

Pysin tutkimuksessani ainoastaan tekstien analyysissa enkä päätenyt esimerkiksi haastattelemaan toimittajia, sillä haluan tutkia sitä, millaista representaatiota julkiset, yleisön luettavaksi päätyvät tekstit median vallasta rakentavat. Se, miten toimittaja työtään analysoi, antaa monesti erilaisen kuvan kuin varsinaiset teot, toimittajien tuottamat tekstit. Tiedotusvälineen, tässä tapauksessa Helsingin Sanomien,

representoima kuva median vallasta välittyy sosiaaliseen todellisuuteen nimenomaan tekstien kautta. Julkaistuista teksteistä on analysoitavissa, minkälaisia tekoja media käytännössä tekee ja miten media oikeasti toimii. Analyysi konkreettisista teoista on mielestäni tässä tutkimusongelman asettelussa aiheellisempi kuin analyysi siitä, miten toimittajat haluaisivat toimia.

4.2 Metodit

4.2.1 Mikrotason tekstianalyysi

Tarkastelen analyysissa kirjoittajien sanavalintojen kautta muun muassa mediainstituution nimeämistä, kuvailua ja sen toimintaa eli prosesseja. Aineiston mikrotasolta analysoin osallistujien (media, poliitikot, yleisö) välisiä suhteita: ketkä ovat teksteissä aktiivisina toimijoina ja ketkä passiivisina kohteina? Millaisiin rooleihin toimittajat, poliitikot ja yleisö Helsingin Sanomien diskursseissa asetetaan – ja mikä tärkeintä, miten nämä asetelmat tuotetaan? (Ks. esim. Jokinen, Juhila, Suominen 1993: 86.)

Kaikissa teksteissä ei puhuta suoranaisesti vallasta, vaan Helsingin Sanomien diskursseissa tuotettu käsitys median vallasta ja sen tehtävistä kätkeytyy suurelta osin edellä mainittuihin asetelmiin. En tutki kaikista teksteistä kaikkia mahdollisia piirteitä, vaan ainoastaan niitä, jotka ovat kussakin tekstissä tutkimuskysymysten kannalta oleellisia.

Ideationaalinen funktio

Erittelen mikrotason analyysissa Hallidayn systeemis-funktionaalisen kieliopin ideationaalisen funktion piirteitä. Lauseen ideationaalinen funktio tarkoittaa sitä, että lauseet kieliopillisine ja semanttisine systeemeineen representoivat tapahtumia ja toimintoja, joiden avulla ymmärrämme ja käsitteellistämme maailmaa. Kielen ideationaalinen funktio on resurssi, jonka avulla ihminen jäsentää kokemustaan maailmasta. Ideationaalisen funktion avulla ihmiset hahmottavat todellisuutta ja

rakentavat siitä omia tulkintojaan. Puhuja jäsentää, luokittelee, nimeää ja kuvailee ilmiöitä käyttäen kielen ideationaalisia resursseja. (Luukka 2002: 102.)

Ideationaalisen metafunktion analyysi kuvaa muun muassa sitä, millaisia tarkoitteita, toimintoja, toimijoita ja suhteita maailmassa luodaan. Ideationaalisen metafunktion analyysi paljastaa tekstistä sen, millaisen maailmanjärjestyksen teksti esittää ja millaisen fyysisen todellisuuden se luo, representoi. (Hiidenmaa 2000: 174–175.)

Ideationaalisen funktion analyysissä huomio kiinnitetään lauseen prosesseihin, joihin liittyvät tiiviisti myös lauseen osallistajat ja olosuhteet. Hallidayn (1985: 101) mukaan maailmankuvaa muokkaavia tapahtumia ja toimintoja ilmaistaan kieliopilla ja hahmotetaan lauseen semanttisten systeemien kautta. Analysoimme tapahtumia tiettyjen valintojen, merkityskokonaisuuksien avulla. Kun puhumme ilmiöistä, valitsemme, millaisia nimityksiä osallistujista käytämme ja miten kuvaamme olosuhteita ja prosesseja. Prosessi voi olla esimerkiksi teko, tapahtuma, asiantila, mentaalinen toiminta tai sanallinen toiminta. Osallistuja voi puolestaan olla tekijä tai kohde.

Prosessit ja osallistajat ovat olemassa niin kielessä kuin todellisuudessaakin, mutta kielellisen prosessin perusteella emme voi tietää tyhjentävää totuutta todellisuuden prosesseista ja osallistujista (Fairclough 1992: 179–180). Tapahtuma prosesseineen sekä osallistujineen voidaan kielentää monella tavalla tulkinnasta riippuen. Analyysi syveneekin pohtimalla, mitkä sosiaaliset, kulttuuriset, ideologiset poliittiset tai teoreettiset tekijät määrittävät, kuinka prosessi on merkityksellistetty tietyissä diskursseissa. Osallistujien tutkiminen on samalla vallan tutkimista: osallistuminen asettaa osallistujan aina johonkin asemaan. (Pietikäinen 2000: 189, 236.)

Fairclough (1997: 136–147) käyttää prosesseista toimintatyyppin käsitettä. Hänen mukaansa toimintatyyppien ja osallistujatyyppien analyysissä voi esimerkiksi pohtia, ovatko lauseet transitiivisia vai intransitiivisia tai onko osallistajat häivytetty kokonaan. Tai jos lause on transitiivinen, millainen on objekti ja millainen on toimintaa kuvaava verbi. Prosesseja ja osapuolia analysoimalla päästään tässä

tutkimuksessa kiinni median, yleisön ja poliitikkojen suhteisiin sekä niiden muodostamiin valta-asetelmiin.

Prosessit: materiaallinen, relationaalinen ja mentaalinen

Systeemis-funktionaalisessa kieliopissa on kolme prosessien pääluokkaa: materiaaliset, relationaaliset ja mentaaliset prosessit. Materiaalinen prosessi kuvaa tekemistä, toimintaa tai muutosta. Materiaalisella teolla on aina tekijä ja lauseen ollessa transitiivinen myös toinen osapuoli, objekti. Jos toimintatyyppi on teko, lause vastaa kysymykseen, kuka teki ja mitä on tehty. Halliday erittelee materiaalisista prosesseista luovat prosessit, joissa kohde tulee olemassa olevaksi prosessin kautta. Tällaisia ovat esimerkiksi *rakentaa taloa* ja *kirjoittaa kirjettä*. Osallistuja, joka on prosessin tuotos, on silti kohde. Näissä prosesseissa subjektin valta kohteeseensa on erityisen vahva. Rajanveto tekijän ja kohteen välillä ei kuitenkaan ole itsestään selvää. Mitä abstraktimpi prosessi on, sitä vaikeampaa tekijä ja kohde on erottaa toisistaan. Joissakin prosesseissa tekijä ei toimi vapaaehtoisesti, ja muuttuu näin ollen enemmän kohteen kaltaiseksi. Esimerkiksi *median valta murtui* on enemmänkin tapahtuma kuin varsinainen teko. (Halliday 1985: 103–105; Pietikäinen 2000: 230.)

Relationaalinen prosessi kuvaa jonkin olemista suhteessa johonkin toiseen tai tiettyyn luokkaan (Pietikäinen 2000: 232). Relationaaliset prosessit voidaan jakaa kuvaaviin, nimeäviin ja omistamista ilmaiseviin prosesseihin (Halliday 1985: 113–115). Kuvaileva prosessi vastaa kysymykseen, millainen jokin on. Luokitteleva taas kertoo, kuka tai mikä jokin on (Pietikäinen 2000: 232–233).

Halliday (1985: 106–108) erittelee prosesseista lisäksi mentaalisten prosessien luokan, johon kuuluu tuntemisen, ajattelun ja ymmärtämisen prosessit. Mentaalisissa prosesseissa on vähintään yksi inhimillinen osapuoli, joka tuntee ja aistii. Esimerkiksi lauseessa *media paheksuu korruptoituneita poliitikkoja* mediasta on tehty ajatteleva, tunteva olento.

Sanallinen prosessi tarkoittaa verbaalista toimintaa, kuten puhumista, sanomista tai kuiskaamista. Yleensä sanallisessa prosessissa on osapuolina ainakin sanoja ja vastaanottaja. (Eggs 2004: 235–236.) Sanallisiin prosesseihin kuuluu myös sanomista kuvaavia prosesseja, kuten *osoittaa* tai *näyttää* (Pietikäinen 2000: 232).

Presuppositiot

Tutkin myös, millaisia presuppositioita tekstit sisältävät ja miten presuppositiot valta-asetelmia representoivat. Presuppositiot ovat kielestä epäsuorasti rakentuvia oletuksia, jotka usein otetaan annettuina. Faircloughin mukaan presuppositiot ovat intertekstuaalisia, sillä ne sisältävät oletuksia muista diskursseista. Presuppositiot voivat olla myös manipuloinnin keino, sillä niitä ei välttämättä osata kyseenalaistaa (Fairclough 1992: 120–121). Esimerkiksi *Pääministeri hyökkäsi jälleen median kimppuun* sisältää presupposition. Väite viittaa intertekstuaalisesti myös aikaisempiin tapahtumiin: oletuksena on, että pääministeri on ennekin hyökännyt median kimppuun.

4.2.2 Diskurssikäytänteiden analyysi

Diskurssikäytännöt toimivat välittäjinä tekstin ja sosiokulttuurisen käytännön välillä. Diskurssikäytänteisiin kuuluvat diskurssit, genret ja näiden vakiintuneet yhdistelmät. Tekstit ovat sosiaalisia tilanteita siinä missä esimerkiksi keskustelu kaupan kassalla, ja tekstien käytännöt liittyvät ne osaksi sosiaalista todellisuutta. (Fairclough 1997: 81–91; 2003: 21–23.)

Diskurssikäytänteiden tasolta tarkastelen, millaisissa diskursseissa mediasta puhutaan eri tekstilajeissa ja ovatko jotkut näistä diskursseista hegemonisessa asemassa. Etsin aineistosta ensin alustavalla mikrotason analyysillä yhteneviä piirteitä, jonka jälkeen luokittelen tekstit karkeasti eri diskursseihin. Yhteneviä piirteitä voivat olla esimerkiksi median toiminnan kokeminen uhkaksi ja toimittajien asettaminen kansan yläpuolelle tai vaihtoehtoisesti poliitikkojen palvelijaksi.

Luokiteltuani aineiston tekstit palaan takaisin mikrotason analyysiin ja tutkin tarkemmin, miten tietyt diskurssit tuotetaan ja luokittelen tekstejä uudelleen. Tämän jälkeen tarkastelen, ovatko jotkut löytämistäni diskursseista hegemonisessa asemassa. Hegemonisesta diskurssista on kyse silloin, kun diskurssin palat toistuvat useissa yhteyksissä ja diskurssi esiintyy vaihtoehdottomana. (Jokinen – Juhila–Suominen 1993: 81).

Diskurssijärjestykset

Diskursiiviset käytänteet ovat yhteydessä sosiaaliseen maailmaan muun muassa diskurssijärjestyksen kautta. Fairclough (1997: 77) tarkoittaa diskurssijärjestyksillä yhteisön tavanomaisten kielenkäyttötapojen verkostoa. Hänen mukaansa sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset ilmenevät siten, että diskurssijärjestykset muuttuvat. Vallassa olevat ryhmät pyrkivät pitämään yllä rakenteita diskurssijärjestyksen sisällä ja niiden välillä.

Solin (2006: 77) referoi Faircloughin (1992: 126) ajatuksia diskurssijärjestyksistä. Hänen mukaansa diskurssijärjestyksiin sisältyy esimerkiksi tiettyjen instituutioiden genrejärjestelmät. Genret ovat sosiaalisesti hyväksyttäviä ja tunnistettavia toimintatapoja, joiden mukaan yhteisön jäsenet toimivat kielellisesti. Ne ovat kielenkäytön resurssi, mutta niiden konventiot myös rajoittavat kielenkäyttöä.

Tähän tutkimukseen diskurssijärjestykset linkittyvät kontekstin eli tekstilajin huomioon ottamisena: sanomalehdillä on omat diskurssijärjestyksensä, joihin liittyy esimerkiksi se, millä tavoilla tietyissä teksteissä käytetään kieltä ja mitä asioita niissä käsitellään. Esimerkiksi uutisessa toimittajan mielipiteet pyritään häivyttämään ja haastateltujen diskursseja tuodaan tekstiin referoimalla heidän puhettaan joko suorilla tai epäsuorilla lainauksilla. Pääkirjoituksessa taas kirjoittajan mielipide saa – ja sen kuuluukin – näkyä, sillä pääkirjoituksen tavoite on esittää lehden kanta ajankohtaisiin asioihin. Diskurssijärjestykset genreineen määrittävät sen, mikä on sosiaalisesti hyväksyttävää ja mitkä käytänteet kuuluvat eri juttutyyppeihin.

Genret ja intertekstuaaliset äänet

Tutkimukseni tavoitteena ei ole tehdä varsinaista tekstilajitutkimusta, mutta aloitin alustavan analyysin luokittelemalla tekstit genreittäin. Tekstilajit luokittelin ryhmiin ensin sen mukaan, kuuluuko niissä vallitsevasti yleisön, poliitikkojen vai toimittajien ääni. Äänellä tarkoitan tässä lähinnä kielen mikrotason ilmiötä: esimerkiksi uutistekstissä referoitu poliitikon puhe tai ajatus on poliitikon ääni. Toimittajien ääni taas kuuluu teksteissä, jossa he itse ilmaisevat mielipiteitään tai rakentavat uutistekstillä kuvaa ympäröivistä tapahtumista. Yleisön ääni voi kuulua heidän itse tuottamissaan teksteissään sekä toimittajien tuottamissa teksteissä, jossa referoidaan yleisön kielenkäyttöä.

Tekstit eivät tietenkään jakaudu edustamaan vain yhtä ääntä, vaan ne ovat moniäänisiä. Moniäänisyys tarkoittaa monen äänen läsnäoloa intertekstuaalisesti kielenkäytössä. Aikaisemmat tekstit vaikuttavat kielenkäyttöön, mutta toisaalta kielenkäyttö vaikuttaa aikaisempien tekstien tulkintaan. (Ks. esim. Pietikäinen–Mäntynen 2009: 122–123.) Esimerkiksi pääkirjoituksissa on läsnä paitsi sen kirjoittaneen toimittajan, myös poliitikoiden tai muiden tiedotusvälineiden edustajien ääniä heidän kielenkäyttönsä referoinnin kautta.

Toisen puheen esittäminen on siis yksi intertekstuaalisuuden, tekstienvälisyyden, muoto, joka on hyvin yleinen sanomalehtiteksteille. Puhetta tai kirjoitusta harvemmin pystyy toistamaan niin, että se olisi ymmärrettävissä aivan samalla tavalla kuin puhuja on sen alun perin tarkoittanut. Sanat irrotetaan alkuperäisestä kontekstista ja ne lisätään uuteen. (Kalliokoski 2005: 9–10.)

Tarkastelin siis aineistoa ensin kolmessa ryhmässä: 1. lukijoiden ääni eli mielipidekirjoitukset ja keskustelupalstan tekstit, 2. toimittajien ääni eli kolumnit ja pääkirjoitukset, 3. poliitikkojen ääni eli uutiset ja reportaasit. Uutistekstissä ei voi jättää huomiotta sitä, että poliitikon mielipiteet ja ääni voivat muuttua merkittävästi toimittajan referoidessa niitä. Äänien luokittelun jälkeen jaoin tekstit vielä niihin, jotka pyrkivät vaikuttamaan ja niihin, jotka pyrkivät objektiivisuuteen. (ks. luku 4.2.)

Tekstien ryhmittelyn jälkeen etsin niistä ryhmä kerrallaan samankaltaisuuksia ja toistuvuuksia median, poliitikkojen ja yleisön toiminnassa ja keskinäisissä suhteissa, joiden perusteella luokittelin tekstit alustavasti diskursseihin. Tämän jälkeen siirryin diskursseittain tarkempaan mikrotason analyysiin.

4.2.3 Analyysin linkittäminen sosiaaliseen maailmaan

Jotta viestintätilanteen analyysi olisi kattava, on linkitettävä teksti- ja diskursiiviset käytänteet sosiokulttuurisiin käytänteisiin eli niiden konteksteihin. Faircloughin mukaan analyysiin voi sisältyä tilannekonteksti (esim. genre), institutionaalisten käytäntöjen konteksti (esim. Helsingin Sanomat tai poliitikkojen päätösvalta) tai jopa yhteiskunnan ja kulttuurin kokonaiskehys. Fairclough erittelee sosiaalisen kontekstin analyysistä kolme tärkeintä näkökulmaa: taloudellinen, poliittinen (vallan ja ideologian kysymykset) sekä kulttuurinen (arvon ja identiteetin kysymykset). (Fairclough 1997: 85.)

Analyysini linkittyy poliittiseen ja kulttuuriseen sosiaaliseen todellisuuteen etsimällä vastauksia kysymyksiin, miten ja missä diskursseissa median toiminnasta puhutaan, millainen representaatio median vallasta muodostuu ja millaiset diskurssit ovat aineistossa vallitsevia. Representaatio itsessään on linkki tekstin mikrotasolta diskurssikäytäntöjen kautta sosiaaliseen maailmaan. Tässä tutkimuksessa linkki on kuvaus tai esitys median toiminnasta Helsingin Sanomien diskurssikäytänteiden kautta muulle maailmalle, sosiaaliseen todellisuuteen sekä pohdinta siitä, miksi median valta representoituu teksteissä tietyllä tavalla.

5 DISKURSSIEN LUOKITTELU JA ANALYYSI

Kävin tekstit läpi genreittäin ja luokittelin ensin keskustelupalstan tekstit ja mielipidekirjoitukset diskursseihin sisällön, sanavalintojen ja toistuvien osallistujaroolien perusteella. Tämän jälkeen etsin samoja diskursseja muista teksteistä. Alustavan luokittelun jälkeen palasin tarkempaan mikrotason tekstianalyysiin tutkimaan, mistä melko intuitiivinen luokitteluni syntyi ja millä kielen piirteillä luokittamani diskurssit on tuotettu. Etsin teksteistä toistuvia piirteitä median, poliitikkojen ja yleisön toiminnan kuvauksesta: Kuka tekee, mitä tekee ja kenelle? Millaisia prosesseja teot ovat? Millaiseksi tekijää kuvaillaan? Analysoin myös lauseisiin piilotettuja presuppositioita: millaisia merkityksiä tekstin oletukset rakentavat?

Analyysi on aineistolähtöistä, eivätkä diskurssiluokitukset muodostu systemaattisesti ainoastaan edellä mainittujen piirteiden perusteella. Olen siis ottanut huomioon myös muita kiinnostavia kielen piirteitä ja merkityksiä, joista käsitykseni tekstin kuulumisesta tiettyyn diskurssiin on muodostunut.

Mikrotason tekstianalyysin yhteydessä tarkensin luokitustani ja ryhmittelin tekstejä uudelleen. Tarkoitukseni tehdä mikrotason tekstianalyysi ryhmissä sen perusteella, kenen ääni tekstissä on kuuluvilla, ja vertailla ryhmiä keskenään. Päädyin kuitenkin alustavan luokittelun jälkeen tekemään mikrotason analyysini diskursseittain, sillä alkuperäinen ryhmittelyni osoittautui ongelmalliseksi. Esimerkiksi toimittajan äänessä diskurssit saivat sellaisia piirteitä, joita ei kyseisillä diskursseilla yleisön äänessä ollut. Yhteisiä piirteitä oli kuitenkin niin paljon, että tulkitsin niiden kuuluvan samaan diskurssiin. Yhdessä tekstissä on useimmiten monia diskursseja, sillä niissä kuuluu useampien osapuolien äänet.

Päätännössä vertailen toimittajien, poliitikkojen ja yleisön tuottamia tekstejä ja kokoan johtopäätöksiäni yhteen.

Luokittelemani diskurssit ovat ajojahtidiskurssi, demokratiadiskurssi, valtakamppailudiskurssi ja taloudellisen hyödyn diskurssi. Erittelen ja analysoin näitä luokituksia seuraavissa luvuissa.

5.1 Ajojahtidiskurssi

Suurimmassa osassa lukijoiden tuottamia tekstejä mediaan ja sen valtaan suhtaudutaan melko kriittisesti. Tyypillisinä piirteinä kriittisten tekstien sisällölle on muun muassa median toiminnan arvostelu ja toimittajien ohjeistaminen siihen, mitä heidän pitäisi tehdä. Etenkin keskustelupalstalla julkaistut mielipiteet ovat useimmiten melko kärjistettyjä ja on odotuksenmukaista, että keskustelupalstalla median nimitykset ja kuvailut ovat muita tekstilajeja räikeämpiä. Mielipidekirjoitukset taas ovat menneet toimituksen seulan läpi, joten kaikkein mediavastaisimpia tekstejä on saatettu karsia pois.

Mielipidepalstalla ja verkkokeskustelupalstalla yleisin diskurssi on ajojahtidiskurssiksi nimeämäni diskurssi. Ajojahtidiskurssissa medialla koetaan olevan liikaa valtaa.

Ajojahtidiskurssissa osallistujina ovat yleensä media ja poliitikot ja joissakin tapauksissa myös yleisö. Media yrittää haitata poliitikkojen toimia piittaamatta yleisön mielihaluista, ja yleisön rooli osallistujana on lähinnä sivustaseuraaja. Media on ajojahtidiskurssissa yleensä aktiivisena toimijana tai vaihtoehtoisesti median toimintaa kuvataan passiivissa. Kohteena media ei ole lainkaan. Poliitikot ovat lähinnä toiminnan kohteita. Aktiivisina toimijoina poliitikot näyttäytyivät vain muutamassa yksittäisessä prosessissa.

Ajojahtidiskurssissa puhutaan median tehtävistä. Tehtävistä puhutaan kuitenkin arvostellen sitä, ettei media niitä hoida tai hoitaa niitä väärin. Tämä oletus kytkeytyy lähinnä väittämien presuppositioihin. Ajojahtidiskurssi oli diskurssissa yleisin mielipidekirjoituksissa ja keskustelupalstan teksteissä. Kotimaan uutisissa ja

reportaaseissa ajohtidiskurssia oli ainoastaan poliitikkojen äänessä. Poliitikkojen äänessä ajohtidiskurssi oli hallitseva diskurssi. Kolumneissa ajohtidiskurssia oli vain yhdessä, siinäkin lähinnä huumorin keinona. Myös pääkirjoituksista sitä löytyi vain yhdestä, poliitikkojen väitteiden referoinnista. Toimittajien äänellä mediaa ei siis ajohtidista syytetty.

Seuraavaksi avaan ajohtidiskurssia tarkemmin aineistoesimerkkien kautta ja kuvaan, miten representaatio ajohtidista on kielen mikrotasolla tuotettu.

5.1.1 Media myllyttää

Tekstin ideationaaliseksi funktiolle, eli sille, miten prosessien ja osapuolten kautta tapahtumia representoidaan (ks. luku 4.2.1), ajohtidiskurssissa on ominaista se, että median ollessa tekijänä suurinta osaa sen toiminnasta kuvataan materialisilla prosesseilla ja erityisesti transitiivisilla verbeillä, joilla on objekti, kohde. Transitiivisten verbien ympärillä olevat osallistujina – tekijöinä ja kohteina – ovat useimmiten media ja poliitikot. Media on tekijän roolissa ja poliitikot kohteena. Seuraavassa mielipidekirjoituksesta irrotetussa esimerkissä asetelma on näkyvillä. Mielipidekirjoitus *Kuka olisi parempi kuin Vanhanen?* puolustaa Matti Vanhasen luotettavuutta ja paikkaa pääministerinä. Ensimmäisen lauseen tekijä on lihavoitu, kohde eli objekti alleviivattu katkoviiivalla ja transitiivinen verbi alleviivattu:

Media on Vanhasen monessa myllytyksessä pyörittänyt, ja kun hän on kaiken tämän kestänyt, kuka olisi parempi hänen paikalleen? (D3)

Huomion arvoista tässä esimerkissä on se, että Matti Vanhanen on median uhri. Kieliopillinen kohteena oleminen rakentaa merkityksen tasolle asetelman, jossa Vanhanen ei itse käynnistä tapahtumia tai aiheuta kohuja, vaan media tekee hänelle erinäisiä asioita. Tässä tapauksessa pyörittää myllytyksessä. Miten Vanhanen sitten toimii? Hän kestää. Kestäminen luo mielikuvan Vanhasen staattisesta ja passiivisesta toiminnasta, joka ei sinänsä vaikuta tapahtumien kulkuun. Matti Vanhanen ei laita vastaan eikä aiheuta hankaluuksia vaan kestää. Vastaava asetelma toistuu lukuisia

kertoja ajojahtidiskurssissa: poliitikko on ja pysyy staattisesti ja media tekee hänelle jotakin aiheuttaen hankaluuksia. Poliitikkojen osallistumiseen palaan tarkemmin analyysin seuraavassa vaiheessa.

Median toimintaa kuvataan ajojahtidiskurssissa melko voimakkailla ja negatiivissävytteisillä verbeillä, kuten *ulkoministerijahti*, *myllytys*, *leimaaminen* ja *vallankäyttö*. Nämä verbit representoivat median pahantekijäksi, joka ole tehtäviensä tasalla. Toiminnasta muodostuisi hyvin erilainen kuva, jos sitä kutsuttaisiin esimerkiksi *uutisoinniksi*, *raportoinniksi* tai *tiedottamiseksi*.

Median toimintaa kuvataan ajojahtidiskurssissa materiaalistien prosessien lisäksi myös joillakin mentaalisisilla prosesseilla. Käytettäessä mentaalisisia prosesseja, jotka kuvaavat tuntemista tai ajattelemista, media ikään kuin inhimillistetään, vaikka siitä puhutaankin instituutiona. Tästä nostettakoon esimerkiksi seuraavat yleisön teksteistä poimitut virkkeet.

Aikooko HS lopettaa yleisönsä älyllisen tason ja lukutaidon aliarvioimisen? (E2); Media voisi itse katsoa peiliin ja miettiä, ovatko kirjoitukset ja puheet aina olleet totuudenmukaisia. (D3)

Esimerkiksi viimeisessä virkkeessä mentaalisiset prosessit *katsoa* ja *miettiä* kuvaavat inhimillistä toimintaa. Ne inhimillistävät mediaa ja toimivat tässä kontekstissa syyllistävänä tehokeinona. Mentaalisiset prosessit ja median inhimillistäminen niiden avulla eivät ajojahtidiskurssissa tee median toimintaa ja kirjoittajien olettamia virheitä ymmärrettävämmiksi, vaan pikemminkin toimivat moralisoinnin tehokeinona. Kehotus katsoa peiliin ja miettiä sisältää presupposition, oletuksen, jonka mukaan kirjoitukset ja puheet eivät ole olleet totuudenmukaisia. Yleisö on tässä median aliarvioimisen kohteena.

Media on nimetty ajojahtidiskurssissa hyvin erilaisilla nimityksillä. Tässä diskurssissa nimitykset ja kuvailut ovat tunnepitoisempia kuin muissa diskursseissa. Esimerkiksi *pääministerin kärkkäimmät kaatajat* tai *leuhkivaa porukkaa* sisältävät sanavalintoina itsessään vahvoja konnotaatioita. Ensimmäinen presupponoi sitä, että toimittajien agendalla on kaataa pääministeri, mutta jotkut toimittajista ovat kuitenkin tässä tehokkaampia kuin toiset. *Leuhkivaa porukkaa* -kuvailu taas asemoi

toimittajat massaksi, joilla on yhteinen taipumus leuhkia. Se luo mielikuvan, että toimittajat keskittyvät aivan johonkin muuhun kuin journalismin tekemiseen.

Vahvimmat nimitykset sijoittuvat lähinnä keskustelupalstan teksteihin. Keskustelupalstan diskurssijärjestyksissä ei ole epätavallista käyttää värikästä kieltä eikä jyrkästäkään arvostelusta tarvitse kantaa nimettömänä toimiessaan vastuuta. Keskustelupalstan kirjoitus genrenä sallii kärkkäätkin ilmaisut. Tämä on yksi syy siihen, että ajojahtidiskurssia löytyi erityisesti keskustelupalstan teksteistä. Esimerkiksi pääkirjoitustoimittaja ei pääkirjoituksen totuttuihin konventioihin nojaten voi kirjoittaa, että toimittajat ovat leuhkivaa porukkaa, vaikka jostain syystä niin haluaisikin tehdä. Näin ei yleensä tehdä myöskään uutistekstissä, sillä uutistekstin konventioihin kuuluu pyrkiminen objektiivisuuteen ja mielipiteettömyyteen.

Osa mediasta ja toimittajista käytetyistä nimityksistä on kuitenkin varsin neutraaleita, eivätkä sisällä minkäänlaisia tunnelatauksia: *poliittisen toimituksen esimies, toimittaja, Hesari, media*. Media nähdään näissä nimityksissä laajan instituution lisäksi toimittajina, jotka ovat median toiminnan takana. Niin sanottu ajojahti on siis myös toimittajien toiminnan tulosta, ei pelkkä mediainstituution ominaisuus.

Relationaalisia prosesseja, eli kuvailevia tai omistamista ilmaisevia prosesseja käytetään ajojahtidiskurssissa vain vähän. Ajojahtidiskurssissa kaikki mediaa kuvailevat relationaaliset prosessit ovat negatiivissävytteisiä.

Ajojahtidiskurssissa omistamista kuvaavat relationaaliset prosessit sisältävät presuppositioita, jotka kuvaavat lähinnä sitä, mitä medialla pitäisi olla, mutta mitä sillä ei kuitenkaan ole. Nämä kuvailevat prosessit voi tulkita median arvosteluksi. Omistamista kuvataan yleisön tekstien ajojahtidiskurssissa muun muassa seuraavalla relationaalisella prosessilla:

Sen, mitä kansanedustajat eduskunnassa tekevät, pitäisi olla median keskeisin kiinnostuksen kohde. (D2)

Virkkeestä representoituu kuva, jossa media on kiinnostunut vääristä asioista. Median toimintaa siis arvostellaan, mikä on ajojahtidiskurssille tyypillinen piirre.

Yleisö on ajojahtidiskurssissa kaiken kaikkiaan eri linjalla kuin media. Diskurssista nousee kuitenkin käsitys siitä, että jos asiat olisivat niin kuin niiden pitäisi olla, media hoitaisi tehtäviään ja toimisi kansalaisten palvelijana. Tämä käy ilmi muun muassa seuraavasta esimerkistä:

Jos media ei kerro, mitä eduskunnassa on tehty ja kuka on tehnyt, on (äänestys)valinta aikuisten oikeasti todellinen ongelma. (D2)

Esimerkki on tässä irrotettu kontekstistaan, mielipidekirjoituksesta, jossa arvostellaan median kiinnostuksen ohjautuneen väärille urille. Myös esimerkkivirkkeessä piilee presuppositio, jonka mukaan media keskittyy väärin asioihin: median toiminnasta seuraa ongelma. Jos media toimisi oikein, eli kertoisi, mitä eduskunnassa on tehty, ongelmaa ei olisi. Median ja yleisön suhde representoituu esimerkissä ongelmalliseksi, sillä media ei toimi tehtäviensä tasalla tiedon välittäjänä ja mielipiteen muodostamisen apuvälineenä (ks. luku 2).

Keskustelupalstalla median toimintaa arvioidaan kriittisesti. Seuraavan esimerkin kirjoittaja on sitä mieltä, että medially on aivan liikaa valtaa. Tekstissä kommentoidaan pääkirjoitusta, jossa arvioitiin mediavallan ulottuvuuksia.

Kulttuuriosastolla olleessa Risto Uimosen kirjan arvioinnissa toimittaja Jouni Tervo ei ainakaan kiistänyt, että Jaakko Lassilan kaato 1991 ei olisi ollut ensimmäisiä median suorittamia vallanpitäjien erottamisia. Kuten arvata saattaa, HS:n pääkirjoitus heittäytyi kovin vaatimattomaksi. (E16)

Esimerkissä media on tekijänä. Median toiminnan kohteena ovat vallanpitäjät. Median toiminta siis vaikuttaa suoraan vallanpitäjiin, ei välillisesti tehtävien hoitamisen kautta. Se, että media konkreettisesti suorittaa erottamiset, representoi mediasta kuvan voimakkaana valtiomahtina tai tuomioistuimena, joka voi suoraan sanella, kuka eroaa. Vallanpitäjät eivät eroa skandaalien johdosta tai ansiosta, vaan media suoranaisesti kohdistaa toimintansa, erottamisen, vallanpitäjiin. Tämä representoi median vallasta erityisen voimakkaan.

5.1.2 Poliitikot syyttävät mediaa

Kotimaan uutisissa ja reportaaseissa ajojahtidiskurssia on ainoastaan poliitikkojen äänessä. Poliitikkojen äänessä medialla on erityisen selkeä agenda. Tämä käy ilmi muun muassa Matti Vanhasen referoinnista poimitusta esimerkistä:

Yle pyrkii kaatamaan pääministerin. He tekevät tämän journalismina. (C4)

Pyrkii kaatamaan -ilmaisu representoi median toiminnan erityisen tarkoitushakuiseksi: media tavoittelee tiettyä päämäärää tai lopputulosta. Jos sama asia olisi ilmaistu esimerkiksi *Pääministeri kaatui Ylen uutisen seurauksena*, ei asetelmasta kävisi niin selvästi ilmi, kuka on kaatumiseen syyllisenä, pääministeri vai Yle.

Jos media ei ole ajojahtidiskurssissa aktiivisena toimijana, sen on läsnä prosesseissa passiivissa. Kohteena media ei ole lainkaan. Median toiminnan kuvaaminen passiivissa on yleistä etenkin poliitikkojen puheessa. Esimerkiksi keskustan kansanedustaja Markku Rossin kommenttien referoinnista poimittu *Nyt on heitetty lähdesuojaan vedoten sellaista, mitä voidaan kutsua parlamentarismien halventamiseksi* (C2), viittaa kontekstista ja tekstin sisällöstä päätellen median toimintaan, vaikka mediaa, joukkotiedotusvälineitä tai toimittajia ei ole tekijäksi nimettykään. Prosessien kontekstista voi siis päätellä, että yleinen, persoonaton toimija on nimenomaan media. Passiivi häivyttää tekijän, ja joissakin tapauksissa se ikään kuin piilottaa toiminnasta vastuussa olevan tahon. Ajojahtidiskurssissa passiivi toimii mielestäni enemmänkin yleistämisen tehokeinona. Joukkotiedotusvälineistä ja toimittajista luodaan passiivilla yhtenäinen joukko, joka toimii isona massana ja joilla on useimmiten yhteinen agenda. Ajojahtidiskurssissa tämä agenda on poliitikkojen toiminnan hankaloittaminen tai jopa heidän erottamisensa. Media on jokin, joka toimii ilman persoonaa, ei yksittäisinä tiedotusvälineinä, saati toimittajina. Passiivi toistuu myös yleisön tuottamassa ajojahtidiskurssissa. Poliitikkojen äänessä se on kuitenkin vielä yleisempi.

Passiivina käytetään myös seuraavassa esimerkissä, jossa Timo Kalli arvostelee mediaa lynkkausmielialan luomisesta. Passiivissa kirjoitettu prosessi on esimerkissä alleviivattu:

Timo Kalli (kesk, hallitus): Julkisuudessa kansaan on haluttu luoda lynkkausmielialaa, jossa syyllinen ja sopiva rangaistus tiedetään jo etukäteen. Vain rikos puuttuu. Julkiseen keskusteluun on näyttävästi ja tarkoitushakuisesti nostettu eduskunnan hajottaminen ja uusien ennenaikaiset vaalit. (C2)

Passiivi *on haluttu* tarkoittaa median toimintaa. Median toimintaa kuvataan mentaalilla prosessilla. Tässä mentaalinen toiminta, haluaminen, syö median uskottavuutta. Asioita tehdään tunteiden vuoksi, siksi, että halutaan, ei järkiperustein tai sen takia, että niin kuuluu tehdä.

Toisaalta passiivi voi tässäkin tapauksessa yleistyksen lisäksi sisältää jonkinlaista vastuun peittelemistä. Timo Kalli, jonka paljastukset saivat koko vaalirahakohun valloilleen, ei syytä ketään yksittäistä toimijaa, kun hän puhuu asioista yleisellä tasolla, passiivissa. Hän ei kerro, kuka hänen mielestään haluaa luoda lynkkausmielialaa. Näin sanoista ei joudu niin helposti vastuuseen. Nostamista hän kuitenkin kuvailee tarkoitushakuiseksi, mikä representoi median toiminnasta kuvaa, jossa media pyrkii asettumaan nimenomaan poliitikkoja vastaan. Haluaminen kohdistuu tässä esimerkissä myös yleisöön, sillä yleisö on julkisen keskustelun osapuoli. Media ikään kuin manipuloi yleisöä puolelleen.

Median toimintaa kuvataan mentaalilla haluamisen prosessilla myös muiden poliitikkojen puheessa. Seuraava esimerkki on irrotettu pääministerin kyselytunnin annista kertovasta uutisjutusta. Esimerkki ei ole suora lainaus, vaan toimittaja on referoinut siinä Matti Vanhasen sanoja:

Vanhanen katsoi, ettei voi olla pääministerinä vastuussa kymmeniä vuosia vanhasta maan tavasta tukea puolueita. Hän sanoi, ettei halua ryhtyä lehdistön haluamaksi poliittiseksi ruumiiksi muiden puolesta. (D6)

Edellisestä esimerkistä poiketen lehdistö on tässä aktiivisena toimijana. Vanhasen sanojen mukaan se *haluaa* jostakusta poliittisen ruumiin. Vaalirahoituskeskustelun, johon Matti Vanhasen puheessa viitataan, tarkoituksena on siis saada poliittisia ruumiita. Koska median agendalla on saada poliittisia ruumiita, uhreja, esimerkistä representoituu kuva ajojahdistista.

5.1.3 Poliitikot uhreina

Ajojahtidiskurssissa poliitikot ovat harvemmin aktiivisia toimijoita. He ovat joko median toiminnan kohteina tai heille tapahtuu jotakin. Poliitikoille tapahtuvat asiat käynnistää yleensä media. Tarkastellaan asetelmaa seuraavan mielipidekirjoituksesta poimitun esimerkin kautta:

[...] pääministerin kärkkäimmät kaatajat voisivat hetkeksi vetäytyä [...]. Hahmottuuko sieltä käsin todellakin moraalinen koodisto, jossa jokin lautakasa koituu pääministerin lopulliseksi kohtaloksi. Tai koodisto, jossa keski-ikäisen ja yli-innokkaan ulkoministerin puutarhavitsit koituvat hänen kohtalokseen. (D6)

Esimerkissä toimittajat on nimetty *pääministerin kaatajiksi*. Pääministeri ja ulkoministeri eivät varsinaisesti tee mitään, vaan asiat koituvat median välityksellä heidän kohtalokseen. Esimerkin lauseissa lautakasa ja puutarhavitsit ovat tekijän roolissa ikään kuin ne toimisivat itsekseen muodostaen poliitikon kohtalon. Kirjoittajan *koitua kohtaloksi* -sanavalinta luo mielikuvan siitä, että poliitikot eivät voi tapahtuville asioille mitään. Kohtalo on ennalta määrätty ja jonkun toisen määräämä. Tässä tapauksessa median luoman moraalisen koodiston. Esimerkistä muodostuisi huomattavan erilainen kuva, jos asia olisi ilmaistu esimerkiksi *keski-ikäinen ulkoministeri laukoi yli-innokkaasti puutarhavitsejään ja joutui sen seurauksena eroamaan*. Ulkoministeri representoituisi näin vastuulliseksi omista tekemisistään.

Poliitikot ovat ajojahtidiskurssissa tekijöinä ainoastaan muutamassa virkkeessä. Näissä virkkeissä poliitikkojen toimintaa kuvataan relationaalisena olemisen prosessina sekä materiaalisella prosessilla.

Onneksi Jyrki Katainen ja Matti Vanhanen ovat näinä kriittisinä aikoina remmissä. He ovat hoitaneet tonttinsa hyvin, vaikka kapuloita rattaisiin on yritetty heittää. [...] Onko kysymykset aseteltu niin, että toimittajat saavat mieluisat vastaukset. Älkää aliarvioiko äänestäjiä, hyvät toimittajat! (D3)

Kataisen ja Vanhasen toimintaa on kuvattu neutraalisti olemiseksi. Katainen ja Vanhanen näyttäytyvät tässä viileinä sankareina: he toimivat odotetulla tavalla, vaikka media (tässäkin passiivissa) yrittää heittää kapuloita rattaisiin. Media taas toimii epäeettisesti. Kysymykseen ja käskylauseeseen sisältyy oletus, että toimittajat ovat asettaneet kysymyksiä väärin perustein ja aliarvioivat äänestäjiä eli yleisöä.

Toimittajien omassa äänessä ajojahtidiskurssia on ainoastaan yhdessä tekstissä. Teksti on juttutyypiltään välihuomio, jonka luokittelen kolumnin genreen. Välihuomion tarkoitus on herättää keskustelua, ja siinä käytetään kärjistettyjäkin mielipiteitä ja värikästä kieltä. Tekstiä lukiessa täytyy ottaa huomioon, että tyyli laji sisältää myös ironiaa. Siksi teksti ei ole täysin verrattavissa muihin analysoimiini teksteihin. Poliitikot asetetaan tekstissä koomiseen valoon. Poikkeavaa muusta ajojahtidiskurssista tekstissä on se, että myös poliitikot ovat toimijoina. Poliitikkojen toiminta on kuvattu kuitenkin koomiseksi, ja media ottaa heistä ilon irti.

Jo Anneli Jäätteenmäki oli medialle naminamia. Toimittajat eivät olisi ikinä osanneet toivoa niin hyvää uutisointia, että ensimmäiseksi naispääministeriksi pääsee juonittelemalla ensimmäisen naispresidentin selän takana - ja että räpiköiden alkanut ura loppuu valheisiin kuin kananlento; Toimittajan näkökulmasta sen riemastuttavampaa porukkaa ei olekaan; Vanhasesta tuli mies kuin unelma. Toimittajat eivät olisi ikinä uskaltaneet toivoa niin hienoa draaman käännettä, että pääministeri iskee naisia netistä ja jää kiinni milloin minäkin rysän päältä - ja että hän kömpii esiin lautakasan alta. Sivuosaa tähdittää hupaisa parivaljakko Kanki & Korhonen. (B1)

Tässä esimerkissä toimittajat toivovat poliitikoille hankaluuksia, jotta uutisoitavaa riittää. Pakinalle tai viihteellisemmälle kolumnille tyypillisesti asetelma on kärjistetty. Toimittaja on asemoinut median pahansuopaan valoon. Koska kyseessä on sarkastinen ja humoristinen teksti, ei ole tarkoituksenmukaista tulkita sitä kirjaimellisesti. Teksti voi olla kuvaus käsityksistä, joita keskustelussa on median roolista vaalirahakohussa esitetty yhtä hyvin kuin toimittajan oma mielipide asiasta. Sisältö täyttää ajojahtidiskurssin ehdot, mutta osallistujaroolit poikkeavat siitä kauttaaltaan. Poliitikkojen aktiivinen toiminta erottaa tekstin ajojahtidiskurssista. Toisaalta median toiminnan kuvaaminen mentaalilla prosessilla uutisoinnin

toivomiseksi luo toimittajista ”rakkikoiramaisen” kuvan. Toimittajat toivovat asioita nimenomaan itselleen, joten he eivät täytä median tehtäviä kansalaisten palvelijana ja demokratian ylläpitäjänä. Toimittajajoukkoa ja heidän toimintaansa kuvailevat sanavalinnat lokeroivat tekstin ajojahtidiskurssiin.

5.1.4 Yleisö seuraa sivusta

Yleisö on ajojahtidiskurssissa useimmiten sivustaseuraajana. Kuten edellä esitetyistä esimerkeistä kävi ilmi, sivustaseuraajan lisäksi yleisön rooli on olla median aliarvioinnin tai manipuloinnin kohde.

Mielipidekirjoituksissa ja keskustelupalstan teksteissä median toimintaa arvostellaan ja toimittajia ohjeistetaan joko suoraan tai presuppositioiden kautta. Tämä konkretisoituu seuraavassa mielipidekirjoituksesta poimitussa esimerkissä.

Vanhasta lyödään kuin havupölkkyä. Tämä lausahdus tuli mieleeni, kun olen seurannut pääministerimme kohtelua – niin mediassa kuin eduskunnassakin. Mediassa kilpaillaan siitä, kuka keksii halventavimman ilmaisun tai huudahduksen.

Media käyttää valtaansa kiihkeästi. Niin kiihkeästi, että asioiden ja yksityiskohtien tarkistus jää liian usein tekemättä. Liika tarkistelu tietysti pilaisi monta raflaavaa uutista. (D10)

Kirjoittaja itse on yleisön edustaja. Hän asemoi itsensä seuraamaan, mitä tapahtuu. Toimittajien ja median toiminta taas on raportoimisen, kertomisen tai uutisoinnin sijaan keksimistä, mikä ei luo mielikuvaa luotettavasta journalismista. Media myös käyttää valtaansa itse tarkoituksena. Viimeinen virke presupponoi sitä, että median toiminnan tarkoitus on mahdollisimman raflaavien uutisten tekeminen. Näin ollen yleisö on paitsi sivustaseuraajana, myös niin sanotusti huiputettuna.

Kuten ajojahtidiskurssille on tyypillistä, esimerkissä poliitikot ovat toiminnan kohteena ja media on tapahtumiin syyllinen, vaikkakin sen toimintaa kuvataan myös passiivissa.

5.2 Demokratiadiskurssi

Toimittajien kantaaottavissa teksteissä, pääkirjoituksissa ja kolumneissa, vallitseva diskurssi on demokratiadiskurssi. Demokratiadiskurssissa media hoitaa tehtäviään demokratian ylläpitämiseksi (ks. luku 2) ja toimii yleisönsä asialla vahtien vallanpitäjiä. Demokratiadiskurssissa media käsitetään sekä työtään tekevinä toimittajina että yhtenä, suurena, instituutiona. Medialla ei ole olemassa absoluuttista valtaa, vaan se ainoastaan hoitaa tehtäviään yhteiskunnassa. Demokratiadiskurssissa media harvemmin käynnistää tapahtumia niin kuin se ajojahtidiskurssissa tekee. Tapahtumaketju, kuten vaalirahakohu, lähtee liikkeelle poliitikkojen toiminnasta, jonka seurauksena myös mediasta tulee osallistuja.

Kuten etukäteen oletin, toimittajien vaikuttamaan pyrkivissä teksteissä media nimenomaan hoitaa tehtäviään demokratian ylläpitäjänä. Demokratiadiskurssia on kuitenkin myös suuressa osassa yleisön tuottamia tekstejä. Yleisön diskursseista se on toiseksi yleisin. Poliitikkojen äänessä demokratiadiskurssi saa tilaa vain muutamassa yksittäisessä kommentissa ja jää lähes olemattomaksi. Tämä kertoo paljon poliitikkojen asenteista median toimintaa kohtaan vaalirahakohun aikana. Toisaalta poliitikkojen sitaatitkin ovat toimittajien valitsemia: teksteihin on voitu valita kritiikkiä median toiminnasta keskustelun herättämiseksi tai median ja poliitikkojen vastakkainasettelun korostamiseksi. Näytän seuraavaksi esimerkkien avulla, mitkä tekstien piirteet representoivat käsitystä mediasta demokratian ylläpitäjänä.

5.2.1 Media hoitaa tehtäviään

Toisin kuin ajojahtidiskurssissa, demokratiadiskurssissa median nimitykset eivät ole edes keskustelupalstalla tunnepitoisia tai asenteellisia. Median ollessa aktiivisena toimijana sen toimintaa kuvataan demokratiadiskurssissa lähinnä materiaalisilla prosesseilla. Median toiminta on muun muassa *osoittamista, uutisointia* ja

raportointia. Useimmiten median toiminta on ikään kuin lähtöisin poliitikoista: poliitikot toimivat ja media uutisoi ja raportoi heidän tekemisistään yleisölle.

Median toimintaa kuvataan myös mentaalisilla prosesseilla useammin kuin ajojahtidiskurssissa. Mentaaliset prosessit luovat mielikuvaa inhimillisistä toimittajista, joista median toiminta on lähtöisin. Relationaalisia prosesseja median toiminnassa ei juuri ole. Mediaa ei siis kuvailla eikä se omista mitään – se vain hoitaa tehtäviään. Tämä kertoo muun muassa siitä, ettei mediaa arvostella. Median toiminta ei myöskään ole kiinni asioista, joita se omistaa tai hallitsee, kuten vallasta tai rahasta.

Media mainitaan demokratiadiskurssissa aktiivisena toimijana lähinnä yleisön tuottamissa teksteissä. Toimittajien teksteissä sen toimintaa kuvataan passiivissa. Toimittajien ei ole niin helppoa arvioida median toimintaa julkisesti kuin yleisön. Jos median toiminnasta puhutaan, siitä puhutaan lähinnä yleisellä tasolla ilman, että yksittäisiä toimittajia tai tiedotusvälineitä nostetaan aktiivisen toimijan tai tekijän rooliin. Erittelen tätä asetelmaa tarkemmin esimerkkien kautta.

Seuraavassa, pääkirjoituksesta poimitussa esimerkissä median toimintaa kuvataan passiivissa, vaikka siinä tarkoitetaan Ylen Silminäkijä-ohjelmaa, jossa käsiteltiin Matti Vanhasen mahdollisesti lahjuksena vastaanottamaa lautakasaa.

Viime viikkojen uutisoinnissa on tapahtunut ainakin yksi huonosti harkittu tapaus (TV2:n Silminäkijä), mutta muutoin raportointi on ollut normaalia uutistyötä.

[...]

Uutisia ei tehdä sen vuoksi, että pääministeri kaatuisi, vaan siitä huolimatta, että pääministeri saattaa kaatua. Tämä pätee myös Jätteenmäen tapaukseen.

[...]

Media ei erota pääministeriä: sen tekee eduskunta, jos tekee, ellei pääministeri itse eroa. (A1.)

Pääkirjoituksesta poimitussa esimerkissä kuvaillaan uutisointia ja raportointia, ei niinkään uutisten tai raporttien tekijöitä, mediaa tai toimittajia. Pääkirjoitustekstiksi melko kapulakielinen ilmaisu *on tapahtunut ainakin yksi huonosti harkittu tapaus* kielii syyllistämisen välttelystä. Vaikka ohjelman nimi (TV2 Silminäkijä) on mainittu, olisi eri asia kirjoittaa esimerkiksi *Ylen toimittajat ovat tehneet työnsä*

huonosti tai *Ylen toimittajat eivät ole harkinneet tekemisiään*. Toimittajat olisivat vaihtoehtoesimerkissä aktiivisina toimijoina ja näin enemmän vastuussa teoistaan. Seuraavan virkkeen passiivi *uutisia ei tehdä* toimii tässä yhteydessä yleistyksenä ja pehmentää toimijan vastuuta. Asia ilmaistaan näin ikään kuin faktana, jonka voi yhdistää kaikkiin toimittajiin. Samalla se asemoi kaikki tiedotusvälineet, jotka vaalirahakohua käsittelevät, samalle viivalle.

Esimerkin lauseessa *Media ei erota pääministeriä* media mainitaan toimijana. Kaikissa ajojahtiin tai vallankäyttöön liittyvissä esimerkeissä media on toimijan roolissa ainoastaan sellaisissa yhteyksissä, joissa kerrotaan, mitä se ei tee. Asiat tekee sen sijaan eduskunta tai pääministeri, joilla on demokratiadiskurssissa hallussaan suurin valta. Poliitikot ovat muissakin demokratiadiskurssin esimerkeissä tapahtumien käynnistäjiä ja aktiivisia toimijoita. Tähän palaan analyysissä myöhemmin.

Käsitys mediasta tehtäviensä hoitajana tulee ilmi suorien väitteiden lisäksi myös presuppositioista. Seuraavaan pääkirjoituksesta irrotettuun esimerkkiin kätkeytyy oletus siitä, että median tehtävä on käsitellä poliitikkojen toimia:

Niin kauan kuin Vanhanen suostuu keskustelemaan vain puutavarasta, moni vaalirahoitukseen liittyvä paljon tärkeämpi kysymys jää vaille käsittelyä. (A3)

Käsittelyllä tarkoitetaan tekstikontekstista päätellen nimenomaan median suorittamaa käsittelyä. Esimerkki presupponoi sitä, että median tulisi käsitellä vaalirahoitukseen liittyviä, tärkeitä kysymyksiä. Median toiminta on tässäkin esimerkissä kiinni Vanhasen toiminnasta, sillä Vanhanen estää toiminnallaan käsittelyn. Valta on siis enemmänkin poliitikon käsissä.

Mielenkiintoinen esimerkki demokratiadiskurssista uutisissa ja reportaaseissa on asiantuntijan haastattelu, jossa historian professori Juhani Sihvola arvioi politiikan julkikuvan muuttumista. Esimerkkitekstissä on sisällön perusteella kyse median toiminnasta, mutta mediaa tai toimittajia ei ole kuitenkaan asetettu tekijän rooliin.

Politiikkaa usein filosofian kautta katsova Sihvola arvioi, että politiikan julkikuvaan on tullut selkeästi moraalisempi ja joissakin kysymyksissä myös moralistisempi sävy. Esimerkiksi 1950- ja 60-luvuilla "maan tapa" oli, että poliitikkoja ei juurikaan arvosteltu alkoholin käytöstä tai satunnaisista sukupuolisuhteista. (C3)

Toimittajan valitsema *politiikan julkikuvaan on tullut* -toteamus ei kerro, mistä moraalisempi tai moralistisempi sävy on lähtöisin. Onko se median sensaationhakuisuutta vai yleisön halua tietää, millaiset ihmiset tekevät päätöksiä heidän asioistaan? Toteamuksessa asia mainitaan kertomatta, kuka tai ketkä ovat laittaneet muutoksen liikkeelle. Asiasta muodostuisi erilainen käsitys, jos toimittaja olisi esimerkiksi kirjoittanut *Toimittajat ovat alkaneet moralisoida poliitikkojen toimintaa*. Toimittaja on poistanut muutoksesta vastuussa olevan osapuolen. Harvempi toimittaja kritisoi uutisjutussaan median toimintaa. Tekstistä representoituva asetelma voisi olla hyvinkin toisenlainen, jos Sihvola olisi kirjoittanut tekstin mielipidekirjoituksen muotoon, ilman toimittajan toimimista Sihvolan sanoman suodattimena.

Teksti jatkuu muutoksen analysoinnilla, mutta se siirtyy julkisuuskuvan muuttumisesta ainoastaan politiikan muutokseen:

Yksi syy politiikan muuttumiseen moralistisemmaksi on, että tiedotusvälineitä eri ulottuvuuksineen, kuten internet, on enemmän.

"Kansalaisilla on fiilis, että heillä on oikeus kysyä, edustavatko poliitikot luotettavasti heidän intressejään, ja saada kaikki mahdollinen tieto, jolla voi kuvitella olevan merkitystä tuon asian kannalta." (C3)

Vaikka tekstin keskeisimpänä aiheena on politiikan julkisuuskuva, esimerkissä ei puhuta politiikan journalismin tai median toiminnan muutoksista, vaan politiikan muutoksista. Toimittaja on siis asemoinut median luoman julkisuuskuvan itsestään selväksi osaksi politiikkaa. Esimerkissä mainitaan muutoksen syyksi tiedotusvälineiden suuri määrä. Tiedotusvälineet eivät varsinaisesti tee moralistiseksi muuttumisen eteen mitään muuta kuin ovat runsaslukuisesti olemassa.

Toimittaja on poiminut haastateltavan puheesta suoraksi lainaukseksi sellaisen kohdan, jossa media on nimenomaan yleisönsä asialla. Tiedotusvälineiden määrä on esimerkissä liitetty kansalaisten mielihaluihin kyseenalaistaa median toimintaa.

Kansalaisilla on fiilis, että heillä on oikeus kysyä kertoo siitä, että media toimii esimerkiksi kansalaisten intressien mukaan. Media tekee työtään kansaa varten ja on maailmankuvan rakentamiseen ja mielipiteen muodostamiseen tarvittavasti tiedosta vastaava osapuoli.

Seuraava esimerkki on poimittu samasta tekstistä. Ensimmäinen lause presupponoi sitä, että median toiminnan tulisi olla demokratialle hyväksi, mutta se ei sitä kuitenkaan ole. Luokittelin esimerkin kuitenkin demokratiadiskurssiksi, sillä siinä puhutaan median toiminnasta nimenomaan demokratian näkökulmasta:

Sihvolasta demokratialle ei ole hyväksi, jos julkisen henkilön koko yksityisyys otetaan kaikkien asiaksi.

”Yksi tämän kehityksen mahdollinen vaikutus on, että julkiseen elämään viitsivät lähteä pelkästään pyhimykset, jotka eivät ymmärrä, että elämä on täynnä harmaan sävyjä. ”Tai sitten niin moraalittomat, etteivät kärsi enää mistään.” (C3)

Toimittaja referoi omilla sanoillaan Sihvolan ajatuksia, joissa arvioidaan median oikeita toimintatapoja. Maininta, ettei kaiken yksityisyyden ruotiminen vaihtoehtona ole demokratialle hyväksi, presupponoi, että median toiminnan kuitenkin tulisi olla demokratialle hyväksi. Toimittaja on tässäkin häivyttänyt tekijän: kuka ottaa julkisen henkilön koko yksityisyyden kaikkien asiaksi? Kontekstista voi päätellä, että kyseessä on nimenomaan media. Tätä toimittaja ei ole kuitenkaan maininnut.

Esimerkissä arvostellaan median toimintaan ja se voisi olla luokiteltavissa myös ajojahtidiskurssiksi. Luokittelin esimerkin kuitenkin demokratiadiskurssiin, sillä demokratian pohtiminen on siinä keskeisellä sijalla. ”Huono kehitys” on ilmaistu epävarmaksi, eikä sitä väitetä olevan olemassa tällä hetkellä. Tekstissä käsitellään enemmänkin mahdollisia uhkakuvia. Mediaa ei myöskään ole asetettu aktiiviseksi toimijaksi, kuten ajojahtidiskurssissa.

5.2.2 Yleisö uskoo mediaansa

Mielipidekirjoituksissa ja keskustelupalstan teksteissä media on demokratiadiskurssissa aktiivisena toimijana useammin kuin toimittajien tuottamissa teksteissä. Yleisö arvioi median toimintaa positiivisesti sekä negatiivisesti voimakkaammin kuin toimittajat ja nostaa toimijat näkyville, mikä oli odotuksenmukaista. Tästä on esimerkkinä seuraava tekstipala keskustelupalstalta.

Suomessa sentään media uutisoi kaikista argumenttien osapuolista, eikä se päätä ensimmäisenä päivänä, kenen joukoissa seisoo.

Media on ottanut hyvän urakan. (D9)

Esimerkki presupponoi, että monessa muussa maassa media toimii huonommin kuin Suomessa. Suomessa media sen sijaan hoitaa tehtäviään: *uutisoi ja ottaa urakan*.

Yleisön tuottamien tekstien demokratiadiskurssissa korostuu asetelma, jossa media on yleisönsä palvelija. Media toimii kansalaisia varten, ja kansalaiset odottavat medialta tiettyjä asioita. Asetelma on tulkittavissa muun muassa seuraavasta esimerkistä:

Toivon median keksivän lisää keinoja tietojen esille tuomiseen, demokratia toimii, kun äänestäjä saa kokonaiskuvat edustajistaan. (D8)

Esimerkissä median sekä yleisön toimintaa kuvataan mentaalisilla prosesseilla: ajatteleva yleisö *toivoo* medialta jotakin ja media puolestaan *keksii* antaakseen yleisölle jotakin. Sanavalinta *lisää keinoja* presupponoi sitä, että media on tähänkin asti käyttänyt keinoja hoitaakseen tehtäviään. Yleisö kuitenkin odottaa, että media hoitaa tehtäviään vieläkin paremmin ja tuo yleisölle materiaalia mielipiteen muodostamiseen. Yleisö osapuolena saa medialta kokonaiskuvan poliitikoista. Toisin kuin ajojahtidiskurssissa, valta kuuluu tässä osittain myös kansalaisille, sillä yleisöllä on vaikutusta siihen, mitä media tekee. Media on tilivelvollinen kansalle siitä, mitä vallanpitäjät tekevät, ja se tekee asioita yleisöä varten.

Myös seuraavassa keskustelupalstan esimerkissä toistuu asetelma, jossa media antaa jotakin yleisölle. Tässä ei kuitenkaan viitata suoraan mediaan toimijana, vaan sen toimintaan, uutisointiin.

Mielestäni keskustelussa oleva uutisointi on antanut syvyyttä ymmärtää erilaisia kytkentöjä asioiden välille, joita ei heti tule ajatelleeksi. Esimerkiksi poliittisten päättäjien ajama ns. kolmannen sektorin näkyvämpi mukaanotto ei ehkä olekaan yksinomaan pyyteetöntä palvelujen tarpeesta lähtevää ideointia. (E14)

Poliittiset päättäjät ovat esimerkissä niin sanotun huiputtajan roolissa, johon media puolestaan asemoituu ajojahtidiskurssissa, sillä heidän ajamansa asiat eivät ole pyyteettömiä ja vilpittömiä. Se, että asia on tullut yleisön tietoisuuteen, on esimerkissä median ansiota.

5.2.3 Poliitikot työllistävät journalisteja

Keskeisin ero ajojahti- ja demokratiadiskurssien välillä on se, että demokratiadiskurssissa poliitikot ovat toiminnan keskiössä ja laittavat myös median toimimaan. Pääkirjoitusten ja kolumnien demokratiadiskurssissa poliitikot ovat useimmiten aktiivisina toimijoina, joiden toimintaa media kuvailee ja käsittelee. Seuraavassa kolumniesimerkissä asia konkretisoituu äärimmilleen. Toimittaja on kommentissaan kuvannut, kuinka median valta on riippuvainen enemmänkin poliitikoista kuin toimittajista:

Median vaikutusvallan kasvu johtuu siitä, että poliitikot antavat tiedotusvälineiden vaikuttaa toimintaansa aiempaa enemmän. Poliitikot tuntuvat olevan entistä kiinnostuneempia julkikuvastaan ja siitä, miltä he itse kansalaisten silmissä näyttävät. (B3)

Asetelmasta muodostuisi hyvinkin erilainen käsitys, jos se olisi muotoiltu esimerkiksi seuraavalla tavalla: *toimittajat vaikuttavat poliitikkojen julkisuuskuvaan, ja tämä kasvattaa median vaikutusvaltaa*. Mistä ero sitten syntyy? Koska poliitikot ovat esimerkissä aktiivisina toimijoina, media toimii ikään kuin heidän varjossaan. Kun poliitikot antavat median tehdä jotakin – tässä tapauksessa vaikuttaa toimintaansa – on median toiminta riippuvaista poliitikkojen toiminnasta. *Että poliitikot antavat tiedotusvälineiden vaikuttaa toimintaansa aiempaa enemmän -*

lauseeseen kätkeytyy presuppositio siitä, että jos poliitikot eivät antaisi, media ei myöskään vaikuttaisi heidän toimintaansa. Valta on tässä siis poliitikoilla. Esimerkin viimeinen lause *miltä he itse kansalaisten silmissä näyttävät* luo asetelman, jossa media on välittäjänä kansalaisten, eli yleisön ja poliitikkojen välillä. Media tekee asioita yleisön takia, aivan kuin sen tehtäviin kuuluukin.

Seuraavassa tekstissä on käytetty huumorin ja ironian keinoja, mutta se täyttää siitä huolimatta demokratiadiskurssin tuntomerkit. Poliitikot ovat aktiivisina toimijoina, joiden toimia media seuraa. Valta vaikuttaa ympäröivän yhteiskunnan tapahtumiin on poliitikkojen hallussa. Esimerkissä toimijoina ovat poikkeuksetta poliitikot.

Kun poliitikot lupasivat tehdä kaikkensa työllisyyden parantamiseksi, he kerrankin pitivät lupauksensa. Poliitikot ovat tosiaan työllistäneet mahtavasti juristeja ja journalisteja. Monille muillekin ammattikunnille riittää töitä vuosiksi ennen kuin kaikki sotkut on selvitetty. Ja pelkästään siksi, että Timo Kalli kokeili tv-haastattelussa rehellisyyttä. (B1)

Poliitikot verbaalisella prosessilla *lupaavat*. Materiaalisella prosessilla he *työllistävät*, ja työllistämisen kohteena ovat journalistit ja juristit. *Työllistää*-sanavalinnalla rakentuu myös oletus siitä, että journalistin työtä on selvitellä poliitikkojen sotkuja. Poliitikkojen kuvaaminen toimijana on demokratiadiskurssissa keskeisellä sijalla, etenkin jos kyse on vaalirahakohusta. Jos media olisi tässä esimerkissä ollut aktiivinen toimija, olisi esimerkin voinut luokitella ajojahtidiskurssiksi. Esimerkiksi *journalistit ovat työllistäneet itsensä ruotimalla poliitikkojen sotkuja* kääntää merkitykset ja asetelman pääläelleen.

Seuraava esimerkki on samasta tekstistä kuin edellinen. Mediaa ei ole nostettu toimijaksi. Poliitikot sen sijaan toimivat aktiivisesti, tosin median vauhdittamana. Esimerkistä saa käsityksen, että media on vaikuttanut poliitikkojen toimintaan hyvällä tavalla. Esimerkin sisällöstä käy konkreettisesti ilmi, miten media vahvistaa demokratiaa.

Tästä alkoi mediamylläkkä, jonka johdosta puolueet ryhtyivät torstaina kilvan avaamaan myös 2006 presidentinvaalien tukijoitaan. Eduskuntavaalien 2007 tukia avattiin elokuussa.

Kohun ansioista vaalirahalait uudistuvat ja Suomi pääsee myös Transparency Internationalin listalla läntisten demokratioiden joukkoon. Suomalainen demokratia voi nyt hieman paremmin kuin keväällä 2008. (B2)

Asiat tapahtuvat *mediamylläkin johdosta* sekä *kohun ansiosta*. Tässä median toiminnalla on siis valtaa, mutta positiivisessa mielessä. Valta ylläpitää demokratiaa.

Kun ajojahtidiskurssissa poliitikot olivat uhrin roolissa, demokratiadiskurssissa siihen joutuu media. Tämä on nähtävillä seuraavasta keskustelupalstalta poimitusta esimerkissä:

Tässä nyt poliitikot yrittävät vierittää omat epärehellisen ja kansalaisia vihastuttavat teot median niskoille, ja se on yhtä moraalitonta kuin ne alkuperäiset kuprut joiden seurauksena poliitikko on langennut ihan itse kaivamaansa kuoppaan. (E6)

Poliitikot ovat lauseessa tekijöinä. Poliitikkojen toimintaa kuvataan moraalittomaksi, kuten ajojahtidiskurssissa kuvattiin median toimintaa. Poliitikkojen toiminnasta representoituu kuva, että poliitikot yrittävät tarkoituksella peitellä vastuutaan syyttämällä mediaa. Poliitikkoja arvioidaan melko suorasanaisesti ja kuvaillaan voimakkailla, negatiivisilla adjektiiveilla. Tämä on tyypillistä keskustelupalstan tekstille.

Seuraavassa keskustelupalstan esimerkissä median valta kielletään kokonaan, ja tapahtumien (vaalirahakohu) käynnistäjinä toimivat poliitikot:

Ei ole olemassa mitään mediavaltaa, on vain epärehellisiä ja korruptoituneita poliitikkoja jotka eivät halua ymmärtää joutuvansa kantamaan teoistaan joku päivä myös vastuunsa. Se päivä tuli nyt mutta epärehellisten poliitikkojen selittely se vain jatkuu. (E6)

Poliitikkoja kuvaillaan epärehellisiksi ja korruptoituneiksi. Joissakin ajojahtidiskurssin esimerkeissä median toimintaa kuvattiin haluamiseksi. Nyt haluamassa ovat poliitikot. Se, että poliitikot eivät nimenomaan halua ymmärtää, representoi heistä välinpitämättömän kuvan. Kun median valta kielletään kokonaan ja siihen yhdistetään poliitikkojen epärehellisyys ja korruptoituneisuus, ei ole epäselvää, että poliitikot ovat tapahtumista vastuussa.

Keskustelupalstan ja mielipidekirjoitusten demokratiadiskurssissa median toiminnasta ei välttämättä puhuta pelkästään positiiviseen sävyyn. Tällaisten esimerkkien sisällyttäminen demokratiadiskurssiin perustuu tekstien presuppositioihin. Seuraavassa esimerkissä kerrotaan, mitä media ei ole tehnyt. Juurikin tästä kritiikistä nousee presuppositio siitä, että median pitäisi hoitaa tehtäviään, toimia vallanpitäjien vahtikoirana. Mediaa siis ohjeistetaan vahtimaan vallanpitäjiä nykyistä paremmin.

Media ei ole puuttunut vaalirahakohun käsittelyssään perustuslaillisiin kysymyksiin. Perustuslain mukaan ministeriksi kutsutaan rehelliseksi ja taitavaksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen kansalaisia.

Esimerkiksi pääministeri Matti Vanhanen täyttää edellä mainitusta vaatimuksista kaksi: hän on syntyperäinen Suomen kansalainen ja taitava, mutta perustuslaissa ei varmaankaan tarkoiteta taitavasti suoritettua venkoilua tosiasioitten edessä.

Kolmas ehto eli rehellisyys ei täyty - ei eduskunnassa eikä median edessä. (D4)

Esimerkki representoi kuitenkin median sellaiseksi toimijaksi, joka käsittelee vaalirahakohua eli hoitaa tehtäviään vallanpitäjien vahtikoirana. Samassa esimerkissä media asemoidaan myös niin sanotuksi tuomioistuimeksi: poliitikon tulisi olla rehellinen median edessä.

5.3 Valtakamppailudiskurssi

Kolmas teksteistä löytämäni toistuva diskurssi on valtakamppailudiskurssi. Valtakamppailudiskurssissa poliitikot ja media on asetettu vastakkain ja diskurssin nimen mukaisesti kamppailevat vallasta. Media sekä poliitikot ovat yhtäläillä aktiivisina toimijoina, ja media käsitetään sekä instituutioksi että työtään tekeviksi toimittajiksi. Joissakin valtakamppailudiskurssin teksteissä median valta koetaan uhkana, kun taas joissakin teksteissä poliitikot ovat uhka yleisön ja median sananvapaudelle. Teksteissä on sisällöllisesti hyvin erilaisia näkökulmia osapuolten valtasuhteisiin, mutta niitä yhdistää se, että poliitikot ja media ovat vastakkaisasetelmassa ja valta joko on jonkun omistuksessa tai toimii itsenäisenä

tekijänä. Keskeistä diskurssissa on yleisön näkymättömyys. Yleisö ei ole teksteissä läsnä osapuolena.

Median toimintaa kuvataan valtakamppailudiskurssissa osin samankaltaisesti kuin demokratiadiskurssissa: media vahtii valtaapitäviä. Diskurssien välillä on osassa tapauksia vain häilyvä ero. Alustava luokittelu osoittautuikin melko ongelmalliseksi. Ratkaisin ongelman keskittämällä huomion median toimintaa tarkemmin osapuolten suhteisiin. Valtakamppailudiskurssissa media ja poliitikot asettuvat toisiaan vastaan. Diskurssissa myös vertaillaan median ja poliitikoiden ominaisuuksia. Yleisön osallisuuden puuttuminen oli myös keskeisenä perusteena joidenkin tekstipalojen siirtämisessä demokratiadiskurssista tarkemman analyysin jälkeen valtakamppailudiskurssiin.

Kuvaan seuraavaksi tarkemmin aineistoesimerkkien avulla, miten valtakamppailu teksteistä representoituu.

5.3.1 Hyökkääjinä media ja poliitikot

Valtakamppailudiskurssia on kaikissa aineiston pääkirjoituksissa. Median sekä poliitikkojen toimintaa kuvataan sanavalinnoilla, jotka viittaavat suoranaisesti kamppailuun tai kilpailuun. Toiminta on muun muassa vaatimista, syyttämistä ja kinastelemista. Useimmiten toimintaa kuvataan verbaalisilla tai mentaalisilla prosesseilla, mikä representoi toimijoista inhimillisen ja tunteikkaankin kuvan. Pääkirjoituksissa poliitikot sekä media ovat aktiivisina toimijoina, kuten seuraavassa esimerkissä:

Vaalirahoitusjupakka lähti tämän viikon alussa kulkemaan pahasti sivuraiteelle, kun Yle ja pääministeri Matti Vanhanen aloittivat juupas-eipäs-kinastelun siitä, onko Vanhanen saanut rakennustyömaalleen ilmaista lautaa vai ei. (A3)

Osapuolten toimintaa on kuvattu edellisessä esimerkissä *juupas-eipäs-kinasteluksi*, mikä representoi asetelman nimenomaan kamppailuksi. Yle ja Vanhanen kiistelevät siitä, kumpi on oikeassa. Molemmat osapuolet ovat tässä yhtäläillä aiheuttamassa

harhaanjohtavaa kiistelyä. Kyse on nimenomaan Ylestä, ei mediasta yleensä. Jos tekstissä olisi puhuttu Helsingin Sanomista, olisi Matti Vanhaselle ehkä siirtynyt tekstissä isompi vastuu tapahtumista. Tässä yhteydessä kiista kuitenkin jaetaan tasan Ylen ja Vanhasen kesken. Tekstissä otetaan kantaa tähän kamppailuun korostamalla, että kamppailu vie keskustelua pois oleellisesta.

Yleisö ei ole Ylen ja Vanhasen kiistassa lainkaan mukana, vaikka keskeistä poliitikkojen toiminnan analysoinnissa pitäisi medialla olla se, että yleisö saisi poliitikoista mahdollisimman totuudenmukaisen kuvan ja materiaalia arvioida vallanpitäjien luotettavuutta. Koko tekstissä on osapuolina Yle, Matti Vanhanen ja Silminnäkiä-ohjelma, joka tekstin mukaan *tuli maanantaina*. Jos tekstissä olisi mainittu, että ohjelma esimerkiksi *esitettiin yleisölle maanantaina* tai *julkaistiin maanantaina*, olisi yleisölläkin jonkinlainen jalansija Vanhasen ja Ylen kamppailussa. Nyt asetelmasta representoituu käsitys Median ja poliitikkojen keskinäisestä toiminnasta, jossa yleisö ei ole lainkaan osallisena. Poliitikka kehystetään tässä valtakamppailuksi, jossa poliitikkojen keskinäisen kamppailun sijaan kamppailevat media ja poliitikot.

Seuraava esimerkki on poimittu samasta pääkirjoituksesta. Myös tässä esimerkissä käytetään sanavalintoja, jotka viittaavat metaforisesti kamppailuun. Vanhasen toiminnan, *valitsemisen*, yhteydessä puhutaan taistelukentästä ja verrataan Vanhasen ja tiedotusvälineiden tietopohjaa:

Voihan toki olla niinkin, että oman kodin rakennusprojekti on Vanhaselle niin sydämen asia, että hän ei pysty nyt muuhun keskittymään. Samalla hän valitsi taistelukentäksi sen, missä hän on vahvimmillaan. Vanhanen tuntee oman talohankkeensa taatusti paremmin kuin tiedotusvälineet yhteensä. (A3)

Kuten edellisessä esimerkissä, suurimmassa osassa valtakamppailudiskurssia kamppailu itsessään nousee keskiöön. Median ja poliitikkojen ominaisuuksia sekä osapuolten hallussa olevan vallan määrää vertaillaan. Tässä esimerkissä vertaillaan talohankkeen tuntemista. Vertailu on tulkittavissa valtakysymykseksi, sillä valta on lautakasakiistassa sen hallussa, jonka väite pitää paikkansa. Vanhasen toiminnan

kuvaaminen taistelukentän valitsemiseksi representoi kuvaa taktikoidusta kilpailusta median kanssa.

Huomion arvoista valtakamppailudiskurssia sisältävissä pääkirjoituksissa on myös se, että niissä yleistetään poliitikkojen mielipide yhdenmukaiseksi: medialla on liikaa valtaa. Analysoidaan tätä tarkemmin seuraavien esimerkkien kautta:

Jos poliitikoilta kysytään, medialla on jo aivan liikaa valtaa. Näinä aikoina etenkin keskustalaiset näkisivät mielellään, että median valta vähenisi. Sokea piste on siinä, ettei media ole monoliitti, joka toimisi keskusjohtoisesti.

Uimonenkin toteaa kirjassaan, että suhteessa poliittiseen valtaan media on nostanut asemiaan vasta Urho Kekkosen kauden jälkeen. (A1)

Pääkirjoitustekstistä tulee näkyä lehden kanta asiaan. Aineiston teksteissä niissä näkyy myös intertekstuaalisesti poliitikkojen kanta, tai tarkemmin lehden kanta poliitikkojen kannasta, sillä kirjoittaja esittää poliitikkojen ajatukset oman tulkintansa kautta. Pääkirjoitustoimittaja on tässä referoinut kaikkien poliitikkojen ajatuksia ja tehnyt niistä karkean yleistyksen. Samalla hän tyrmää poliitikkojen yleistetyn mielipiteen. Poliitikot on siis saatettu tässä väärässä olevan asemaan. Ensimmäisen esimerkkipalan viimeisestä virkkeestä presupponoituu kuva, jossa keskustalaiset poliitikot toivoisivat median toimivan keskustajohtoisesti. Toisin sanoen poliitikot haluaisivat pääkirjoitustoimittajan mukaan hallita median toimintaa. Toimittaja asettuu mielipiteellään poliitikkojen kantaa vastaan, mikä representoi asetelman valtakamppailuksi.

Toimittaja kuvaa poliitikkojen toimintaa mentaalilla prosessilla *mielellään näkemiseksi*. Jonkin näkeminen mielellään voidaan rinnastaa toivomiseen tai haluamiseen, jotka eivät tekemisenä varsinaisesti johda mihinkään. Poliitikkojen toiminnasta tulee tässä kuvattuna voimaton kuva. *Näinä aikoina* viittaa olosuhteena vaalirahakohun vaiheeseen, jossa erityisesti keskusta oli median tarkkailun kohteena. Se myös viittaa aikaan, jolloin media on ollut aktiivinen vallan vahtikoira. Toimittaja kuitenkin kumoaa poliitikkojen oletetut halut kuvaamalla esittämiään keskustan

toiveita *sokeaksi pisteeksi*. Media siis pitää valtaa käsissään, vaikka poliitikot toivoisivat sen vähentymistä.

Myös seuraavissa pääkirjoitusesimerkeissä referoidaan poliitikkojen ajatuksia ja jopa ennustetaan niitä:

Ylellä on parasta olla tapauksesta pitävät todisteet, sillä muuten tukalaan tilanteeseen joutuukin Yle. Keskustaväki saa pontta väitteilleen, että "etelän media" jahtaa keskustalaisen pääministerin päänahkaa. (A2)

Eduskuntaryhmän puheenjohtaja Timo Kalli vaati jo Ylen pääjohtajan Mikael Jungnerin eroa, jos uutinen on perätön.

Keskustajohtajat panevat "etelän medialle" luun kurkkuun. Tästä keskustan kenttäväki pitää. (A3)

Yle ja keskustalaiset ovat kamppailuasemassa. Poliitikkojen ääni tulee näissä esimerkeissä toimittajan tulkinnan kautta intertekstuaalisesti esiin. Molemmissa puhutaan etelän mediasta. Tapahtumat kehystetään kuvaamalla poliitikkojen toimintaa melko riidanhaluiseksi: *keskustaväki saa pontta väitteelleen ja keskustajohtajat panevat "etelän medialle" luun kurkkuun. Tästä keskustan kenttäväki pitää.*

Alimmassa esimerkkipalassa ensimmäinen virke on Timo Kallin konkreettista toimintaa, eron vaatimista. Toinen virke on toimittajan tulkinta asiasta. Toimittaja on tulkinnut kaikkien keskustalaisten mielipiteet ja toiveet yhdessä virkkeessä median toiminnan estämiseksi. Keskustaväki pitää siitä, että medialla on luu kurkussa. Tämä tulkinta representoi poliitikoista kuvan median toiminnan vastustajina ja valtakamppailun voimakkaina osapuolina.

Myös näissä esimerkeissä osapuolina ovat ainoastaan poliitikot eli keskustaväki ja media, tarkemmin "etelän media". Yleisön rooli on olematon. Toisaalta näkökulman rajaaminen näiden kahden osapuolen kuvaamiseen on aiheellista, sillä Vanhanen ja Yle kävivät konkreettisesti kamppailua lautakasväitteiden oikeellisuudesta. Tämänkin pääkirjoitus heijastaa ympäröiviä tapahtumia, mutta toisaalta rajaa pois tärkeän näkökulman: keskustelua käydään myös yleisön takia.

5.3.2 Ulkopuolinen yleisö

Muissa toimittajien tuottamissa vaikuttamaan pyrkivissä teksteissä – välihuomioissa ja kommentteissa, jotka luokittelen genreltään kolumneiksi – valtakamppailudiskurssia on vain kahdessa ja niissäkin vain pienissä osissa tekstejä. Näistä ensimmäisessä esimerkissä puhutaan suoranaisesti vallasta, ja sen olemusta kuvataan lähinnä relationaalisilla, omistamista kuvaavilla prosesseilla. Tekstissä kokonaisuudessaan puhutaan siitä, missä ja kenen hallussa valta on, poliitikoilla vai medialla. Yleisön vallasta tekstissä ei puhuta lainkaan.

Medialla saattaa olla enemmän vaikutusvaltaa kuin ennen, mutta varsinainen poliittinen valta on maan hallituksessa ja eduskunnassa kuten aina ennenkin. (B3)

Myös tässä esimerkissä median ja poliitikkojen ominaisuuksia vertaillaan pohtimalla, kummalla osapuolella on enemmän valtaa hallussaan. Median vallan kasvua ei julisteta kommentissa varmaksi, vaan käsitystä median kasvavasta vallasta on pehmennetty *saattaa*-verbillä. Sen sijaan se, että poliitikoilla on varsinainen valta, ilmaistaan varmana toteamuksena.

Seuraavissa kommentista ja välihuomiosta poimituissa esimerkeissä poliitikot syyttävät mediaa. Media taas toimii tehtäviensä mukaisesti. Poliitikkojen ajatukset yleistetään melko mediavastaisiksi, kuten edellisissäkin esimerkeissä. Vaikuttamaan pyrkivälle tekstilajille tyypillisesti asetelma on kärjistetty:

Vaalirahakohun myötä viime viikkoina poliitikot ovat syyttäneet mediaa suunnilleen "vallankaappauksesta". Ehkä heidän kannattaisi katsoa televisioruudun lisäksi myös peiliin. Ilmeisesti poliitikkojen mielestä olisi parempi, jos media jättäisi kertomatta kansalaisille lain ja moraalien vastaisista vaalirahakäytännöistä. Näin poliitikot voisivat jatkaa vaalirahalla suhmurointia, kuten "maan tapaan" on vuosikymmeniä kuulunut. (B3)

Kun toimittajat ovat reilun vuoden aikana vetäneet verhoja syrjään, osa poliitikoista on syyttänyt mediaa ajojohdista ja moralismista. Samat poliitikot kuitenkin pyytelevät anteeksi toimintaansa, maksavat tukia takaisin ja ovat nyt innokkaasti uudistamassa vaalirahalakia. (B5)

Ensimmäisessä esimerkissä poliitikot ovat aktiivisina toimijoina, toisessa esimerkissä aktiivisen toimijan roolissa on myös media. Poliitikot ovat niin sanotusti valtakamppailun käynnistäjiä: he syyttävät mediaa ja ovat mediavastaisia. Ensimmäinen esimerkki on ainoa valtakamppailudiskurssin esimerkki, jossa myös yleisö on mainittu. Media on valtakamppailussa yleisön puolella, ja poliitikot pitävät huolta omasta toiminnastaan. Poliitikkojen mielipide on jälleen yleistetty karkeasti niin, että kaikkien poliitikkojen mielestä olisi parempi, että media ei puuttuisi heidän toimiinsa.

5.3.3 Media uutisten osapuolena

Toimittajien tuottamissa teksteissä, jotka eivät pyri vaikuttamaan, eli tässä aineistossa uutisissa ja reportaaseissa, keskustelu vaalirahoituksesta ja etenkin Matti Vanhasen lautakasasta näyttäytyy useimmiten poliitikkojen ja median valtakamppailuna.

Seuraavana esimerkkinä käytän kotimaan uutisjuttua, joka käsittelee Ylen ja Matti Vanhasen kiistaa tuppeen sahatun laudan alkuperästä. Ylen Silminäkijä-ohjelmassa kerrottiin, että Matti Vanhanen oli saanut lautakasansa rakennusliikkeeltä, joka rakensi taloja myös Nuorisosäätiölle. Matti Vanhanen toimi tuolloin Nuorisosäätiön johdossa. Loviisan torilla tehdyssä uutisjutussa käsitellään lähinnä Matti Vanhasen mielipidettä asiasta.

Tekstissä vastakkain ovat pääministeri Matti Vanhanen ja media. Jutun otsikosta *Pääministeri syyttää Yleä järjestelmällisestä kaatoyrityksestä* näkyy jo kirjoittajan kanta valtakamppailuasetelmaan: poliitikko syyttää mediaa. Matti Vanhasen toiminnasta representoituisi asiallisempi kuva, jos otsikko olisi esimerkiksi *Matti Vanhasen mukaan Yle on yrittänyt kaataa pääministerin*.

Uutisen otsikossa Matti Vanhanen on toimija ja hänen toimintansa on syyttämistä. Ylen toiminta on sen sijaan karsittu kokonaan pois. Yle on vain olemassa, ja Matti Vanhanen syyttää sitä tietyistä asioista. Jos poliitikkoja on konventionaalisesti pidetty luotettavina tiedonlähteinä, tässä jutussa Matti Vanhasen sanomisia käsitellään yksittäisinä syytöksinä.

Vanhasen toimintaa kuvataan otsikon jälkeen heti jutun kärjessä:

Pääministeri Matti Vanhanen (kesk) hyökkäsi lauantaina Loviisan torilla Yleisradion kimppuun äärimmäisen rajusti. (C4)

Vanhasen toimintaa on tehostettu kuvailemalla sitä adjektiiveilla *äärimmäisen rajusti*. Transitiiivinen verbi *hyökätä*, jolla on selvä kohde, sisältää valtaa toiseen osapuoleen. Yleisradio on tässä Vanhasen toiminnan kohde, hyökkäyksen uhri. Samalla Yleisradio on myös kamppailun osapuoli, vaikkakin passiivisempi sellainen. Vanhasen toiminta rinnastetaan tekstissä hyökkäämisen lisäksi taktikointiin:

Muusta vaalirahoituskohusta hän (Vanhanen) oli aivan hiljaa. Omaksumansa taktiikan mukaan hän tyytyy toistelemaan sitä, että on syytä odottaa viranomais selvitysten valmistumista ja sillä siisti.

[...]

Pääministerin puolustuksen peruspilari on Yleä kohtaan hyökkääminen kerta kerralta rajummalla tavalla. (C4)

Vanhanen siis puolustautuu median väitteiltä. Esimerkkiä ei kuitenkaan voi luokitella ajojahtidiskurssiksi, sillä Vanhanen myös aktiivisena toimijana hyökkää Ylen kimppuun. Valtakamppailukuva tekstistä representoituu myös presupposition kautta. Jos Vanhanen tarvitsee Yleä kohtaan puolustuksen peruspilarin, on Ylekin kamppailussa osapuolena.

Mielenkiintoista ajojahtidiskurssin uutisissa ja reportaaseissa on se, että poliitikkojen toimintaa kuvataan melko vahvoja merkityksiä rakentavilla verbeillä. *Hyökkääminen* representoi pääministeristä hyvin erilaista kuvaa kuin vaikkapa sanominen. Edellisessä esimerkissä poliitikko kirjaimellisesti hyökkää Yleä kohtaan. Tekstistä nousee siis epäsuorasti rivien välistä esille toimittajan kanta valtataistelua setelmaan, vaikka uutisjuttujen tulisikin olla objektiivisia. Poliitikko

representoituu hyökkääväksi kamppailun osapuoleksi, joka *vaatii* medialta haluamiaan asioita.

Uutisissa ja reportaaseissa mielenkiintoinen valtakamppailudiskurssin piirre on myös se, että media on teksteissä näkyvänä osallistujana, jonka konkreettista toimintaa myös kuvaillaan. Totutuissa journalismikäytänteissä toimittajat useimmiten piiloutuvat tekstin taakse ja ovat sen näkymättömiä tuottajia. Tästä poiketaan lähinnä viihteellisimmissä aikakauslehtijutuissa tai kantaaottavissa teksteissä.

Ilmeisin esimerkki asetelmasta on reportaasi Matti Vanhasen päivästä toimittajien keskellä. Tekstissä mainitaan useaan otteeseen median olleen paikalla massiivisesti edustettuna. Tekstissä ei puhuta lainkaan siitä, kuinka moni ihminen mediaa seuraa tai että Vanhanen ja Yle olisivat tilivelvollisia yleisölleen. Tekstissä ovat läsnä toimittajat ja pääministeri, joka tivaa Yleltä perusteluita väitteisiinsä ja on samalla tuomittavana median edessä.

Heti autosta noustuaan Vanhanen saa vastata toimittajajoukon kysymyksiin Ylen TV2:n Silminnäkijän maanantai-iltana esittämistä väitteistä.

[...]

Kello 12.31 valtioneuvoston lehdistötiloissa Vanhasta odottaa noin 80 toimittajaa ja kuvaajaa - käytännössä koko maan media on edustettuna. Kolmen televisioyhtiön ja usean radioaseman toimittajat ovat suorassa lähetyksessä, kun äärimmilleen jännittyneen oloinen pääministeri ottaa paikkansa. (C5)

Toimittaja ikään kuin neutraalisti raportoi tapahtumia mutta on kuitenkin perinteisen poliitikon puheen referoimisen sijaan kuvannut toimittajien läsnäoloa ja toimintaa. Tekstissä on mainittu, ettei suorassa lähetyksessä ole läsnä ainoastaan pääministeri, vaan myös suuri joukko toimittajia. Kaikissa tiedotustilaisuuksissa on läsnä monia toimittajia, mutta he eivät yleensä ole osallistujana tiedotustilaisuuksien pohjalta tehdyissä uutisissa ja jutuissa. Paikalla olevien toimittajien toimintaa kuvataan kuitenkin lähinnä olemiseksi ja kyselyksi.

Pääministeriä kuvaillaan esimerkissä muun muassa jännittyneeksi median edessä. Mediaa ei kuitenkaan aseteta vastuuseen Matti Vanhasen tiukasta tilanteesta. Toimittajan sanavalinnat, kuten *äärimmilleen jännittyneen oloinen pääministeri*

ottaa paikkansa ja Vanhanen saa vastata toimittajajoukon kysymyksiin representoivat kuvaa neutraalin raportoija-median lisäksi myös siitä, että poliitikko on tilivelvollinen medialle. Tämä voisi asemoida tekstin myös demokratiadiskurssiin. Toisaalta pääministeri on tilivelvollinen medialle, ei niinkään yleisölle, joten media ei ole vain yleisölle neutraalisti raportoiva osapuoli. Katsotaan tekstiä vielä tarkemmin.

Hyökkääminen on laimentunut edellisestä lautakasajutusta kimppuun käymiseksi, mutta aggressiivinen toiminta on nostettu jälleen jutun otsikkoon:

Vanhanen puolustautui korruptioväitteiltä käymällä Ylen kimppuun

"Toivon, että Yle aamupäivän aikana panee kaikki tietonsa täsmälleen pöydälle. Tällä asialla on niin suuri yleinen merkitys", Vanhanen vastaa.

Hän toistaa kameramerelle vaatimuksensa Ylelle. Hän haluaa tarkemmat tiedot, mitä Yle tarkoittaa väitteillä ilmaisista rakennustarvikkeista. Vanhanen vaatii Yleltä tietoja tunnin tai kahden aikana, mutta ei kerro, mitä seuraa, jos Yle ei tottele. (C5)

Suorassa lainauksessa, jonka voi olettaa olevan Vanhasen omaa puhetta, Matti Vanhasen toiminta on toivomista. Toimittajan referoidessa puheita ja tapahtumia se muuttuu *puolustautumiseksi, kimppuun käymiseksi, haluamiseksi ja vaatimiseksi*. Ylen taas kuuluisi totella. Toimittajan näkemyksessä ja hänen tuottamassaan tekstissä korostuu kamppailuasetelma. Vanhasen toiminnasta ja koko tilanteesta representoituisi hyvin erilainen kuva, jos Vanhanen esimerkiksi *pyytäisi* Yleä tarkentamaan tietojaan.

Media nimetään esimerkissä kameramereksi. Tämä representoi mediasta kuvaa massana, jota poliitikko haluaa käyttää tarkoituksiinsa – tässä tapauksessa vaatimiseen. Yle on *esittänyt korruptioväitteitä*, ei esimerkiksi *paljastanut Vanhasen korruptoituneisuuden*. Väite vaatii puolustautumista, mikä representoi kuvaa valtakamppailusta.

Seuraava esimerkki on poimittu pääministerin kyselytunnilta tehdyssä uutisjutussa Vanhanen on jälleen asetettu hyökkäämään median kimppuun. Myös tämä juttu käsittelee lautakasakiistaa.

Vanhanen totesi ilman minkäänlaisia verenpaineongelmia, että syytteet hänen valehtelemisestaan eivät aiheuta eropaineita.

[...]

Tästä törmäyskurssista hän aikoo selvittää perusteellisten väärinkäytöstutkimusten, uuden vaalilain ja uusien tapojen kautta. Ja aluksi hänen oma asemansa mitataan eduskunnassa. Joskus myöhemmin kaikki sitten rauhoittuu.

Pääministeri hyökkäsi useaan otteeseen median kimppuun. Hänen mukaansa poliitikkojen luottamusta ei mitata otsikoiden leveyden perusteella. (C6)

Toimittaja kuvailee Vanhasen suunnitelmia leipätekstissä. Tekstistä on vaikea päätellä, onko kyseessä oikeasti Vanhasen ääni vai toimittajan tulkinta. Luultavimmin toimittajan tulkinta Vanhasen äänestä:

Kiinnostavaa tässä esimerkissä ovat myös olosuhteet, joita kuvataan törmäyskurssiksi. Kontekstista voi päätellä, että törmäämässä ovat nimenomaan media ja poliitikot. Jutun lopussa pääministerin toiminta tiivistetään hyökkäämiseksi median kimppuun. Myös pääministerin syytökset ja kommentti otsikoiden leveydestä representoivat kuvaa valtakamppailusta. Esimerkin viimeinen lause presupponoi sitä, että toimittajat olettavat työnsä vaikuttavan poliitikkojen luottamukseen: kun poliitikkojen luottamuksen mittaaminen otsikoiden leveydellä kiistetään, on oletettavaa, että joku on niin myös väittänyt. Pääministeri ei kuitenkaan myönnä tätä vaikutusta.

Toimittaja kuvailee Vanhasen toimimaan kylmänviileästi *ilman minkäänlaisia verenpaineongelmia*. Verenpaineongelmien mainitseminen presupponoi sitä, että sellaisia olisi näissä olosuhteissa voinut tai jopa pitänyt olla. Vanhanen on painostuksen alla, ja häntä vastassa on media.

Seuraava esimerkki on poimittu kotimaan uutisesta *Wallin puolusti Rkp:n kunniaa mediaa vastaan*. Uutinen käsittelee Rkp:n puheenjohtaja Stefan Wallinin ruotsalaiselle toimittajalle asettamaa boikottia ja sen purkamista. Jo uutisen otsikko asemoi tekstin suurimmilta osin valtakamppailudiskurssiin, sillä poliitikko ja media on asetettu osapuolina vastakkain.

Wallin puolusti Rkp:n kunniaa mediaa vastaan

[...]

Riita alkoi kun Rkp ei antanut Gestrin-Hagnerin osallistua tiistaina puolueen Kemiönsaarella pitämän tulevaisuuskokouksen lehdistötilaisuuteen.

Wallin kuvasi blogissaan Gestrin-Hagneria juorujournalistiksi, joka etukäteen teki pilkkakirjoituksen puolueen tilaisuudesta.

Politiikan toimittajat ry reagoi tapaukseen keskiviikkona. Yhdistyksen mielestä Suomessa työskentelevien toimittajien työskentelymahdollisuuksia ei saa rajoittaa ja puolueiden järjestämiin tiedotustilaisuuksiin pitää olla vapaa pääsy.

[...]

Wallin kimpaantui reaktiosta ja kirjoitti asiasta uuden blogin keskiviikkoiltana.

"Myös Rkp:llä on oikeus siihen, että sitä kunnioitetaan. Sietämiselläkin on tietty raja, nyt se raja on ylitetty", Wallin kirjoitti.

Samalla Wallin arvosteli koko lehdistöä. Hän irvaili, että Suomessa on "poikkeustila sen takia että yksi journalisti on joutunut konfliktiin Rkp:n kanssa". (C7)

Toimittajan ja poliitikon kanssakäymistä kuvataan esimerkissä riidaksi. Toimittaja kuvaa Wallinin toimintaa mentaalisilla ja sanallisilla prosesseilla muun muassa *puolustamiseksi, kimpaantumiseksi, arvostelemiseksi ja irvailmiseksi*. Nämä prosessit eivät representoi puoluejohtajasta arvovaltaista kuvaa vaan tekevät hänestä lähinnä suivaantuneena tunteiden pohjalta toimivan henkilön.

Riidan tulkitaan tekstissä alkaneen siitä, kun Rkp ei antanut toimittajan osallistua lehdistötilaisuuteen. Riidan ovat aloittaneet siis tässäkin tapauksessa poliitikot. Poliitiikan toimittajat ry:n toimintaa taas on kuvattu neutraalimmin reagoimiseksi. Porttikiellon saaneen toimittajan toimintaa kuvataan ainoastaan Wallinin blogikirjoituksen kautta. Wallin nimittä häntä blogissaan juorujournalistiksi.

Tekstissä etsitään uusia normeja toiminnalle: Wallin menee kiellossaan toimittajien tontille, heidän työnsä esteeksi, ja politiikan toimittajat reagoivat vastustaakseen tätä. Wallin taas puhuu oikeudesta kunnioitukseen. Tekstissä kamppaillaan oikeista toimintatavoista. Kuten edellisissä teksteissä, myös tässä poliitikko on kuitenkin riidan aktiivisempi osapuoli.

5.3.4 Toimijana valta

Mielipidekirjoituksista valtakamppailun diskurssia on vain kahdessa tekstissä. Keskustelupalstalla sitä on myös kahdessa tekstissä. Yleisön tuottamissa teksteissä olevan valtakamppailudiskurssin erottaa toimittajien äänestä se, että myös yleisö on joissakin teksteissä valtakamppailun osapuolena. Heillä ei kuitenkaan ole valtaa hallussaan. Valta koetaan yleisön teksteissä myös uhkaksi ja vaaralliseksi.

Seuraavissa keskustelupalstalta poimituissa esimerkeissä poliitikot ja media on asetettu kilpailutilanteeseen ja riippuvuussuhteeseen:

Median ja varsinkin YLE:n osuudesta olen sitä mieltä, että vaikka media ja poliitikot/puolueet ovat keskinäisessä riippuvuussuhteessa siinä, että media tarvitsee materiaalia ja poliitikot itselleen julkisuutta, niin kyllä poliitikot tarvitsevat enemmän YLEä kuin YLE heitä. (E14)

Tekstissä on vertailtu riippuvuussuhteissa olevien median ja poliitikkojen tarpeita. Vertailu asemoi osapuolet vastakkaisasetelmaan, mikä on tyypillistä valtakamppailudiskurssille. Yle on tässä kamppailussa kuitenkin voiton puolella.

Seuraavassa mielipidekirjoituksesta poimitussa esimerkissä valta, tai tarkemmin valtalajit, toimivat itsestään kenenkään niitä käyttämättä ohjaten koko yhteiskunnan toimintaa. Vallankäyttäjien, poliitikkojen ja median, sijaan valta on siis aktiivinen toimija. Mielipidekirjoituksen otsikko on *Mediavallan ulottuvuuksia tärkeä tarkastella kriittisesti*. Otsikossakin tarkastellaan nimenomaan mediavaltaa, ei mediaa.

Yhteiskunnan toimintaa ohjaa kolme valtalajia: poliittinen valta, mielipidevalta ja tarpeellisuusvalta.

Vaikka korkein valta on demokraattisessa yhteiskunnassa muodollisesti poliittisen vallan haltijoilla, tuon vallan käyttämiseen vaikuttavat ratkaisevasti tarpeellisuusvalta ja lähinnä median hallussa oleva mielipidevalta.

Median mielipidevallan voima syntyy siitä, että siinä vaikutetaan kansalaisten mielipiteisiin, ja poliittisen vallan käyttäjät valitaan äänestäjien mielipiteiden perusteella. Median mielipidevallan tämä ulottuvuus on parhaillaan huomion keskipisteessä. (D7)

Valta toimii itsessään, eikä sen toimintaan näin ollen voi ulkopuolelta vaikuttaa. Tämä tekee vallasta uhkaavan. Materiaalisella *ohjata*-prosessilla, jolla valtalajien toimintaa ensimmäisessä virkkeessä kuvataan, on merkittävä vaikutus kohteeseensa, eli tässä tapauksessa yhteiskunnan toimintaan.

Poliitikkojen, median ja vallan suhdetta kuvataan omistamista ilmaisevilla relationaalisilla prosesseilla, mikä luo vallan sijainnista pysyvän, staattisen kuvan. Vaikka valta itsessään on aktiivisena toimijana, se on myös jonkun omistuksessa. Esimerkissä vertaillaan valtakamppailudiskurssille tyypillisesti median ja poliitikkojen ominaisuuksia, vallan määrää.

Median vallalla ei ole käyttäjää, vaan se on ikään kuin olosuhde tai toimintaympäristö. Verbi *vaikuttaa* on passiivissa, mikä häivyttää tekijän. Media omistaa esimerkiksi mielipidevallan, jolla taas on voimaa. Se on kirjoittajan tulkinnan mukaan ylin valta, joka ohjaa muita valtalajeja.

Yleisö eli kansalaiset ovat esimerkiksi osapuolina: vaikuttamisen kohteena sekä äänestäjinä. Median toiminta kuitenkin on ratkaisevassa asemassa yleisön äänestysvalinnoissa. Media ohjailee kansalaisten mielipiteitä, ja poliitikot ovat valtaasteikolla alimpina. Heidän valtansa on vain muodollista.

Myös seuraavassa virkkeessä tulee esiin median ja yleisön valtasuhde. Yleisö on riippuvainen median vallasta. Median vallan toimintaa kuvataan myös verbaalisilla prosesseilla, mikä tekee siitä jopa inhimillisen.

Median vallan tekee niin suureksi se, että se sanoo aina viimeisen sanan, eikä ilman mediaa saa mielipidettä esiin. (D7)

Valta koetaan uhkaksi, ja mediaa verrataan jopa Hitleriin. Seuraavassa keskustelupalstan esimerkissä mediataito rinnastetaan vallankäyttöön. Kyse on

kuitenkin keskustelupalstasta, jossa Hitler-kärjistys on luultavasti tarkoitettu provosoinnin keinoksi.

Se, joka mediataidon hallitsee-hallitsee myös vallankäytön myötä

Ei tarvitse olla se ”varsinainen media”, että ison osan valtakakusta itselleen anastaa...

[...]

Mikäs mies se oli esimerkiksi tuo Hitler? Sanankäytön mestari-itsenäinen media. (E18)

Tässä esimerkissä materiaallinen prosessi on relationaalisen prosessin seuraus: vallan anastamiseen riittää se, että ainoastaan on media. Valta siis on ikään kuin median ominaisuus. Esimerkki olisi voinut sopia myös ajojahtidiskurssiksi. Koska median toimintaa kuitenkin kuvataan *valtakakun anastamiseksi*, representoituu tekstistä mielestäni valtakamppailun asetelma.

5.4 Taloudellisen hyödyn diskurssi

Neljäs aineistossa toistuva diskurssi on taloudellisen hyödyn diskurssi. Tätä diskurssia on ainoastaan yleisön tuottamissa teksteissä.

Median toimintaa ohjaa taloudellisen hyödyn diskurssissa lähinnä kaupallisuus, ja suurin valta on markkinoilla ja mainostajilla. Nämä asiat tulevat diskurssissa esiin tapahtumien olosuhteina.

Taloudellisen hyödyn diskurssia on myös samoissa teksteissä kuin ajojahtidiskurssia. Diskurssit kuitenkin erottaa toisistaan se, että taloudellisen hyödyn diskurssissa media toimii taloudellisin perustein pikemminkin kuin haaliakseen valtaa tai poliittista pääomaa.

Media nimetään ja sitä kuvaillaan taloudellisen hyödyn diskurssissa muun muassa *nykymediaksi*, *itseään ruokkivaksi rahakoneeksi*, *eri puolella olevaksi mediaksi*, *kaupalliseksi mediaksi* ja *kaupallisin perustein toimivaksi journalismiksi*. Useimmiten kaikki mediat puhaltavat yhteen hiileen, ja esimerkiksi nimitys *nykymedia* kattaa kaikki suuntaukset asia- ja viihdejournalismia erottelematta. *Eri*

puolella oleva media sisältää oletuksen siitä, että media ei ole puolueeton raportoija. *Itseään ruokkiva rahakone* luo taas mielikuvat suuresta instituutiosta, jonka ainut tavoite on tuottaa rahaa poliitikoiden tai kansan tarpeista piittaamatta. *Kaupallisin perustein toimiva journalismi* on ainut taloudellisen hyödyn diskurssissa käytetty kuvaus, joka irrottaa journalismista yhden, kaupallisen, haaran. Tästä voi olettaa, että kirjoittajan mielestä on olemassa myös muunlaista journalismia.

5.4.1 Yleisö ostavana osapuolena

Kuten demokratiadiskurssissa, taloudellisen hyödyn diskurssissa median toimintaa kuvataan lähinnä materiaalisin prosessein ja media on aktiivisena toimijana. Taloudellisen hyödyn diskurssissa medialle ominaista on se, että se toimii ainoastaan taloudellisin perustein eikä hoida siltä odotettuja tehtäviä. Media ei kuitenkaan ole tästä yksin vastuussa, vaan sen toimintaan vaikuttavat myös yleisön intressit. Seuraavasta mielipidekirjoitusesimerkistä käy hyvin ilmi oletus siitä, että osa kansalaisista on ”syyllisiä” median toimintaan. Myös mielipidekirjoituksen otsikko *Hienoa, saamme leipää ja sirkushuveja!* kielii tästä asetelmasta.

Nykymedia raportoi siitä, mikä myy, eli niistä aiheista, jotka kulloinkin ovat ostavan yleisön mielestä kiinnostavimpia. Ja kansa pysyy tyytyväisenä. (D1)

Verbi *raportoida* kuvaa demokratiadiskurssin tavoin median toimintaa tehtävien noudattamisena. Konteksti kuitenkin muuttaa verbin sävyä merkittävästi. Media raportoi mutta väärin perustein. Media on siis riippuvainen myynnistä ja yleisöstään, ja yleisöllä on mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä media tekee.

5.4.2 Media olosuhteiden armoilla

Seuraavassa keskustelupalstalta poimitussa esimerkissä näkyy, että taloudellisen hyödyn diskurssissa vedotaan myös olosuhteisiin. Olosuhteet pakottavat median

toimimaan tietyllä tavalla. Media on riippuvainen ympäröivästä yhteiskunnasta ja etenkin rahasta:

Talouden paineessa media kertoo uutisina sellaisia asioita kuin:

Julkikselta lohkesi paikka hampaasta, ja hän vielä kammoaa hammaslääkärää [...].

Uutisvälityksestä saatavat tuotot lähestyvät asymptoottisesti nollaa.

Suomi on niin pieni, ettei markkinoita riitä monelle ”eri puolella” olevalle medialle. (E5)

Median toimintaan vaikuttavat olosuhteet ovat tässä talouden paineet. Median toimintaa on kuvattu verbaalisella prosessilla *kertoo uutisena*. Uutisena kertominen presupponoi sitä, etteivät aiheet ole oikeasti uutisia, ne vain esitetään uutisina. Median toiminnasta representoituisi vakuuttavampi kuva, jos media uutisten kertomisen sijaan esimerkiksi *uutisoisi*. Olosuhteiden pakosta media tyytyy uutisoinnin sijaan kertomaan asioita uutisina.

Myös seuraavassa keskustelupalstan esimerkissä valta on median ulkopuolella, mainostajilla, joiden tarpeiden mukaan media toimii:

Kaupallisin perustein toimivassa journalismissa on kuitenkin kytkökset mainostajiin ja mainostajien mahdollinen valta median journalistiseen sisältöön. Sen (kaupallisen journalismin) tarkoitus on viihdyttää ja myydä mainosaikaa piste. (E4)

Tässä valta on nimenomaan mainostajilla ja yleisöllä, joka viihtyy, ei medially tai poliitikoilla.

Median toimintaa kuvataan yleisön tekstien taloudellisen hyödyn diskurssissa materiaalien prosessien lisäksi myös verbaalisin ja mentaalisin prosessein, kuten seuraavista mielipidekirjoitusten esimerkeistä käy ilmi:

Leipää jaetaan sosiaalitoimistojen luukuilta ja sirkushuveista huolehtii pääministeri ja media. (D1)

Media on kainosti vaiennut siitä tiedosta, että vaalirahojen loppusijoituspaikka on median – niin sähköisen kuin paperisenkin – ilmoituskonttoreiden pankkitilit. (D10)

Näiden mentaalisten ja verbaalisten prosessien tarkoitus on tuskin tehdä median toimintaa inhimillisen ymmärrettävämmäksi, vaan huolehtiminen ja vaikeneminen on mainittu negatiivissävytteisessä kontekstissa. Media huolehtii ja vaikenee vääristä asioista eikä toteuta tehtäviään.

6 PÄÄTÄNTÖ

6.1 Tuloksien yhteenveto

Aineistosta on eroteltavissa neljä vallitsevaa diskurssia, jotka nimesin ajojahtidiskurssiksi, demokratiadiskurssiksi, valtakamppailudiskurssiksi ja taloudellisen hyödyn diskurssiksi. Näistä vallitsevimpia ovat ajojahtidiskurssi ja valtakamppailudiskurssi.

Ajojahtidiskurssi

Ajojahtidiskurssissa poliitikkojen ja median suhde näyttäytyy median ajojahtina ja poliitikkojen ajautumisena uhrin rooliin. Etenkin yleisön teksteissä median valta koetaan uhkaksi ja vaaralliseksi. Media nähdään useimmiten yhtenä suurena massana, joka käyttää valtaansa ajaakseen omaa agendaansa ja saadakseen aikaan skandaaleita. Media käynnistää tapahtumia käyttääkseen valtaa poliitikkoihin. Yleisö on ajojahtidiskurssissa sivustaseuraajan roolissa ja välillä myös median huiputettavana.

Ajojahtidiskurssi on vallitseva, lähes hegemoninen poliitikkojen äänessä. Myös suurin osa yleisön teksteistä on luokiteltavissa ajojahtidiskurssiksi. Toimittajien tuottamissa teksteissä ajojahtidiskurssia on ainoastaan intertekstuaalisesti poliitikkojen puheen referoinnissa ja yhdessä kolumnissa huumorin keinona.

Valtakamppailudiskurssi

Valtakamppailudiskurssissa poliitikot ja media kamppailevat vallasta. Media on teksteissä näkyvänä, konkreettisia tekoja tekevänä osapuolena. Yleisö on rajattu toimittajien ja poliitikkojen valtakamppailudiskurssissa lähes kokonaan pois. Joissakin yleisön teksteissä myös yleisö itse on osapuolena. Yleisöllä ei kuitenkaan ole valtaa. Valtakamppailudiskurssi on hegemoninen diskurssi kotimaan uutisissa ja reportaaseissa. Sitä on myös pääkirjoituksissa.

Demokratiadiskurssi

Demokratiadiskurssissa media hoitaa tehtäviään (ks. luku 2) ja toimii yleisön asialla vallanpitäjien vahtikoirana. Suurin valta on kuitenkin poliitikoilla, eikä medialla ole hallussaan konkreettista valtaa. Päinvastoin kuin ajohtidiskurssissa, poliitikot käynnistävät tapahtumia, ja media raportoi heidän tekemisistään yleisölle.

Demokratiadiskurssia on eniten pääkirjoituksissa ja kolumneissa. Demokratiadiskurssia näkyy myös osassa yleisön tekstejä. Poliitikkojen äänessä demokratiadiskurssi saa tilaa vain muutamassa yksittäisessä kommentissa ja jää lähes olemattomaksi. Tämä kertoo paljon poliitikkojen asenteista median toimintaa kohtaan vaalirahakohun aikana ja toisaalta siitä, millaisia kommentteja toimittajat ovat poliitikoilta julkaistaviksi valinneet.

Taloudellisen hyödyn diskurssi

Taloudellisen hyödyn diskurssissa valta on median sijaan markkinoilla ja osittain myös yleisöllä. Media toimii olosuhteiden – taloustilanteen ja markkinoiden – johdattamana ja pyrkii tuottamaan sekä viihdyttämään. Osa vallasta on taloudellisen hyödyn diskurssissa myös yleisöllä, sillä media toimii yleisön kulutusintressien mukaan.

Taloudellisen hyödyn diskurssi jää aineistossa melko vähäiseksi, ja sitä on lähinnä keskustelupalstan teksteissä ja joissakin mielipidekirjoituksissa. Toimittajat eivät ole aineistossa tuoneet esille taloudellista näkökulmaa median toimintaan. Yleisö puolestaan on kriittinen myös itseään kohtaan ja kritisoi kansalaisia kaupallisen median ohjaamisesta väärille raiteille.

6.2 Pohdintaa valtasuhteiden representaatiosta

Median valta representoituu hyvin vaihtelevilla tavoilla aineiston eri diskursseissa. Havainto on osoitus siitä, että mediatekstien representoimat diskurssit ovat aina vain rajattu näkökulma ympäröivään todellisuuteen. Osapuolten äänissä näkyi kuitenkin vallitsevia diskursseja, joissa median valta ja toiminta representoituvat tietyllä, rajallisella tavalla.

Diskurssijärjestysten muutokset kuohuttivat

Diskurssin valta perustuu sen kykyyn representoida maailmaa (ks. luku 3.3). Tämän tutkimuksen aineistossa poliitikot representoivat median toiminnan ajojhdiksi sen sijaan, että se olisi yhteiskunnallisten tehtävien hoitamista (ks. luku 2). Median valta kytkeytyy ajojahtidiskurssissa poliitikkojen toiminnan häiritsemiseen ja poliitikkojen tuomitsemiseen. Yleisöllä ei ole valtaa uutisaiheiden valitsemisessa tai asioiden käsittelyssä, sillä toimittajat ajavat ajojahtidiskurssissa lähinnä omaa agendaansa.

Maailman tapahtumien heijastamisen lisäksi diskurssit myös muokkaavat ympäröivää todellisuutta. Ajojahtidiskurssia käyttämällä poliitikot, joiden sanaa on vuosikymmeniä taaksepäin pidetty painavana käsitysten muodostajana, luovat mediasta kuvaa jahtaavana ja skandaalinhakuisena toimijana. Poliitikkojen tapa puhua median toiminnasta toistaa tässä aineistossa vahvasti itseään, ja siitä on havaittavissa tiettyä ideologisuutta.

Ideologioilla tarkoitetaan tässä uskomusten ja ajatusten systeemejä. Ne ovat vakiintuneita merkityksellistämisen tapoja, jotka pitävät yllä valtasuhteita. Kerromme kokemistamme muille vallassa olevien ideologioiden mukaisesti. (Ks. luku 3.3: Thompson 1990: 5–7; Hall 1992: 266.) Tämän tutkimuksen aineistossa vanhat ja uudemmat ideologiat poliitikkojen ja median valtasuhteista ja rooleista kamppailevat keskenään. Suurin osa yleisöstä kallistui poliitikkojen tavoin ajojahtidiskurssin kannalle, mutta myös demokratiadiskurssi sai tilaa yleisön tuottamista teksteistä.

Miksi ajojahtidiskurssi sitten on poliitikkojen ja yleisön äänessä niin vallitseva? Kuten johdannossa mainittiin, muun muassa Uimosen (2009: 18–19) mukaan päättäjien asenteiden muutokset ja jatkuva kritiikki ovat merkki median kasvavasta vallasta. Jos poliitikot eivät kokisi, että medialla on valtaa vaikuttaa heidän toimintaansa tai asemaansa, kritiikkiä tuskin olisi niin paljoa. Ajojahtidiskurssia voidaan siis pitää merkinä siitä, että medialla on entistä enemmän valtaa, vaikka ajojahtidiskurssin varsinainen sisältö onkin osittain kärjistettyä tai liioiteltua.

Melko yksipuolinen kritiikki, jota ajojahtidiskurssi tässä aineistossa edustaa, sopii myös Faircloughin käsityksiin diskurssijärjestyksistä. Fairclough (1997: 77) tarkoittaa diskurssijärjestyksillä yhteisön tavanomaisten kielenkäyttötapojen verkostoa. Hänen mukaansa sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset ilmenevät siten, että diskurssijärjestykset muuttuvat. Vallassa olevat ryhmät pyrkivät pitämään yllä rakenteita diskurssijärjestyksen sisällä ja niiden välillä.

Ajojahtidiskurssissa poliitikot protestoivat aiheiden rohkeampaa käsittelytapaa. Vaalirahaskandaalissa nousi esille median uusia toimintatapoja, joita myös kritisoiitiin. Mediaa syytettiin poliittisesta ajojahdistista, kuten tämänkin tutkimuksen aineistosta käy ilmi.

Kantolan ym. (2011) vaalirahakohua selvittävässä tutkimuksessa haastateltiin kohun aikana juttuja kirjoittaneita toimittajia. Haastatteluista selvisi, että toimittajien motiivit ärhäkämpään toimintaan vaalirahakohun aikana olivat puoluepolitiikan sijaan enemmänkin journalismin muutoksissa. 2000-luvulla monen toimituksen puikkoihin astui uusi sukupolvi. Poliitiikan journalismiin haettiin uutta linjaa, jossa tavoitteena on laskeutua tavallisten ihmisten pariin. Uutistarjonnasta pyrittiin tekemään entistä kiinnostavampaa ja houkuttavampaa, eikä politiikan uutisointi enää pohjautunut vanhojen toimittajien ja vanhojen poliitikkojen hyväksi havaituille ja lämpimille suhteille. Vanhemmat toimittajat eivät edes pitäneet paljastuksia kovin suurena, kun taas nuorempi sukupolvi halusi olla todistamassa suurta korruptiota. Tämänkin aineisto on siis poimittu journalismin murroskohdasta, jossa törmäyskurssilla ovat uusi toimittajasukupolvi ja maan tapaan vetoavat poliitikot. (Kantola – Vesa – Hakala 2011: 82–84.)

Vaalirahakohun aikana politiikan journalismin diskurssijärjestykset siis muuttuivat, mikä taas aiheutti kuohuntaa niin poliitikoiden kuin yleisönkin keskuudessa. Poliitikot olisivat epäilemättä halunneet pitää yllä käytänteitä, joissa he voivat käyttää mediaa pitkälti omiin tarkoituksiinsa. (Ks. luku 3.3.)

Faircloughin (1992: 126) mukaan diskurssijärjestyksiin sisältyy myös instituutioiden genrejärjestelmät. Genret ovat kielenkäytön resurssi, mutta niiden konventiot myös rajoittavat kielenkäyttöä. Tämän tutkimuksen aineistossa poliitikot asetettiin uutisissa melko poikkeukselliseen asemaan kamppailemaan median kanssa. Toki todellisuuskkin vastasi pitkälti kamppailua ainakin Ylen ja pääministerin välillä, mutta pääministeri representoitui uutisteksteissä ja reportaaseissa muun muassa aggressiivisena *median kimppuun hyökkääjänä*. Tällaiset diskurssikäytänteiden rikkomukset ja vähitellen tapahtuvat muutokset aiheuttavat epäilemättä kuohuntaa ympäröivässä yhteiskunnassa, mistä yhtenä todisteena on yleisön ja poliitikkojen äänessä vallitseva kritiikki, ajojahtidiskurssi.

Jos tutkimuksen liittyy laajempaan kontekstiin, koko politiikan journalismin sekä poliitikoiden ja toimittajien suhteiden muutoksiin 70-luvulta tähän päivään, politiikan journalismin diskurssit ovat muokanneet ympäröivää yhteiskuntaa esimerkiksi vaalirahoituskäytänteiden avautumisella ja vaalirahotuslain muuttumisella. (Ks. luku 1.2). Liikemies Arto Merisalonen esittämä väite, jonka johdannossa mainitsin, on kuitenkin liioiteltu. Media ei ole tuomioistuin, joka jakelee vankeusrangaistuksia, vaan se toteuttaa tehtäviään vallan vahtikoirana entistä ärhäkämmin. Vähitellen median diskurssijärjestysten muutokset vaikuttavat myös ympäröivään yhteiskuntaan. Selvää on ainakin se, ettei poliitikoiden anneta enää ottaa kameran edessä uusia ottoja niin monta kertaa, että valehtelun kieltäminen sujuu tarpeeksi vakuuttavasti.

Yleisön teksteistä noussut ajojahtidiskurssi sopii yhteen viimeaikaisten tutkimusten kanssa. Juha Väliaverronen (2011: 155–161) referoi suomalaisille vuonna 2010 ja 2011 teetettyä laajaa kyselytutkimusta, joissa selvitettiin muun muassa sitä, miten kansalaiset suhtautuvat mediaan. Vaalirahakohun yhteydessä etenkin keskustan ja kokoomuksen, joita kohu erityisesti kosketti, kannattajat arvostelivat mediaa liiasta

vaalirahateeman uutisoinnista. 72 prosenttia kyselyyn vastanneista piti iltapäivälehtiä sensaationhakuksena ja 52 prosenttia luokitteli sensaationhakuisuuden piiriin myös tilatut lehdet. Iso osa kansasta piti vaalirahajärjestelyiden penkomista kuitenkin hyödyllisenä, mutta uutisoinnin tyyliä kritisoitiin. Tyyli kiinnitti huomiota myös tämän tutkimuksen aineistossa. Tekstejä oli vaikea luokitella genreihin, sillä esimerkiksi aineiston uutisten kielenkäyttö ei välttämättä kuulu uutisgenren konventioihin. Ovatko uutiset uutisia, jos niissä ei käytetä kieltä totutulla tavalla? Kommunikatiivinen tavoite kuitenkin säilyi ennallaan (ks. luku 3.4).

Toimittajien poliitikoilta poimimat ajojahtipuheet ovat taas otollisia pitämään yllä uutisissa vallitsevaa valtakamppailudiskurssia, johon seuraavaksi pohdinnassa siirryn. Tässä aineistossa poliitikkojen ideologioita ei otettu itsestäänselvyyksinä, josta merkinä on valtakamppailudiskurssi.

Kamppailu vallasta

Median ja poliitikkojen suhde esitettiin miltei kaikissa uutisissa ja reportaaseissa valtakamppailuna. Yle ja pääministeri Matti Vanhanen kiistelivätkin lautakasasta, mutta asetelmaa on teksteissä selkeästi korostettu. Toimittajien näkyminen teksteissä osallistujana ja osapuolena alleviivaa valtakamppailuasetelmaa. Media on valtakamppailudiskurssissa näkyvä toimija, ei ainoastaan tiedon näkymätön välittäjä.

Kuten luvussa 2 totesin, julkisuus on entistä tärkeämpi toimintaympäristö muille instituutioille. Esimerkiksi poliitikot tekevät työtään pitkälti julkisuudessa. Asetelma muuttaa yhteiskunnallisten instituutioiden suhteita, mikä näkyy julkisena valtakamppailuna esimerkiksi poliitikkojen ja toimittajien välillä. (Ks. esim. Kunelius 2003: 206–207.) Poliitikot käyttävät mielipiteensä ilmaisemiseen useimmiten joukkoviestimiä, jotka taas vaikuttavat siihen, mitä poliitikkojen mielipiteistä nostetaan esille ja millaisiin konteksteihin ne liitetään.

Tämän tutkimuksen aineistossa *Yle ja Matti Vanhanen aloittivat juupas-epäiskinastelun, pääministeri hyökkäsi median kimppuun, keskustalaiset panevat etelän medialle luun kurkkuun ja kolmen televisioyhtiön ja usean radioaseman toimittajat ovat suorassa lähetyksessä, kun äärimmilleen jännittyneen oloinen pääministeri*

ottaa paikkansa. Tällaiset asetelmat heijastavat yhteiskunnan muutoksia ja julkisuuden tärkeyttä. Valtakamppailu on joissakin toimittajien tuottamissa teksteissä erittäin korostettua, mikä voi olla vihje toimittajien motiiveista luoda kuvaa mediasta vahvana vaikuttajana. Johtopäätöksiä toimittajien motiiveista on kuitenkin vaikeaa ja tarpeetonta pelkän tekstin perusteella tehdä.

Jos politiikan journalismia on moitittu politiikan representoimisesta poliitikkojen valtakamppailuna, on tässä aineistossa kamppailun toisena osapuolena media. Kuten luvussa 3.3. mainittiin, diskurssien sisäisen vallan (power in discourse) lisäksi on aiheellista pohtia, keillä on valta diskursseihin (power over discourses). Tässä on lähinnä kyse menestyksestä ja totutuista toimintamalleista. Esimerkiksi pääministerin oletetaan pääsevän käyttämään median diskursseja laajalti omiin tarkoituksiinsa. (Fairclough & Wodak 1997: 273.) Valtakamppailudiskurssissa pääministeri saa epäilemättä julkisuutta mielipiteelleen, mutta samalla mielipiteet kehystetään kielellisin keinoin korostetunkin aggressiiviseksi.

Kiinnostavaa valtakamppailudiskurssissa on myös yleisön lähes olematon rooli. Areenalla ovat poliitikot ja media keskenään. Yleisö on läsnä osapuolena ainoastaan joissakin yleisön omissa teksteissä. Tuomo Mörä (2004: 128) tiivistää James Careyn ajatuksia osallistavasta journalismista. Hänen mukaansa Carey kyseenalaistaa journalismin tehtävän toimia vallan vahtikoirana, sillä se johtaa enemmänkin päätöksenteon vastustamiseen kuin tukemiseen. Lehdistöstä on Careyn mukaan tullut kaikkien instituutioiden vastustaja. Yleisö muuttunut passiivisemmaksi samaan aikaan, kun lehdistö on väittänyt toimivansa yleisön nimissä (Mörä 2004: 128). Careyn kritiikkiin en täysin usko, mutta pelkkä valtakamppailu ilman yleisöä ajaa epäilemättä yleisön kiinnostuksen kauemmas käsiteltävistä aiheista.

Poliitikkojen ja median suhde näyttäytyy valtakamppailuna paisti uutisjutuissa ja reportaaseissa, myös osassa pääkirjoitustekstejä, jotka ovat puolustuspuheenvuoroja syytöksille median ajohahdista tai liiallisesta vallasta. Myös poliitikot ovat arvostelleet median toimintaa viime vuosina miltei ennätysellisen paljon, joten vastaäni pääkirjoituksissa on odotuksenmukaista. Toisaalta esimerkiksi

Keskisuomalaisen pääkirjoituksissa kritisoitiin Joonas Laitisen (2011) gradututkimuksen mukaan myös ”etelän mediaa”.

Vastääniä kritiikille

Pelkkää valtakamppailua tai ajojahtia median toiminta ei kuitenkaan aineistossa ollut. Demokratiadiskurssissa media noudatti pitkälti journalismin yhteiskunnallisia tehtäviä (ks. luku 2). Oli varsin odotuksenmukaista, että pääkirjoitukset ja muut toimittajien tuottamat vaikuttamaan pyrkivät tekstit sisälsivät eniten demokratiadiskurssia. Toisaalta myös yleisön teksteistä nousi demokratiadiskurssin kautta vastääni toistuvalla ajojahtidiskurssille. Osa yleisöstä ja toimittajat ovat siis eri linjoilla median toiminnasta kuin poliitikot.

Taloudellisen hyödyn diskurssi puolestaan oli yleisön osastolla vastääni demokratiadiskurssille. Journalismin ja demokratian suhde on saanut osakseen kritiikkiä muun muassa siitä, että kaupallisuus on laskenut poliittisen journalismin tasoa: politiikasta etsitään draaman ainesta ja myyvää sensaatiota. Poliitiikan uutisoinnin keskiössä on yhä useammin poliitikkojen rakkauselämä ja muut vastaavat ilmiöt. (Ks. esim. MacNair 2009: 241–243.) Tästä aiheesta myös yleisö mediaansa kritisoi. Toisaalta yleisö kritisoi myös itseään kuluttajana.

6.3 Arvio omasta työstä

Validius tarkoittaa tutkimustavan ja -menetelmän kykyä mitata ja selvittää vastauksia tutkimusongelmaan (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2008: 226). Tämän tutkimuksen ongelmanasetteluun kriittinen diskurssianalyysi oli mielestäni paras vaihtoehto, sillä sen avulla voi avata piilossa olevia, itsestäänselvyyksinä pidettyjä asetelmia. Toisaalta itse tutkimusongelman asettelu oli ehkä liiankin haastava. Etsin vallan representaatiota osapuolten suhteiden sekä suoranaisten vallasta puhumisen analysoinnilla. Kaikissa teksteissä ei puhuttu vallasta, vaan valta piti eritellä näkyväksi toiminnan ja suhteiden tutkimisella. Median diskurssien vaikutus ja valta

yhteiskuntaan on taas eri asia kuin valtakäsitysten representoituminen aineistosta. Vallan vaikutus kuitenkin liittyi pohdintaani. Tätä monikerroksista tutkimusasetelmaa oli haastavaa avata selkeästi näkyville.

Jos aineisto olisi ollut laajempi, kvantitatiivisen analyysin käyttö olisi helpottanut liikkeelle lähtöä ja selkeyttänyt tutkimuksen tekoa. Koska aineisto oli melko pieni, päätin jättää määrällisen metodin pois. Oman päättelypolkuni kielentäminen taas osoittautui haasteelliseksi. Pyrin tukemaan sitä käyttämällä analyysissa paljon esimerkkejä, jotta myös lukija pystyisi ymmärtämään, mistä olen käsitykseni rakentanut. Aloittelevan diskurssintutkijan näkökulmasta konkreettiset luvut olisivat voineet tehdä analyysista ”turvallisemman” ja antaa luurangon tarkemmalle, laadulliselle analyysille.

Aineistoni oli melko pieni. Toisaalta tavoitteenani ei ollut tehdä kattavia yleistyksiä, vaan tutkia vallan representaatiota tietyssä ajassa ja tietyssä tiedotusvälineessä. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on ymmärtää tutkimuskohdetta. Aineistosta ei tehdä päätelmiä yleistyksen takia, mutta tutkimisen taustalla on kuitenkin ajatus, että yksityisessä toistuu yleinen. Kun pientä joukkoa tai yksityistä tapausta tutkitaan tarpeeksi tarkasti, saadaan näkyviin myös se, mikä on ilmiössä merkittävää ja mikä toistuu usein tarkasteltaessa ilmiötä yleisellä tasolla. (Hirsjärvi ym. 2008: 176–177.) Yleisen näkyminen yksityisessä tuli mielestäni esille tuloksien sovellettavuudessa teoreettiseen viitekehykseen. Tämä tutkimus antoi esimerkin kielen ja sosiaalisen maailman välisestä suhteesta.

Tutkimusta voisi laajentaa ottamalla mukaan aineistoa myös muista tiedotusvälineistä ja vertaamalla tämän tutkimuksen tuloksia muiden tiedotusvälineiden tuotoksiin. Toisaalta olisi myös kiinnostavaa verrata tuloksia vanhempaan aineistoon. Miten mediasta representoituvat käsitykset median vallasta ovat vuosien saatossa muuttuneet? Onko media näkyvänä toimijana vanhemmassa aineistossa? Mitkä ympäröivän yhteiskunnan tapahtumat ovat tähän vaikuttaneet? Tuloksia voisi myös syventää toimittajien haastatteluilla. Millaiseksi he oman valtansa kokevat?

KIRJALLISUUS:

- BLOMMAERT, JAN 2005: *Discourse, Key Topics in Sociolinguistics*. Cambridge: University press.
- BURR, VIVIEN 2003: *Social Constructionism*. London: Routledge.
- DEARING, JAMES W – ROGERS, EVERETT M 1996: *Agenda Setting. Communication Concepts 6*. London: Sage Publications.
- EGGINS SUZANNE – MARTIN, J. R. 1997: *Genres and Registers of Discourse. Discourse as Structure and Process. – Teun A. van Dijk (toim.). Discourse Studies: A Multidisciplinary introduction volume 1*. s. 230–256. London: Sage.
- EGGINS, SUZANNE 2004: *An Introduction to Systemic Functional Linguistics*. London: Continuum.
- FAIRCLOUGH, NORMAN 1997: *Miten media puhuu. (Suom. Virpi Blom ja Kaarina Hazard)*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- FAIRCLOUGH, NORMAN 1992: *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- FAIRCLOUGH, NORMAN – WODAK, RUTH 1997: *Critical Discourse Analysis. – Teun Van Dijk, (toim.), Discourse Studies 2. A Multidisciplinary Introduction* s. 258–284. London: Sage.
- FAIRCLOUGH, NORMAN 2001: *Language and Power*. New York: Longman.
- FAIRCLOUGH, NORMAN 2003: *Analyzing Discourse. Textual Analysis for Social Research*. New York: Routledge.
- HALL, STUART 1992: *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa & Lawrence Grossberg. (toim.), Tampere: Vastapaino.
- HALLIDAY, M.A.K. 1985: *An Introduction to Functional Grammar*. London: Arnold.
- HAVERINEN, KAROLIINA 2009: *Kansanedustajaehdokkaiden julkisuuskuvan rakentuminen ehdokkaiden blogeissa ennen vuoden 2007 eduskuntavaaleja*. Kielten laitos. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu - tutkielma.
- HERKMAN, JUHA 2011: *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino.

- HIIDENMAA, PIRJO 2000: Lingvistinen tekstintutkimus. – Kati Sajavaara, Arja Piiranen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 2.* s. 161–190. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- HIRSJÄRVI, SIRKKA – REMES, PIRKKO – SAJAVAARA, PAULA 2008: Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- JOKINEN, ARJA – JUHILA, KIRSI – SUONINEN EERO 1993: Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.
- KALLIOKOSKI, JYRKI 2005: Referointi ja moniäänisyys kielenkäytön ilmiönä. – Markku Haakana & Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys. Tietolipas 206.* s. 9–43. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Jyväskylä: Gummerus.
- KANTOLA, ANU – VESA, JUHO – HAKALA, SALLI 2011: Notkean myrskyn silmässä: vaalirahaskandaali. Anu Kantola (toim.), *Hetken hallitsijat. Julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa* s. 65–88. Helsinki: Gaudeamus.
- KANTOLA, ANU – MORING, INKA – VÄLIVERRONEN, ESA (toim.) 1998: Miten mediaa luetaan? *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan* s. 5–12. Johdanto. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- KUNELIUS, RISTO 2003: Viestinnän vallassa. 5. painos. Helsinki: WSOY.
- LAITINEN, JOONAS 2011: Vaalirahoituskohu Helsingin Sanomien, Aamulehden ja Keski-suomalaisen pääkirjoituksissa. Viestintätieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- LEHTONEN, MIKKO 1996: Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia. Tampere: Vastapaino.
- LUUKKA, MINNA-RIITTA 2000: Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. – Sajavaara – Piiranen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä. 2.* s. 133–160. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto.
- LUUKKA, MINNA-RIITTA 2002: M.A.K. Hallidayn systeemifunktionaalinen kielitiede. – H. Dufva, M. Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen*

- klassikoita* s. 89 – 123. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän Yliopisto.
- LUOSTARINEN, HEIKKI 1996: Citizen Kane ja Infokratia. Kriitikot, motiivit ja keinot. – Heikki Luostarinen, Ullamaija Kivikuru & Merja Ukkola (toim.), *Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia* s. 11–40. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Jyväskylä: Gummerus.
- MATTLAR, MARKUS 2009: Protesti, vitsi vai äärioikeiston nousu? Tony Halmeen vaalivoitto ja radikaali oikeistopopulismi suomalaisessa politiikan journalismissa. Viestintätieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Lisensiaatintyö.
- MAYER, MICHAEL 2001: Between Theory, Method, and Politics: Positioning of the approaches to CDA. – Ruth Wodak - Michael Meyer (toim.), *Methods of Critical Discourse Analysis* s. 14–31. London: Sage Publications.
- McNAIR, BRIAN 2009: *Journalism and Democracy*. – Karin Wahl-Jorgensen & Thomas Hanitzsch (toim.) *Handbook of Journalism Studies*. s. 237–249. New York: Routledge.
- McNAIR, BRIAN 1995: An introduction to political communication. London: Routledge.
- McQUAIL, DENIS 2010: McQuail's Mass Communication Theory. 6th edition. London: Sage Publications.
- MÖRÄ, TUOMO 2004: Demokratian juurihoitoa: James Carey ja journalismi. – Tuomo Mörä, Inka Salovaara-Moring & Sanna Valtonen (toim.), *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*. s. 119–136. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- OJAJÄRVI, SANNA 1998: Sukupuolten representaatiot parisuhdevisailussa. Anu Kantola, Inka Moring, Esa Väliverronen (toim.), *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan* s. 93–121. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2009: Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- PIETIKÄINEN, SARI 2000: Discourses of Differentiation: Ethnic Representations of Newspaper Texts. Jyväskylä studies in communication. University of Jyväskylä.

- PIETIKÄINEN, SARI 2000a: Kriittinen diskurssintutkimus. – Kati Sajavaara & Arja Piiranen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 2.* s.191–256. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto.
- RAILO, ERKKI 2009: Puolitoista vuotta politiikan uutisia. – Ville Pernaa, Mari K. Niemi & Ville Pitkänen (toim.), *Politiikan journalismin tila Suomessa* s. 17–31. Turku: Kirja-Aurora.
- SALMINEN, ESKO 2006: Mediavallan aika. Poliittika tiedotusvälineissä Mauno Koivistosta Tarja Haloseen. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- SHORE, SUSANNA – MÄNTYNEN, ANNE 2006: Johdanto. – Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 9–41. Helsinki: Hakapaino oy.
- SOLIN, ANNA 2006: Genre ja intertekstuaalisuus. – Anne Mäntynen, Susanna Shore, Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 72–97. Helsinki: Hakapaino oy.
- SWALES, JOHN 1990: Genre analysis: English in academic and research settings. Cambridge: Cambridge University Press.
- THOMPSON, JOHN B. 1990: Ideology and Modern Culture. USA: Polity Press.
- UIMONEN, RISTO 2009: Median mahti. Helsinki: WSOY.
- VALTONEN, SANNA 1998: Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. – Anu Kantola, Inka Moring, Esa Väliverronen (toim.), *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan* s. 93–121. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- VÄLIVERRONEN, JUHA 2011: Kansalaisuus liikkeessä. Notkean myrskyn silmässä: vaalirahaskandaali. – Anu Kantola (toim.), *Hetken hallitsijat. Julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa* s. 142–163. Helsinki: Gaudeamus.
- WODAK, RUTH 2001: What CDA is about – a Summary of its History, important Concepts and its Developments. – Ruth Wodak & Michael Meyer (toim.), *Methods of Critical Discourse Analysis* s. 1–13. London: Sage Publications.

MUUT LÄHTEET:

UURNILLA, AJANKOHTAINEN KAKKONEN 1981: Oletko valehdellut Ilkka

Kanerva? Ylen Elävä arkisto:

http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/oletko_valehdellut_ilkka_kanerva_29190.html#media=29193 (katsottu 3.5.2012).

UUTISJUTTUJA 2012: Arto Merisalo: olen totaalisen järkyttynyt. YLE Areena:

<http://areena.yle.fi/video/1334732545047> (katsottu 29.4.2012). Julkaistu 18.4.2012 klo 9.54. Haastattelijana Päivi Happonen.

UUTISJUTTUJA 2012 a: Kovia tuomioita vaalirahajutussa. Yle Areena:

<http://areena.yle.fi/video/1334771485484> (katsottu 25.4.2012). Julkaistu 18.4.2012. klo 20.44.

AINEISTOLÄHTEET:**Pääkirjoitukset:**

A1 Media raportoi – Ei erota, HS 14.10.2009.

A2 Syytökset Vanhasta kohtaan täytyy selvittää pikaisesti, HS 30.9.2009.

A3 Vaalirahoituksen kokonaiskuva uhkaa hukkaa lautapinon alle, HS 2.10.2009.

Toimittajien vaikuttamaan pyrkivät tekstit:

B1 Ilo Irti politiikasta, HS 12.10.2009.

B2 Kiitos Timo! Kiitos Marja! HS 13.10.2009.

B3 Missä se valta oikein on? HS 13.10.2009.

B4 Pääministeri Vanhasen selitykset eivät oikeuta Nuorisosäätiön vaalitukea poliitikoille, HS 28.9.2009.

B5 Virtahepo eduskunnassa, HS 5.10.2009.

Uutiset ja reportaasit:

- C1 Laatikainen: Kansanvaltaa vastaan kiihotus rikoslakiin, HS 15.10.2009. STT.
- C2 Media sai osansa, HS 1.10.2009.
- C3 Professori Sihvola: ”Maan tavalla” peitellään yleensä erilaisia ikävyyksiä, HS 26.9.2009.
- C4 Pääministeri Vanhanen syyttää Yleä järjestelmällisestä kaatoyrityksestä, HS 11.10.2009.
- C5 Vanhanen puolustautui korruptioväitteiltä käymällä Ylen kimppuu, HS 30.9.2009.
- C6 Vanhanen: järjestelmän ongelma ei ole pääministerin ongelma, HS 28.9.2009.
- C7 Wallin puolusti Rkp:n kunniaa mediaa vastaan, HS 15.10.2009.

Mielipidekirjoitukset:

- D1 Hienoa, saamme leipää ja sirkushuveja! HS 9.10.2009.
- D2 Huomio siirtyköön kansanedustajien saavutuksiin, HS 29.9.2009.
- D3 Kuka olisi parempi kuin Vanhanen? HS 29.9.2009.
- D4 Lain mukaan ministerin oltava rehellinen, HS 29.9.2009.
- D5 Lehmäkauppoja aiemminkin, HS 27.9.2009.
- D6 Media ja puolet kansasta ovat moralistisen fantasian riivaamia, HS 2.10.2009.
- D7 Mediavallan ulottuvuuksia tärkeä tarkastella kriittisesti, HS 15.10.2009.
- D8 Muissakin puolueissa olisi pöyhittävä, HS 2.10.2009.
- D9 Muuallako pääministeri olisi eronnut? HS 6.10.2009.
- D10 Vanhasta lyödään kuin havupölkkyä. HS 29.9.2009.

Keskustelupalstan tekstit:

E1 Ehkä huippu on jo tavoitettu? 14.9.2009.

E2 En osta! 14.9.2009.

E3 HS on poliittinen toimija, 14.9.2009.

E4 Kaupalliset tiedotteet, 14.9.2009.

E5 Kiitos! 14.9.2009.

E6 Kumpi on syyllinen, 14.9.2009.

E7 Media ei tue sananvapautta ei lähdesuojaa, 14.9.2009.

E8 Ollaanpa sitä nyt vaatimatonta, 14.9.2009.

E9 Onpa pokkaa, 14.9.2009.

E10 Puolueettomat toimittajat? 14.9.2009.

E11 Puolueettomuutta ei ole, 14.9.2009.

E12 Raportoiko vain? 14.9.2009.

E13 Todella vaatimatonta, 14.9.2009.

E14 Uutisointi on avannut silmät, 14.9.2009.

E15 Uutisvälityksestä pois, 14.9.2009.

E16 Vallan maku, 14.9.2009.

E17 Valtiomahdi, 14.9.2009.

E18 Yhden miehen median voima, 14.9.2009.